פרשת **צו-פרה** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקמ"א שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר
בנשיאות ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו

שואלין ודורשין שלשים יום

בבית האסורים של מדינה אחד הגיע פעם בשורה מרנינה, כי לקראת יום הולדת המלך יחלקו לכל האסורים מתנה חשובה ורבת ערך ויתכן גם שמעט מביניהם יזכו גם ל"שטר שחרור" לצאת לחירות, שמחו כולם למשמע אזנם, ובכליון עיניים ציפו לקראת המאורע.

בהגיע יום המיוחל בו היו שליחי המלך אמורים להגיע ומתנות אדונם בידם, השכימו כל האסירים קום בעוד ליל, לתפוס מקומם בשער הבית, כל אחד היה רצונו עז להיות מן הראשונים שיזכו לקבל את המתנה הנהדרה והנדירה מאת שרי המדינה.

אסיר אחד לא קם ולא זע ממיטתו וכלל לא ניגש בשער הבית אלא ביקש מחבירו שיקראוהו לבוא כאשר יגיע תורו, באומרו: מה לי לעמוד על רגלי ולהידחף בין כולם, הלא ממילא כלואים אנחנו באין יוצא ואין בא, ושליחי המלך ממילא מוכרחים להביא מתנותיהם עד השער כדי למסרם לנו.

שליחי המלך הגיעו והחלו לקרוא לכל האסירים מתוך רשימה מוכנת מראש, ולכל אחד בהגיע תורו נתנו את מתנותיהם בסבר פנים יפות לשביעת רצון כולם, לקראת סוף הרשימה קראו בשמו של האסיר ההוא ששכב במיטתו וחיפשו אחריו, מיד רצו חבריו אל חדרו ויבהילו אותו אל שליחי המלך למען יקבל מידם את המגיע לו מבית המלכות.

אולם לדאבונו כאשר פשט ידו לקבל, קמו שליחי המלך ופנו ללכת לדרכם מבלי לשים לב כלל אל האסיר האחרון, הרים הלה את קולו וזעק זעקה גדולה ומרה, למה יגרע חלקי מחלקי חברי, פנה הגדול מבין שליח המלך אליו בפנים זועפות וגער בו, חבריך עמדו מוכנים מאשמורת הבוקר וציפו בכליון עינים לבואם של נציגי המלכות, ורגליהם הולכום עד היכן שיכלו ללכת, ועשו מה שהי' בידם לעשות להקדים את רגע השמחה כאשר בוא יבואו ברינה, אבן אתה שגם המעט הזה שביכולתך עשות לא עשית, אין זה אלא שאינך מעריך את מתנת המלך כלל ועיקר, על כן אינך ראוי לקבל מתנת המלך.

משל זה ראוי ומכוון בימים אלו כאשר ההכנות לקראת חג הפסח ניכרת על כל פינה בכל בית, ומאידך צריך האדם להתכונן גם ברוחניות לימים הנשגבים הבאים לקראתינו, וכפי גודל ההכנה שיהיה לו כן תאיר לו האורות קדושת החג, וכמ"ש בספה"ק "שם משמואל" (בפרשתן) וז"ל: **"וזה לימוד לכל אדם שלעומת שהוא מכין עצמו לפני הזמנים המקודשים ומכוין את לבו להיות טהור זוכה להשיג טהרת הרגל מלעילא"**, עכלה"ק, ויה"ר שנזכה עוד השתא לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בביאת גוא"צ ומלכינו בראשינו בב"א.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
תורה ותפילה ..... ג
דגש תפרים - לקיטת תפרים ..... ד
קדוש י"י"ר ..... ו
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ח
פרפראות להכפה - דורש טוב ..... ט
שבח"י רפבן ..... י
פינת קרתי ..... יב
חוקים להזורחם ..... יח
פשיב כהלכה ..... כ
לשכת הסרים ..... כא
הילולא רבא ..... כג
נועם שבת ..... ל
פשולחן מלכים ..... לו

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

מיר וועלן

באלייכטן

די שטובער פון די עניי

ארץ ישראל

לכבוד יו"ט פסח הבעל"ט

פאלגט נאך וויטער'דיגע מעלדונגען

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה,
מצאתי כתב יד של האלקי מהר"ם קורדוורא ז"ל [הרמ"ק] וז"ל, למדני זקן אחד לבטל המחשבה אמר פסוק זה הרבה פעמים אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, ובעיני פשוט שזה הזקן היה אליהו הנביא, ולרוב ענותנותו של הרב לא רצה לגלות, ע"כ יהא נזהר בזה מי שנפל בלבו מחשבת און או מחשבת הבל, שיאמר הפסוק הנ"ל הרבה פעמים.

(של"ה הק')

☆

זאת התורה לעולה ולמחנה וכו', זאת הוא מיעוט, ור"ל אם ע"י התורה בא למיעוט וענוה, הוא לעולה ולמנחה, ועולה לרצון לפניו ית' ולחטאת ולאשם, ר"ל דלפעמים התורה הוא לו לחטאת ואשם, ויחשב לו עוד לחטא ולמלואים, שאחר הלימוד נדמה לו שכבר הוא מלא בתורה, זהו לאות נאמן שלמד שלא לשמה לקנתר וכדו', ועי"ז לא די שהיה לו מצוה אלא אף לחטא ועון יחשב לו.

(אילנא דחיי)

☆

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה וכו', י"ל שהתורה משמיענו איזה לימוד תורה, היא עולה לה', לריח ניחוח, והיה הציווי הזה לאהרן ובניו כי יורו משפטיך ליעקב כתיב ואמר זאת תורת העולה, ר"ל זאת היא התורה שתלה לה' ואמר היא העולה על מוקדה שעולה בדתלהבות הלב באהבתו, ואש תוקד בקרבו מאהבת הי"ש, על המזבח שבוונת שתהיה לריח ניחוח להשכינה, כל הלילה עד הבוקר היינו אפי' כל ימי הגלות שנקרא לילה, עד זמן הגאולה שנקרא בוקר, בכדי שיהא סמך וסעד לשבינה, ואז המזבח תוקד בו היינו ע"י לימוד התורה תוקד בו התלהבות השבינה אפי' בעת שמפסיק מהלימוד בהכרה.

(אגרא דכלה)

☆

ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים, היינו שצריך איש הישראלי להיות עומד כל ימיו אצל הפתח ולהחזיק עצמו שעדיין לא עשה כלום בעבודת השי"ת ושבעת ימים רומז לימי חייו של אדם שבעים שנה, עד יום מלאת ימי מלואכם פי' מלאת הוא לשון שלימות שעי"ז תזכו לבוא אל השלימות הנפש.

(מאמר מרדכי)

☆

ואש המזבח תוקד בו לא תכבה,
וז"ל עפטי"ט דאי' בספה"ק נועם אלימלך דמזבח מרמז על התורה הק', דבזמן המקדש היו קרבנות מתכפרים ועכשיו התורה מכפרת, שהעוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, ומצינו בגמ' במעשה דביתהו דר' מאיר, בתלמוד אחד שלא למד בקול ע"י"ש, למדין דאם האדם לומד תורה בחשקות ובהתמימות וקול גדול ולא יסף, אז התורה נשארת בקרבו ולא יוסף לשכח אותה, וז"ש ואש המזבח תוקד בו, אם החשקות והתמימות של התורה יבער בתוכו, וילמד בקול גדול, אז לא תכבה, התורה זו לא תכבה ולא ישכחנה, שנשתטרת בקרבו.

(באר מנחם)

☆

כל הלילה עד הבוקר, היינו בכל עת חשבות של האדם כשאינו מאיר לו הוא במקדו זיך הרעווין, עד הבוקר, עד שנעשה לו בוקר ומאיר לו, ועם מה, על המזבח, היינו במה שהוא זובח את יצרו.

(בית אהרן)

☆

לא תאפה חמין חלקם נתתי אותם מאשי קודש קדשים הוא כחטאת וכאשם. נ"ל דאיתא בכתבי האר"י זלה"ה הנודר ממשהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה ע"כ צריך האדם לשמור עצמו בכל מה דאפשר ולכן נק' מצה שמורה וזה א"א לאד' שיזהר ממנו כ"א הקב"ה ישלח מלאכי' ממונים על השמירה וישמרו אותו וז"פ לא תאפה חמץ חלקם לשון חלק בלי שום נידנוד חמץ נתתי אותה מאשי דהיינו שאשלח לך מלאכים שישמרו אותך שמלאכים נק' אישי.

(אור לשמים)

☆

מצות תאכל במקום קדוש. הנראה לרמז בזה גודל מעלת אכילת מצה שהוא דומה קצת לאכילת קדשים כי הנה כל המצות הם נעשים בגופו של האדם מבחוץ, אך מצות אכילת מצה ואכילת קדשים דם נבנסים בגופו של האדם בפנים לכן נקראו קרבנות שמקרבת את האדם ברפואת הנפש בפנימיות כמ"ש והקרב והכרעיים ירחץ במים, וז"ש ואכלו אותם אשר כופר בדם כי דם תועלת גדול לקדש את האדם בפנים כמ"ש וכל קרבי את שם קדשו כמ"ש חכז"ל הסיקו בפנים כי נבנם בכל האיברים הפנימים לקדש ולטהר אותם, וגם ענין אכילת מצה הוא נקרא בזוה"ק מיכלא דאסוותא כי הוא רפואת הנפש בפנים והוא ג"כ תועלת לאדם ע"י שמכין א"ע בהכנה דרבה בתשובה ומע"ט שיהי' הגוף טהור ומוכן להכנים הקדושה בתוכו ע"י אכילת מצה, וז"ש מצות תאכל במקום קדוש בהכנה הראוי' אז בחצר אוהל מועד יאכלוה כמו אכילת קדשים בחצר אוהל מועד.

(תפארת שלמה)

☆

והנותר בכשר ובלחם באש תשרופו. כלפי פיתויי היצר לאדם שיימשך אחרי המותרות, להשיג דברים גשמיים, "והנותר בבשר ובלחם" התשובה היא שיעסוק בתורה הקדושה אש, ובכך יעלה בידו להתגבר על תאוותיו, "באש תשרופו" באש התורה ניתן לשרוף את התאוות המותרות.

(תפארת בנים)

ואם האכל יאכל ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה. ופירש"י במחשב בשחיטה לאכלו בשלישי הכתוב מדבר, ולכאורה יפלא איך תצא זאת מלפני הכהנים עובדי הי לשחוט את הזבח על מנת לאכלו ביום השלישי ואטו ברשיעי עסקינן, אכן כל ענין הקרבן הוא שישים החוטא אל לבו לעשות תשובה, אבל אם אינו שב אזי הקרבן אינו כלום, ובכן ודאי היתה זאת סיבה מאת הי החוקר לב ובוחן כליות, דבאם הבעלים לא שבו בתשובה כראוי, אז בעל כרחו של הכהן נזרקה במחשבתו בשעת הקרבה לאכול הקרבן ביום השלישי ונפסל הקרבן. וזה שאמר הכתוב ואם האכל יאכל ביום השלישי, כפירוש רש"י שמחשב לאכלו ביום השלישי, לא ירצה, ושלא תקשה איך יצוייר מחשבת פיגול בכהנים, על זה אמר המקריב אותו לא יחשב לו, פי הבעלים לא עשו חשבון הנפש לשוב בתשובה לפני הקב"ה, ולכך פיגול יהיה, כי מאת הי היתה זאת במחשבת הכהנים, למען לא יעלה למזבח.

(ישמח משה)

☆

קח את אהרן וגו' ואת כל העדה תקהל אל פתח אהל מועד וגו'. י"ל כי שמעתי לפרש המשנה עשרה נסים נעשו בבית המקדש עודים צפופים ומתחוים וכו' כי מי שהוא בעל גאוה ורוצה בהתנשאות הוא צריך הרחבת מקם לפי ארכו וגדלו ושובו המלא עולם, אבל מי שהוא שפל וממעט את עצמו וכאין יחשב בעיניו איננו תופס מקום רב, וז"ש עומדים בקומה זקופה צפופים, ומשתחוים בהכנעה רוחים, ומעתה כאשר נאמר ותקהל העדה אל פתח אהל מועד שהחזיק מועט שהיו ממעטים עצמם, את המקום המרובה, ומדת ענוה ממשה רבינו למדנו שעליו נאמר והאיש משה עניו מאד מכל האדם, וא"כ מזה עצמו שנקהלו אל פתח אהל מועד מקום מועט לאשר היו בעיניהם בחינת אין, הוא מופת כי משה היה עניו מאוד, וז"ש קח את אהרן ואת כ"ל העדה הקהל אל פתח אהל מועד, וממשיך ויעש משה את כל האמוטר בענין כאשר צוה הי אותו דייקא, ולא עשה משה את אהרן לכהן לכבודו ולכבוד אחיו כי אם לקיים מצות הי, והראיה הוא כי ותקהל העדה אל פתח אהל מועד, ואין זה כ"א מכח ענוה שלמדו ממשה.

(ייטב לב)

☆

צו את אהרן. פירש"י אין צו אלא זירוז וכו' ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כים, כי נחלקו הקדמונים בענין נסיון העושר והעוני, ויש להכריע דלענין עשיית עבירות בפועל ובפרהסי לעני כל, ודאי זה נסיון העושר גדול שלא יבוש בבני אדם כי עשיר יענה עזות כנראה לעינים בעוה"ר, משא"כ העני אם יעשה דבר שלא כשורה בוז יבוזו לו לכן אין הנסיון גדול אצלו כ"כ, אמנם לענין חטא המחשבה והרהור הלבלהרהר אחר מידותיו שייך ביותר אצל העני לכבוש דעתו הנכאב והנדכה ולשום בטחונו בהי כי מאתו לא תצא הרעות, והנה העולה באה לכפר על הרהורי הלב והרהור במחשבה הרי ביותר מצוי אצל העני במקום שיש חסרון כים, ולזה באה הרמז בזאת תורת העולה היא העולה הבאה לכפרה על הרהורי הלב שהיא מצוי יותר לגבי העני, לכן צריך לו הזירוז יותר במקום שיש חסרון כים, לזרז את העניים שלא יהרהרו אחר מידותיו ויהיי הי מבטחו, ואז היא העולי"ה שבזכות זה יעלו מעלה מעלה, שכל המקיים התורה מעוני סופו לקיימה מעושר.

(קדושת יו"ט)

☆

זאת תורת העולה היא העולה. ונראה דהנה אמרו חז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, היינו דמי שמזכה את הרבים הקב"ה רגלי חסידיו ישמור שלא יבא חטא ומכשול לידו, וז"ש ג"כ קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים, היינו אפילו אם יקשוט עצמו מ"מ אל תאמין בעצמך כי לפעמים יפול הנופל חי"ו, אבל אם יקשוט אחרים ומזכה את הרבים אז הקב"ה שומרו ומצילו מחטא, וזש"ה צו את אהרן ואת בניו לאמר לאחרים זאת תורת העולה שילמדו לאחרים ויהא מזכה את הרבים, וזה היא העולה, היינו שהקב"ה יעזור לו אשר גם הוא יקריב את העולה, כי במה שלמד לאחרים לעשות המצוה כן הקב"ה יעזור לו שיוכל לקיים ככל המצוה עליו לעשות.

(עצי חיים)

☆

זאת תורת העולה. ובמדרש שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימת בן דוד בא השיב להם זאת תורת העולה, ויש לבאר בהקדם מ"ש בנועם אלימלך עה"פ ומאז באתי לדבר בשמך, דהנה אנחנו בגלות המר אשר בצרותינו לו צר וגלה השכינה עמנו אין לנו לדאוג ולהתאונן אלא על גלות השכינה ולא לחשוב כלל על

צרותינו כי"א על צער וגלות השכינה, ואילו היה כל מגמתינו וצערנו רק על צער השכינה ולא על צערינו בודאי היינו נגאלים מיד, אך כי בשר אנחנו ובלתי אפשר לסבול לנו צרותינו ומכאובינו לכן ארכו וכו', ואילו היה צדיק אחד כנ"ל היה מציל את כל העולם כולו מן הגלות ע"כ, ובזה יתפרש שאלו תלמידיו את ר"י בן קיסמא אימת בן דוד בא, השיב להם זאת תורת העולה, פירוש כשם שהעולה קרבה כולה כליל לחי ואין חלק ה לבני אדם, כך אם יהיה צדיק אחד שתהיה כל מגמתו וצערו על גלות השכינה, ולא יחשוב על צער בני אדם כלל מיד תבא הגאולה.

(דברי יואל)

☆

צו את אהרן. פירש"י אין צו אלא זירוז וכו' ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס, ונראה עפימ"ד במד"ר אמר רשב"י אין העולה באה אלא על הרהור הלב, אמר רבי לוי מקרא מלא הוא והעולה על רוחכם, וי"ל בטעמא דמילתא שנצטוו ישראל להביא קרבן אף על הרהור הלב, דהנה כתב א"ז זללה"ה בייטב לב בביאור ההבדל שבין עבד לבן, כי העבד עיקר עבודתו באברים ובמעשים ולא במצפוני לבו, לא כן הבן אינו משרת לאביו במעשה רק לעתים, ועיקר עבודתו במצפוני לבו באהבה רבה להאב, עי"ש שהאריך באמרי נועם, ובכן הן בני ישראל נקראים בנים למקום ככתוב בנים אתם להי אלהיכם, ואם כן עיקר עבודתם הרי הוא במצפוני לבם באהבה רבה לאביהם שבשמים, ולכן כאשר נכשלו בהרהור חטא ועון צריכים להביא קרבן לכפר על הרהורי הלב. ובזה יתבארו דברי רשיז"ל אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, והכוונה לבל יעלה על דעתם לומר כי רק בדור דעה ההוא זכו להיות בנים למקום, אבל בדורות שלאחריהם בזמן שלא יהיו ברום המעלה יהיו בבחינת עבדים, ומכיון שהעבד אינו עובד את אדונו אלא במעשה ולא במחשבה, שוב לא יצטרכו להביא כפרה על מחשבות לבם, לזה בא הכתוב לזרז מיד ולדורות, וכמבואר בגמרא שיטת רי עקיבא בין כך ובין כך קרוים בנים, דאף בזמן שלא יהיו ישראל במעלה העליונה הרי הם קרוים בנים, ועל כן עליהם לעבוד את השי"ת במצפוני הלב בכל עת תמיד, וצריכים כפרה על פגם המחשבה מיד ולדורות. ולכוונה זו אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס כי כתב בכלי יקר בפרשתן שחסרון כיס רומז על חסרון הדעת, על דרך אמרם דעתא בליבא תליא וליבא בכיסא תליא, ובכן רשב"י שהוא מרא דשמעתא שאין העולה באה על הרהור הלב הוא הוסיף ודורש ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס, היינו בזמן שיהיה בישראל חסרון הדעת ולא יהיו במעלה העליונה להיות דבוק ליוצרם בקדושה ובטהרה כמו בדורות הקודמים, עם כל זה גם בעת ההוא עליהם להזהר ולהשמר לבל יכשלו בהרהורי עבירה חלילה, כי בכל עת ובכל שעה הרי הם נקראים בנים למקום כשיטת רבו רבי עקיבא ועבודת הבן לאביו הרי הוא במצפוני לבו.

(ברך משה)

☆

צו את אהרן ואת בניו לאמור זאת תורת העולה ובמדרש הסמיך הכתוב זבחי אלוקים רוח נשברה, ויובן בהקדם דברי הזוה"ק עה"כ כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלקים רוח נשברה, כי לא תחפוץ זבח, וכי לא בעי קוב"ה דיקרבן קמיה קרבנא וכו' אלא דוד שמא דאלוקים אמר, וקרבנא לא קרבין לשמא דאלוקים אלא לשמא הוי"ה, דהא לגבי דינא קשיא לא מקרבין קרבנא וכו' אלא רוח נשברה דכתיב זבחי אלוקים רוח נשברה, ובביאור הענין כתב הייטב לב בפרי נח כי מצד מידת הדין נפש החוטאת תמות ואינו מועיל קרבן ורק מצד מדת הרחמים נפש החוטאת נפש החוטאת יביא קרבן ויתכפר לו, אבל למי שדעתו שפילה אפילו מדת הדין נהפך לרחמים עליו, על כן כתיב זבחי אלוקים רוח נשברה, שזהו הקרבן המרוצה אפילו למדת הדין, כי לב נשבר ונדכה אפילו אלוקים לא תבזה, עכ"ד, ומבואר מזה כי הקרבן יועיל דווקא למי שדעתו שפילה ועל זה הסמיך המדרש זאת תורת העולה ההי"ד זבחי אלוקים רוח נשברה שאז יתרצה הקרבן אף למדת הדין כאשר דעתו שפילה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

רמז בתורה על חיוב קריאת פרשת פרה

כתב המג"א (סי תרפ"ה) 'גם **לא ידעתי היכן רמיזא פרשת פרה בדאורייתא**', ואני שמעתי טעם הגון כמדומה בשם הגאון ישמח משה, דבמעשה העגל כתיב 'זכור אל תשכח', ולא רצו חכמים לתקן קריאתה בציבור מטעם שכתב המג"א בסי' ס' **משום הכי תיקנו פרשת פרה דאתי לקנח צואת העגל, ובזה מקיים מצות עשה דאורייתא הנ"ל, ושפתיים יושק.**

שו"ת ערוגת הבושם (או"ח סי' ר"ה)

וידבר ה' אל משה לאמר, צו את אהרן ואת בניו לאמר. ודרשת והגידו לך את דבר המשפט (דברים יז). **הדברי יחזקאל** (שופטים ד"ה כי) כתב על זה: לכאורה היה צריך לומר 'ודרשתם', היינו שתשאל תומס. אך אם המלמד מסופק בעיזה דבר החיך לעשות, ילך להמדיקים וישמע דבריהם, וממילא יוודע לו החיך להתנהג. וזהו 'ודרשת' כשתדרוש בלבבך לבד, אף בלא שאלת פיהם, 'והגידו לך' מעצמם, ממוך דבריהם יתוודע לך ממילא 'את דבר המשפט', מה שיש לך לעשות; והנה משה היה מתירא שמא לא יצוה לישראל את הדברים כראוי, ולא יגיע לידי מדה שיושפע לישראל להבין מתוך דבריו את ספיקותיהם, על כן אמר הכתוב שני פעמים **לאמר**, שקודם שיצוה את אהרן ואת בניו יקדים תפלה לה', שיוכל **לאמר** דיבורים כראוי, ואמר כך **צו את אהרן ואת בניו**, שיצוה להם בפירוש את המעשה אשר יעשון, ואז **לאמר**, שמתוך דרשתו יובן להם גם מה שלא שאלו ולמדו להלכה. (טיב לבב)

זאת תורת העולה. ר' אמר לבלעם אין לי מקבל קרבן אלא מישראל ולא מהאומות, שנאמר זאת תורת העולה, ומי זאת עולה מן המדבר (שיר השירים ג'), ומשה על כל התלוים (שמות יט). (מדרש). משה אשר גאל את עמותינו ממצרים, הוא עתיד להיות הגואל גם לעתיד (זוה"ק משפטים קכ:). הנה בזמן הזה לא שייך להקריב קרבנות, **ובזוה"ק** (תרומה קמ:, עפ"י פרדס כה ג) מיתא: אין הקריבו ישראל קרבנות במדבר, הלא אי אפשר להקריבם אלא בבית המקדש שעומד בארץ ישראל. אלא כמו שמציו בעיקב שקיבל ה' את כל ארץ ישראל מתחתיו, כך נסע קדושת ארץ ישראל עמהם במדבר; והנה **הרמב"ד** (עדיות ג) כתב: שבעת ביאת המשיח לא יכנסו ישראל לארץ מיד, אלא מתחלה יוליכם ה' למדבר העמים; ובודאי שיהיה במקום הטוב קדושת ארץ ישראל, ולכן יהיה בידם להקריב שם קרבנות, ובזה הוא סימן מובהק על הגאולה, שבתחלה יקריבו ישראל קרבנות, ואחר כך יעלו לציון וירושלים, וזולת זאת לא יתכן שתהיה גאולה לעולמים. וזהו **צו את אהרן ואת בניו 'לאמר'** לדורות, ונתן הכתוב בכאן סימנים מובהקים לדורות האחרונים, למען ידעו לעולם תכנה ירושלים ויחזרו להקריב שם קרבנות, ולא יבואו לטעות בגאולות של שקר, לזאת אמר **זאת תורת העולה**, דקאי על ישראל לכתיב בהו **ומי זאת עולה מן המדבר**, ועל משה לכתיב ביה **ומשה עלה אל האלהים**, והכוונה כאשר יתקבצו ישראל למדבר העמים ומשה רעיא מהימנא מנהיגם, ויקריבו שם קרבנות, אז הוא סימן מובהק על הגאולה. (דברי יואל)

זאת תורת העולה. העולה בתה לכפר על הרהור הלב (יומא לו.) כשהאדם מתחיל לעשות תשובה, מאוד צריך לכוף גופו לייגע עצמו להגיע אל התשובה, דכל ההתחלות קשות, ממנה אמר שמזדכך על ידי כפיית גופו לתורה ומצות, מרגיש התורה והתקרבות, ונקל לו לעבוד את ה'. וזהו **'צו' את אהרן**, שהוא לשון קשה, דכמה קשה הוא לטהר את הלב, אבל משנכנס בשערי התשובה והתחיל להטהר, נעשה **לאמר** לאמירה רכה, להבין לטהר מסייעין אותו (שם לח:). (טיב לבב)

צו את אהרן ואת בניו לאמר. אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, אמר רבי שמעון, ויאמר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס (רש"י). אין צו אלא עבודה זרה (זוה"ק בראשית מ:). לכאורה אין קאמר שנוהג ביווי זה מיד ולדורות, הלא אמרו (סנהדרין קב:): שבדורות האחרונים אנשי כנסת הגדולה קטלוהו ליצרא דעבודה זרה, ואינו מתגבר עוד בישראל; ורואה **להטעם שלימלך** (תגרת הקודש) כתב: העבירוהו מאומנותו שאינו מתגבר עוד להתאוות לעבודה זרה בפועל, אבל היתה היצר

במקומו להתגבר על תאוות הממון; ומפסר עוד, דעל ידי תאוות הממון נמאר גם ירצה דעבודה זרה בבחינה אחרת, דתאוות הממון כוחה רב, דנעשים משוחד להכסף ובאים לידי סמיות עיניים, ומשכיח מהריו למיעוט ועבודה זרה ממש, וזהו גרוע יותר מהסתה לעבודה זרה גרידא, דהנכסל בעבודה זרה בפועל, הרי הוא יודע בנפשו שחטא, ועל כן יש לו עוד תקוה שיעשה תשובה, אבל כשנמשך לעבודה זרה על ידי שוחד וסמיות עיניים, הרי אינו מכיר בחטאו כלל, שהרי הינר מסמא את עיניו, ומושך שעשה דבר טוב. וזהו **אין זו אלא לשון זירוז מיד ולדורות**, ואין זו אלא עבודה זרה, ולזה אמר **ביומר צריך הכמוב לזרז במקום שים מסרון כיס**, כי בדורות האחרונים נמשכין לעבודה זרה על ידי מסרון כיס, גם נאמר שנתבטל ירצה דעבודה זרה גופא, ולכן הולרך לזרז על מסרון כיס **ביומר**, שזה גרוע יותר מהסתה לעבודה זרה.

(נועם ו)

צו את אהרן ואת בניו לאמר. אין זו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, אמר רבי שמעון, ביומר צריך הכמוב לזרז במקום שים מסרון כיס (ס"י). לכאורה אינה מסרון כיס אלא בעולה יותר מבקרבנות אחרים. ונראה **להרמב"ם** (פאה ו) כתב: אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא, כי המצות כולן נחלקין בתחלה על שני חלקים, החלק האחד: מצות המיוחדות לאדם בגופו, זה שיש בינו ובין ה', כגון ציצית ותפילין ושבת, זה יתבב לו לאדם ויגמלהו לעולם הבא. והחלק השני: מצות התלויות בממונו בני אדם, כגון מזהרה על הגזילה, וכגון הציווי בהבבת איש את אביהו, זה יתבב לו לאדם לעולם הבא בעבור שעשה המצות, ומצא טובה בעולם הזה בעבור שנהג מנהג הטוב בין בני אדם; והנה בשלמים ושאר קרבנות יש בהם חלק להכהנים ולבעלים, על כן יש בהם גם מבחינת המצוה שבין אדם לחבירו, ומכל פירותיהם משתלם בעולם הזה, אבל עולה הוא מצוה שבין אדם למקום בלבד לכולה כליל, ומכרה משתלם רק לעולם הבא. וזהו **המסרון כיס** שמכר המצוה שיש בעולה יותר משאר הקרבנות.

(תולדות יעקב)

צו את אהרן ואת בניו לאמר. אין זו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, אמר רבי שמעון, ביומר צריך הכמוב לזרז במקום שים מסרון כיס (ס"י). מפרשה זו שמענו כמה חמור איסור גזל, שאפילו קרבן עולה שאין בני אדם נהנים ממנו, אסור להקריב מן הגזל, ומינה נילף כל שכן שחייב אדם לשמור עצמו מאיסור גזל במקום שיש לו הנאה בדבר. והנה **המגרש לפרקא** (קכו) כתב בשם **הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע**: אמרו רואים ילדים בקטנותם שמתמידים בלימוד תורתם, ומתפללים בכוונה, וכשמתגדלים מתפכים במדות גרועות, ומבטלים את התורה והתפלה וכיוצא, ומאין יתהוה זה, הרי התורה שלמדו בקטנותם, הוא הבל שאין בו תועלת, והיה מהראוי שיעמוד למשען להם. אלא זהו לפי שאבותיהם האכילו אותם מממון גזל, שאיגלו על ידי משא ומתן שאינו בשמונה; וזהו **אין זו אלא לשון זירוז**, כלומר דמפרשת עולה שמענו זירוז להזהר מאוד מפגם הגזל, ולכך נסמכה פרשת עולה לדיני גזילה, וכל שכן במקום שהאדם נהנה, חייב להתרחק מן הגזל, והגזל פוגם בנפש האדם **מיד** ולאלתר, וגם מזיק **לדורות**, כי על ידי שיתפטמו בניו מממון איסור, יוולדו בנפשותיהם תכונות רעות ותאוות גרועות. (דברי יואל)

צו את אהרן ואת בניו לאמר. אין זו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, אמר רבי שמעון, ביומר צריך הכמוב לזרז במקום שים מסרון כיס (ס"י). לפעמים היה בהפסדי לפעול הרבה לתיקון חומות הדת, אך דע עקר שאין לכסף מועל, והוא מקום שיש בו מסרון כיס, ומשתדלים רק עם המחשבה טובה, ויבנה הפשרות רק לעמול ולעבוד במחשבה. וזהו **אין זו אלא לשון זירוז מיד ולדורות**, דלדורות צריכים לעבוד על תיקון המחשבה **במקום שים מסרון כיס**, דאי אפשר לעשות תיקונים במחשבה לבד, ואילו היה בידם ממון, היו יכולים לעשות גם במעשה, ולפעול לתיקון העבירות בפועל שנגדם באים תועות ושמות, והיו יכולים לעשות פעלים לתורה שיתמעטו העונות מיד, אבל עכשיו שיש בו מסרון כיס, מתקיימים הדברים רק במחשבות טובות, שהם בחינת עולה שבאה לכפר על הרהור הלב. (דרשות שמיני שם)

סיפורי צדיקים, גליון הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה מפיקים

כל הלילה עד הבוקר

כתב א"ז בייטב לב (פר' אמור) מקובלני ממוזלה"ה הישמח משה, כי פעם אחת אחר שסיים תפילת שמונה עשרה עלה בלבו להתפלל לראות את הדבר הלזה שכתב הרמ"ע מפאנו שאליהו הנביא מקריב תמידין בביהמ"ק ואע"פ שהוא שמם, ועם לבבו אמר אולי קיימא לי שעתא ואזכה לראותו, ותיכף התפלל על זה, ומילא ה' שאלתו וראה עין בעין את אליהו הנביא מלובש בבגדי כהונה עומד ומקריב התמיד כסדרו, עכלה"ק, וידוע עובדא בזה (הובא בדרכי חיים ושלום) כי פעם אחת בליל התקדש חג הפסח הזכיר ק"ז מרן הדברי חיים זי"ע מה שסיפר הרה"ק מאוהעל זללה"ה וסיים ואמר: אם אליהו מקריב תמידין בזמן הזה, מסתמא הוא מקריב גם קרבן פסח, ולכאורה עפ"י שורת הדין אין שוחטין את הפסח אלא למנוייו, ואין שוחטן אלא על מי שראוי לאכול ממנה כזית, שחטו שלא למנוייו או למי שאין כל אחד יכול לאכול כזית הרי זה פסול, ואם כן איך נשחט הפסח בזמן הזה, אלא וודאי שממטי ומייתי כזית ממנה לצדיקי הדור, כך אמר הדברי חיים, ואחר שסיים את דבריו אכל מיד את האפיקומן בהתלהבות נוראה עד שנדמה למסובין שאוכל כזית מקרבן פסח, ואף הן היו רואין כמו שומן של בשר צלי כעין נוטף מעל פני קדשו, וזאת אפשר לרמז בדברי הכתוב, זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כ"ל הלי"ה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו, היינו כי מצות הקרבת קרבן עולה התמיד שייך אף בזמן הזה ימי הגלות הנקרא לילה, כי המזבח עומד בקדושתו ואף כי נגרשו לא נתבטלה התמיד.

(מהר"א ט"ב תשס"א)

ופשט את בגדיו

פעם סיפרו לפני הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זי"ע על התנהגותו הרוממה של הרה"ק מרוזין זי"ע שמנגנים לפניו בכלי שיר ופורטים עלי נבל וכדו', ביקש הרה"ק מסטרעליסק לידע באיזה אנפין נראה אז הרה"ק מרוזין, וציירו לו ההתפעלות שיש להרה"ק מרוזין בשעה שמנגנים לפניו, ענה הרה"ק ואמר: כתיב באליהו הנביא "ואזור עור אזור במתניו", והפי' הוא שמתניו וגופו היו אצלו כמו אזור עור, שכשרוצה לובשו וכשרוצה פושטו מעליו, וכך הוא הרה"ק מרוזין כשרוצה מפשיט עצמו מהגוף וכשרוצה מלביש עצמו בהגוף.

(ספרן של צדיקים)

והבשר אשר יגע בכל טמא

סיפרו פעם להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע בעל התניא על למדן אחד שהיה רגיל אצלו, שלאחרונה החל להתחבר עם חבר מרעים מכת המשכילים שלח הרב להזמינו אליו, והסביר לו חומר הענין והסכנה שיש בהתחברות לרשעים, ועד כמה שהדבר יכול להשפיע עליו בקל להטותו מדרך ישראל סבא, השיב לו האיש ביהירות עלי אין יכולים להשפיע כל כך בנקל והא ראיה הרי אני רגיל אצלכם ומתחבר ומתיידד הרבה עם החסידים ועדיין לא נהפכתי להיות "חסיד", אינו דומה החזיר לו הרה"ק שהרי מצינו כתוב אצל טומאה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, כלומר בנגיעה בעלמא סגי לטמא את הטהור, לעומת זאת אצל נגיעה דקדושה מצינו בתורה כל אשר יגע בבשרה של חטאת יקדש ודרשו חכמינו ז"ל כל אשר יגע בבשרה יקדש יכול אפילו לא בלע, תלמוד לומר בבשרה עד שיבלע, הרי שבנגיעה דקדושה אינו נידון להיות קדוש עד שיבלע לתוכו, לפנימיותו מן הקדושה ולא סגי בנגיעה בעלמא, ובפרט סיים בעל התניא לפי מה שעינינו תחזינה הרי אצלך הדרך הוא להיפך עם הקדושה אין לך יותר מנגיעה בעלמא ומן הטומאה כבר יש לך בליעה.

(ניצוצי אור)

לא יחשב לו פיגול יהיה

המתנגדים בעיר סאניק עברו פעם דרך עיר רוזין ונמלכו לבקר את הרה"ק מרוזין ולהתווכח אתו על דרך החסידות, נכנסו אל הצדיק ופנו אליו בשאלה: הלא אנחנו לנוכח ה' דרכינו קובעים עתים לתורה מתפללים בציבור בהשכמה כותיקין, ומיד אחר התפילה בעודנו מלובשים בטלית ותפילין אנו יושבים ולומדים שיעור משניות, ומאידך החסידים לא די שמאחרים את זמן התפילה אלא שתיכף אחר תפילתם יושבים ושותים יי"ש בצוותא ולבסוף הם מכנים עצמם בשם "חסידים" ואותנו קוראים "מתנגדים" הלא נהפוך הוא, פתח הצדיק ואמר: מיום שחרב ביהמ"ק ואין לנו לא זבח ולא קרבן, התפילה היא במקום הקרבן, ככתוב "ונשלמה פרים שפתינו" ואמרו תפילות כנגד תמידין תיקנום (ברכות כו:) וכשם שהקרבן נפסל במחשבה, "פיגול הוא לא יירצה" כך התפילה נפסלת במחשבת חוץ, והיצר הרע מבקש לו תחבולות להכניס במחשבתו של המתפלל כל מיני מחשבות זרות המבלבלות אותו, לכן מצאו להם החסידים עצה ותחבולה נגד היצר הרע שאחרי תפילתם יושבים הם לשתות יי"ש, ומברכים איש את רעהו "לחיים" וכל אחד פורט שאלתו ומבוקשו ואומרים איש לאחיו: ימלא ה' שאלתך, ומכיון שלפי הדין תפילה נאמרת בכל לשון הרי נחשב דבר זה לתפילה ושם אין שליטה ליצר הרע, כי נדמה לו שכל הענין הוא גשמיות, אוכלים ושותים ומדברים בלשון חול ולא חלי ולא מרגיש שיש בזה ענין של תפילה.

(נר ישראל)

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

וידבר ה' וכו' צו את אהרן ואת בניו לאמר: י"ל המשך מהפר' הקודמת "וכפר עליו הכהן לפני ה' וכו'" "וידבר ה' וכו' צו את אהרן" דאיתא (יומא י"ט.) הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאי אמרת שלוחי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצינן למעבד ושלוחי דידן מצו עבדי, וז"ש "וכפר עליו הכהן" ולמה דווקא כהנים משום דשלוחי דרחמנא נינהו ומשום האי טעמא הם חשובים לכן "צו את אהרן ואת בניו" שיהיו בניו חשובים כמותו. (מדרש יהונתן)

☆ ☆ ☆

צו את אהרן. וברש"י א' אין צו אלא לשון זירוז, יש לפרש לפי מה דאיתא גדול המצוה ועושה יותר ממי שאינו מצוה ועושה, ופירשו שם התוס' ונראה דהיינו טעמא דמי שמצווה ועושה עדיף לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור ("יצריך לכוף את יצרו יותר" תו' הרא"ש) ממי שאינו מצווה, שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח, וזהו שאמר רש"י אין צו אלא לשון זירוז, כלומר כיון שאמר צו את אהרן ועשה מצווה ועושה, אם יצטער יותר פן יעבור ויצטרך לכוף את יצרו, לפיכך צריך ליתר זירוז לכבוש את היצר מאם לא היה מצווה ועושה. (חנוכת התורה)

☆ ☆ ☆

צו את אהרן: רש"י: אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות אמר ר' שמעון ביותר צריך הכת' לזרז במקום שיש חסרון כיס, י"ל כוונת רש"י שבקרבנות שלמים חטא ואשם שאין הקרבן כולה כליל על המזבח והכהנים אוכלים מבשרה אין חשש שהכהנים ירצו לפגל הקרבן אבל קרבן עולה שהיא כולה כליל ואין לכהנים חלק בקרבן לכן צריך לזרזם שלא יפגלו הגם שעור של קרבן העולה שיך לכהנים אבל קרבנות עולה שהקריבו ישראל במדבר לא היה טעון הפשט ולא היה בקרבן זה חסרון כיס ויש חשש שיפגלו לכן זרזם. (ר' זרח אידליץ)

☆ ☆ ☆

זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר: י"ל ע"פ מה שכתב בעה"ט זאת תורת העולה היא העולה. לומר כל העוסק בתורת העולה כאילו הקריב עולה. לפי"ז ז"ש הכת' מה שאמרתי לך "זאת תורת העולה" שכל העוסק בתורת עולה "היא העולה על מוקדה על המזבח" נחשב לו כאילו הקריב עולה על המזבח היינו דווקא "כל הלילה" בחושך הגלות שאין ביהמ"ק "עד הבוקר" כשיזרח השמש וביהמ"ק יבנה אז שוב יקריבו הקרבן בפועל. (פרדס יוסף)

☆ ☆ ☆

והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו: י"ל מדוע במנחה אמר הכת' יאכלו אהרן ובניו ז"א אחד הכהנים יאכלוהו ואילו בקרבן חטאת נאמר להלן (פס' י"ט) הכהן המחטא אותה יאכלנה ר"ל דווקא הכהן המקריב אותה הוא יאכלנה, י"ל ע"פ המבואר ברמ"א (יו"ד רמ"ו כ"א) מותר לת"ח לטעום מידי מהוראתו שהתיר כדי לברר הוראתו, לכן בקרבן חטאת שנפסל אם שחטה שלא לשמה אפי' בטעות צריך הכהן המחטא לאכול ממנה לוודא שלא היתה בה מחשבה פסולה. (משך חכמה)

☆ ☆ ☆

זאת תורת החטאת: איתא (מנחות ק"י.) אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם, קשה מדוע לא הזהיר על הנסכים, י"ל איתא (יומא ע"ה.) אמר רבי ברכיה הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין, לכן כיוון שאפשר לקיים הנסכים בפועל ע"כ א"א לקיים באמירה. (אמרי אמת)

☆ ☆ ☆

וכלי חרס אשר תבשל בו ישבר: רש"י: ישבר – לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר, קשה למה צריך לשבור ימתין עד למחר ואז יהיה נותן טעם לפגם ואז מותר להשתמש בו, י"ל אמרו (אבות ה' ה') עשרה נסים נעשו לאבותינו במקדש לא הפילה אשה מריח בשר הקדש וכו' ולא הסריח בשר הקדש מעולם וכו', נמצא שלא נפגם טעם הבליעה ונשאר נותר. (לוית חן)

☆ ☆ ☆

זאת משחת אהרן ומשחת בניו וכו' חקת עולם לדרתם: הדין הוא (חו"מ ר"ט ד') אדם המקנה דבר שלא בא לעולם לא קנה, א"כ קשה איך קנו הכהונה גם הדורות הבאים של כהנים, וי"ל יש מאן דאמר (ב"ב קמ"ג.) שאם מקנה דבר שלא בא לעולם אגב (יחד עם) דבר שכבר בא לעולם אז קנה גם הדבר שלא בא לעולם, וזה שאמר הכת' "משחת אהרן" דבר שבא לעולם (ומשחת בניו" דבר שלא בא לעולם יחד לכן קנו גם "חקת עולם לדרתם" לדורות הבאים. (פנים יפות)

☆ ☆ ☆

ויגש את פר החטאת ויסמוך אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת: קשה כאן נאמר "ויסמוך" לשון יחיד ואילו גבי איל העולה (ח' י"ח) ואיל המלואים (ח' כ"ב) כתיב "ויסמכו" לשון רבים, וי"ל הלא כאן מדובר בפר החטאת וראשו של פר הוא גדול ואפשר לסמוך עליו כמה אנשים בבת אחת ע"כ סמכו על ראשו אהרן ובניו בבת אחת ונחשב לסמיכה אחת לכן כתיב "ויסמוך" סמיכה אחת, לעומת זאת ראשו של איל הוא קטן ויכול לסמוך על ראשו רק אדם אחד א"כ אהרן ובניו היו צריכים לסמוך על האיל בזה אחר זה והיו שם הרבה סמיכות לכן כתיב "ויסמכו" לשון רבים. (בנין שלמה)

וְצַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: (פרק ו פסוק ב).

מבאר הטעם שבתחילת ציווי הקרבנות נאמר 'דבר אל בני ישראל', וכאן נאמר 'צו את אהרן וגו'.

ומן הכתוב בפרשת ויקרא (לעיל א ב) 'דבר אל בני ישראל', כי שם יזוה בהבאת הקרבנות, ויקרא מביאים אותם. וכאן אמר 'צו את אהרן', כי ידבר במעשה הקרבנות, והכהנים יעשו אותם[א].

לפי הגירסא ברש"י רבי שמעון מודה לתנא קמא רק בא להוסיף. ולפי הגירסא בספרי רבי שמעון חולק.

וכתב רש"י, אין לו אלא זרוז, מיד ולדורות. ומר רבי שמעון[ב] ביותר היה לריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. ומדרשו של רבי שמעון אינו על זו הגזרה[ג], כי כאן אין בו חסרון כיס לבני אהרן המצוים בה, אבל יש להם רווח ושכר בכל הקרבנות, גם בעולה. אבל אמר תנא קמא אין לו אלא זרוז מיד ולדורות. לומר שהפרשיות שילפה הכתוב לזרז בהם, ולומר שיעשו מיד ויהגו הדבר לדורות, יאמר בהן 'צו', ובשאר הפרשיות יאמר 'דבר אל בני ישראל' או 'אמר אליהם', ובא רבי שמעון לחלק ולומר שפעמים יבוא הלשון הזה בדבר שאינו מיד ולדורות, כעבור שיש בו חסרון כיס, כגון הגזירה האמורה בשמן המאור (בהעלותך כה ב)[ד], וכגון שאמר הכתוב (במדבר לה ב) 'או את בני ישראל ונתנו ללויים ערים לשבת'[ה]. ויתכן[ו] שנאמר שיש בזו זה חסרון כיס לכהנים בעבור 'זה קרבן אהרן וגו'' (פסוק יג) הנאמר בגזירה זו[ז]. אבל בתחילת ספרי בענין מחלוקת היא שנויה[ח]:

דעת רש"י שתרומת הדשן נעשה בכל בגדי הכהונה

וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: (פרק ו פסוק ג').

ולבש הכהן מדו בד. היא הכתנת. ומה תלמוד לומר מדו, שהרי כבר אמרו. על כרחו, שלא יהא דבר חוץ בינתים, לשון רש"י[ט]. והנה תרומת הדשן לריכה בגדי כהונה, ואין העבודה בשני הבגדים מהם. אבל הזכיר אלה השנים לדבר

מעשה חש"ב

א תמצית: בפרשת ויקרא בתחילת הציווי על הקרבנות נאמר 'דבר אל בני ישראל', כי שם צותה את בני ישראל על '**הבאת**' הקרבנות. אך כאן מדובר '**בהקרבת**' הקרבנות המוטל על הכהנים, לכן נאמר 'צו את אהרן ואת בניו'.

ב מזה שנאמר 'אמר רבי שמעון', ולא 'רבי שמעון אומר', משמע שרבי שמעון אינו חולק על התנא קמא, רק בא להוסיף שנאמר 'צו' לא רק בשהציווי מיד ולדורות, אלא 'גם' במקום שיש חסרון כיס.

ג כי צו הנאמר כאן רבי שמעון מודה להטעם של ת"ק, ביון שכאן אין חסרון כיס לכהנים.

ד דשם אינו 'מיד', אלא לדורות, ומ"מ נאמר 'צו'. הרי לנו שאפילו שאינו מיד נאמר צו. ביון שיש שם חסרון כיס.

ה שם מיירי בשנכנסו ישראל לאר"י היו צריכים ליתן מנחלתם ללווים. וזה היה חסרון כיס, אבל אינו לדורות. ולפי פירוש זו 'צו' הנאמר כאן רבי שמעון מודה שזה משום שהוא מיד ולדורות. רק אומר שלפעמים נאמר צו במקום שיש חסרון כיס.

ו באופן זה מפרש רבינו שרבי שמעון קאי על פסוק זו, ושפיר יש כאן חסרון כיס, משום שקאי על הנאמר בהמשך על מנחת חביתין שהכהן מקריב.

ז פירוש, לב' האופנים רבי שמעון מודה לתנא קמא ד'צו' הוא לשון זירוז מיד ולדורות, רק רבי שמעון בא להוסיף על ת"ק דגם היכן שאינו לדורות, רק יש בה חסרון כיס, גם כן כתוב 'צו'. והנפ"מ בין ב' האופנים בטעם הדבר שכתוב צו בפסוק דידן.

להאופן א' רבי שמעון מודה לת"ק דבפסוק דידן כתוב 'צו', משום שהוא זירוז מיד ולדורות, דכאן בקרבנות ליכא חסרון כיס לכהנים, אדרבה הם רק מרוויחים מהקרבנות. רק רבי שמעון אומר שבשאר מקומות שאינם לדורות, וכתוב בהם צו הוא משום שיש בה חסרון כיס. ולהאופן ב', רבי שמעון חולק על תנא קמא, בטעם הדבר שכתוב בפסוק דידן 'צו', שלדעת הת"ק הוא משום שהוא זירוז מיד ולדורת, ולרבי שמעון משום שקאי על ה'מנחת חביתין' שהוצרכו הכהנים להביאם משלהם, ולכן שפיר יש בזה חסרון כיס. [אבל מודה לת"ק דצו הוא לשון זירוז מיד ולדורות].

ח אמנם דעת הספרי שרבי שמעון חולק על ת"ק, וסובר ד'צו' כתוב רק במקום שיש חסרון כיס. והיינו מדהביא הספרי דעת הת"ק, ואח"כ כתוב 'רבי שמעון בן יוחאי אומר אין ציווי בכל מקום אלא חסרון כיס', ומדכתב 'רשב"י אומר' משמע שחולק על הת"ק. אבל בתו"כ גריס 'אמר רבי שמעון', שפיר י"ל שבא להוסיף על הת"ק.

שנתחלק בהם כאן. למד שתהא הכתנת כמדתו, והענין לומר שמס היו מסלקין, קלריס ואינן מגיעין עד רגליו, ועבד בהן עבודתו פסולה. ולימד שלא יהא בינו ולא בין המכנסים לבשרו כלום. והוא הדין שלריכה כל בגדי כהונה. כי כיון שהזכיר הכתוב שהיא לריכה בגדים, למדנו שהיא לריכה מרבעה להדיוט ושמנה לכהן גדול.

וכן מפורש במסכת יומא בפרק שני (כג:) ובתורת כהנים (פ׳ ג פ״ו) מה תלמוד לומר יכפר, להביא את המצנפת ואת המגבעת[ב]. ומונקלוס תרגם מדו לגבוהין[ג]. ונראה כי מלאו מדו שם יכלול כל בגדיו, כלומר כמר וכפר הכהן בגדי בד, וכן מדיו קטורת (שמות ל ד יב), שיורד על פי מדותיו (תהלים קלג ב), על פי מלבושיו, חגור מדו לבושו (שמואל ב כ ח). ויהיה זה כדעת האומר מבנטו של כהן הדיוט לא זהו מבנטו של כהן גדול[ד] (יומא יב ב):

כמידת הכהן

וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וגו׳ (פרק ו פסוק ג׳)

ולבש הכהן מדו בד. היא הכתנת, ומה תלמוד לומר מדו, שתא כמדתו. על כשרו שלא יהא לבד חוץ בינתיים. לשון רש״י. והנה תרומת הדשן לריכה בגדי כהונה, ואין עבודה בשני הבגדים מהם. מכל הזכיר אלא המניס לבד שנתחלק בהם כאן, למד שתהא הכתנת כמדתו, והענין לומר שמס היו מסולקין, קלריס ואינן מגיעין על רגליו, ועבד בהן עבודתו פסולה[ה].

טעם הכבוס במקום קדש

כָּל אֲשֶׁר יִגַּע בִּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר יָזֶה מִדָּמָהּ עַל הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יָזֶה עָלָיו תְּכַבֵּס בְּמָקוֹם קָדֹשׁ: וּכְלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר תְּבֻשַּׁל בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם בִּכְלִי נְחֹשֶׁת בֻּשַּׁל וּמֹרַק וְשֻׁטַּף בַּמָּיִם: (פרק ו פסוקים כ – כא)

תכבס במקום קדש[ו]. החמיר הכתוב בדם הנבלע בבגד לעשותו כמקר היה קודם הזיה שלא יהא חוץ לקלעים. ומנר וכלי חרס מקר מבטל בו יבשר, ואף הוא במקום קדוש הוא נשבר, והחרסים נבלעים במקומם[ז].

מעשה חש״ב

א רש״י מפרש ׳**מדו**׳, היא הכתונות. ויש בזה עוד לימוד שתהא כמדתו. ׳**על בשרו**׳, שיהא על בשרו ממש, ושלא יהיה חציצה בינתים. והנה נחלקו האמוראים (יומא כג:) האם תרומת הדשן הוצרכה ד׳ בגדי כהונה, או שהיה סגי בכתונת ומכנסיים. והנה לפי רש״י ש׳מדו׳, היא הכתונת, ונמצא שכתוב בקרא רק ב׳ בגדים, הכתונת והמכנסיים, ולכאורה היה אפ״ל בדעת רש״י שסובר כאותו שיטה שלתרומת הדשן היה סגי בב׳ בגדים, ע״ז כתב רבינו ׳והנה׳ וכו׳, דדעת רש״י דלתרומת הדשן הוצרכה ד׳ בגדי כהונה. ומהיכן למד כן בדעת רש״י, מדכתב רש״י טעם הדבר שנקט הכתוב הני שתי בגדים, משום הלכות שנתחדש בהם, מזה מוכח שסובר שלעולם צריך ארבעה בגדי כהונה, ולכן כתוב רק שתים בגדים אלה, משום שבהם נתחדשה הלכות. [דאם היה סובר דסגי בשני בגדים אלה, לא הוצרך לתת טעם הדבר שכתוב רק שני בגדים אלו, שדבר זה קמ״ל דסגי בב׳ בגדים].

ב פירוש שבפסוק נאמר רק שני בגדים, הכתונת והמכנסים, ומ׳ילבש׳, למידין המצנפת והאבנט.

ג התרגום מפרש ׳מדו׳ שם העצם על מלבושיו, ויכלול כל בגדיו. וכאילו אמר ולבש הכהן בגדי בד. והכהן גדול צריך שמונה בגדים, והכהן הדיוט ארבעה בגדים.

ד פירוש, אבנטו של כהן גדול מבואר בכתוב שהיה מכלאים צמר ופשתים, ועל אבנטו של כהן הדיוט נחלקו בגמרא האם נמי היה כמו הכהן גדול או לא. ומדמפרש התרגום שמדו היינו כל ארבעה לבושיו, וכתוב מדו ׳בד׳, שמשמע שכל הד׳ בגדים היה של בד, ולפי״ז אבנטו של כהן הדיוט לא היה כמו של כהן גדול.

ה בגמרא (זבחים יח:) איתא דעת רב, שבין אם היה הבגד של הכהן ארוך ונגרר בקרקע, ובין אם היה הבגד קצר ומרוחק מן הקרקע, פסול. ורבינו כאן נקט רק אם היו הבגד קצר ועבד עבודה, פסול. ולא נקט שהוא הדין אם היו ארוך ועבד עבודה, פסול. ואפ״ל הטעם דמבואר בגמרא (שם) שאם היו הבגד ארוך והגביהו על ידי האבנט, כשר, כי כך דרך הנשים להתלבש. והנה רבינו נקט כהסוברים שהכהן שהרים את הדשן היה צריך להיות לבוש בד׳ בגדי כהונה, ובתוכם האבנט, אם כן אם היה הבגד ארוך היה יכול להגביהו ע״י האבנט ולעשות העבודה. ולפי זה א״ש למה נקט רבינו רק אם היה קצר ועבד עבודה, פסולה, שעל בגד קצר לית ליה תקנתא.

ו מבואר בפסוק דידן שבגד שניתז עליו מדם החטאת טעון כיבוס בעזרה. ובפסוק כא מבואר שכלי חרס שנתבשל בו בשר חטאת טעון שבירה. והנה כאן בבגד שניתז עליו דם חטאת אינו מבואר ברש״י הטעם שצריך כיבוס. אמנם בכלי חרס מפרש רש״י שלכן צריך לשברו משום שהבליעה שנבלעת בו נעשית נותר. ואפשר לומר שלפי רש״י גם בבגד הטעם שצריך לכבסו הוא משום נותר. דכשלבשו לא יהיה בו דבר של איסור.

ז רבינו מוסיף לבאר הטעם שצריך לכבס הבגד במקום ׳קדוש׳, היינו משום שהחמיר הכתוב בדם הנבלע בבגד שדינו כמו קודם שנבלע, שאסור להוציאו מחוץ לקלעים. אמנם בכלי חרס אינו מבואר בקרא שצריך שבירה במקום ׳קדוש׳, ועז״כ רבינו שאף הוא במקום קדוש. והנה בכלי חרס לא הוסיף רבינו הטעם משום שאסור להוציאו מחוץ לקלעים, שכאן לא שייך החשש הזה, משום שאחד הניסים שהיו בבית המקדש ששברי החרס היו נבלעים במקומם.

אפר פרה בזמן הזה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בספרו 'מדבר קדמות' כותב החיד"א (א' כ"ו): "אפר פרה היה לאמוראים כמו שכתבו הראשונים, ממה שאמרו חבריא מדכן בגליל (נדה ו:), ועיין מ"ש הרב החסיד בספר 'קהלת יעקב' בחלק לשון חכמים (דף קכ"ג ע"ג אות קי"א) ע"ש. והביא דבריהם הרב משנה למלך פ"ג דאבל סוף דין א' ע"ש באורך. ובזה יבוא לכלל ישוב מה שאמרו בירושלמי, דרב אוכל חולין בטהרה בעשרת ימי תשובה, והוו בה רבנן בתראי טובא, ועי' מה שכתב הרב פרי חדש סוף סימן תר"ו, ובהכי ינוח לנו דהאמוראים היו כל כך קדושים. והן עתה בשגם המצא ימצא מי שרוצה להתקדש ולפרוש מדרכי העולם, אף שיטרח טורח גדול לא יעלה בידו, כי הטומאות חדשות גם ישנות אשר אנחנו ואבותינו בם היו בעוכרנו, כי הטהרה מעכבת ובכל טורח וקושי לא מסקי אלא כדמסיק תעלא, ואני בעניותי פשיטא לי דרבינו האר"י זצ"ל היה נטהר באפר פרה על יד אליהו זכור לטוב, ואז נחה עליו רוח הקודש להפליא והגם כי לא ראיתי כתוב רמז מזה ולא שמעתי, לבי אומר לי שהרב ז"ל היה מעלים הדבר העלם נמרץ לרוב ענותנותו", עי"ש.

והנה מש"כ בחיד"א דמבואר בראשונים דהי' לחז"ל אפר הפרה, בראש וראשון מבואר בר"ש (פ"ד דחלה מ"ח) וזל"ק: "ובימי חכמים היו מזין בארץ ישראל כדאמרינן חבריא מדכן בגלילא (בפרק חומר בקדש חגיגה כ"ה.) אכל עכשיו דבטלה אפר פרה לא משתכח כהן טהור", עי"ש. וכ"כ הרא"ש בסוף פסקי חלה (סימן י"ד) "ויש ליתן טעם לדבר, משום דבימי אמוראים היו אוכלים תרומה טהורה בא"י כי היה להם אפר פרה, כדאמרי' במס' נדה (דף ו) חבריא מדכו בגלילא, ולכך הצרכו להפריש גם בחו"ל חלת כהן שלא תשתכח תורת חלה", עי"ש.

וב'רוקח' (שס"ו) כשדן בהל' ברכות המצות כתב שם בא"ד, וזל"ק: "בירושלמי בפרק כיצד מברכין (פ"ו ה"א) גבי קידוש ואפר חטאת ולהזות כל המצות טעונין ברכה" וכו', עי"ש, דהיינו דבירושלמי שם מבואר דכשהיו מזין היו מברכין, ובאמת שם בירושלמי כתב: "רבי חגיי ורבי ירמיה סלקון לבי חנוותא, קפץ רבי חגיי ובירך עליהן, אמר ליה רבי ירמיה יאות עבדת שכל המצות טעונות ברכה", ולפי ה'פני משה' הכוונה דמוכרים שם מיני פירות, וקפץ ר' חגיי ובירך תיכף ומיד על הפירות. וב'חרדים' שם פירש דהם היו בי"ד והיו נכנסין שם לראות אי המשקלות והמדידות כהלכתן, ובירכו אשר קדשנו לתקן המדות והמאזנים וכו' עי"ש. אולם הרוקח גרס בירושלמי סלקון **למי חטאתה** כגירסת הר"ש סיליראו שם ולכך כתב גבי מי חטאת, וכן כתב בדעתו ב'פאת השולחן' סי' ג' סקל"ט, ולכן כ' שם הר"ש מסיליראו וזל"ק "דהיו עדיין נמצאין מי חטאת בזמן האמוראים" וכו', עי"ש.

ובספר ה'תרומה' (הל' א"י) כתב, וזל"ק: "האמוראים שהיו הרבה דורות אחר חורבן היה להם אפר פרה כדאמ' פ' כל הבשר (חולין קז:) ר' אמי ור' אסי דהוו כהני אכלי תרומת בלא נטילת ידים, וכרכי ידיהו בבלאי חמיתות פן יגעו בתרומה בידים שניות, וכך אמ' שמואל התירו מפת

לאכלי תרומה ולא חיישינן שמא יגע בהך ידיו שלא נטל והן שניות, ואי לא היה להם הזאה מה מועיל כרכי ידייהו הא על כרחך היו טמאין או משום אהל המת, או משום חרב הרי הוא כחלל שבאהל, או משום הסיח הדעת דבעי הזאה שלישי ושביעי כדאית' פ' טבול יום (זבחים צט:), או משום שבאו מבבל וארץ העמים מיבעיא כדאי' בפ' כהן גדול בנזיר (נד:) איבעי הזאה שלישי ושביעיית. וכן אמרי' פ' אין דורשין (חגיגה כה:) ופרק קמא דנדה אמ' עולא תבריא מרבן בגלילא, והא דאמ' רב נחמן פ' עד כמה (בכורות כז:) וכי הזאה יש לנו, דווקא בחוצה לארץ לא היה להם אפר פרה, כי לא תועיל להם כי לעולם יהיו התרומות טמאות מחמת ארץ העמים, אבל בארץ ישראל היה להם הזאה, ואפילו בסוף האמוראים דמסתמא פסקה להן הגאה לבני ישראל ואפי' הכי היו עולין לארץ ישראל מפני חיבתה ומפרישין תרומות" וכו', עי"ש.

וכ"כ ה'טור' בהל' א"י, וכ"כ ב'כפתור ופרח' (פי"ג). ובאמת בתוס' שם במס' בכורות על מאי דאמר ר"נ וכי הזאה יש לנו, כתב וזל"ק: "ולא הי' נראה לומר שכשנטמאין במת היו הולכין ומזין בארץ, וחוזרים ואוכלים בתרומה, דמשום טומאת חוצה לארץ לא חשו בחלת חוצה לארץ וכו' עי"ש, ומבואר דבא"י הי' אפר הפרה, וע"ע ב'צאן קדשים' שם, וע"ע בשו"ת 'תשב"ץ' (ח"ג סימן ר') דהאריך בזה.

ומש"כ דראה במקום א' דהיו מוליכין אפר הפרה לבבל - הוא בתוספתא במס' פרה (פ"ג ה"ג) ומביאו הר"ש במס' פרה (פ"ג מ"ג) וזל"ק: "ר"ש אומר אפרה ירד עמהן ועלה, אמרו לו והלא נטמא בארץ העמים, אמר להן לא גזרו טומאה על ארץ העמים אלא לאחר שעלו מן הגולה", עי"ש, ועין עוד ב'כפתור ופרח' (שם).

ובאמת בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ט) לגבי סעודת אחשורוש כתב שם: "וכל מי שהי מאכלו בטהרה היו נותנין לו מאכל בטהרה, וכל מי שהי' מאכלו בטומאה נותנין לו מאכל בטומאה, לקיים מה שנאמר לעשות כרצון איש ואיש", עי"ש, ומבואר דהי' אנשים דהיו אוכלים בטהרה, וע"כ שהי' שם אפר הפרה וכתוספתא הנ"ל דהי' בבבל אפר הפרה. אולם ב'ביאור הרד"ל' (סקנ"ה) פירש דבטומאה היינו בתערובות איסור, וטהרה היינו בהיתר לגמרי, עי"ש, וא"כ לא מיירי מטומאת מת בכלל, וע"ע בשאילת יעב"ץ (ח"א פ"ט, וסי' קל"ו).

ובספר ה'חרדים' בהקדמה למצוות התלויות בארץ כתב, שאפילו בימי האמוראים היה להם אפר פרה מזמן בית שני, אבל אחר זמן הגמרא שפסקה אפר פרה הכל בחזקת טומאת מת", ע"ש. ומבואר מזה דעד חתימת התלמוד הי' להם אפר הפרה.

אבל במדרש 'לקח טוב' (פ' תזריע על הפסוק כהנים) מבואר, וזל"ק: "והיינו דאמר רבי יוחנן מיום שחרב בית המקדש אין טהרה ממת ואין טומאה ממצורע, פירוש אין טהרה ממת אבל טומאה איכא **לפי שאין לנו אפר הפרה להזות**, אבל טומאה ממצורע ליכא כלל" וכו', עי"ש. ומבואר דבימי ר' יוחנן לא הי' אפר הפרה בכלל, וצ"ע.

ובספר 'נתיבות עולם' (דף קכד ע"ב) כתב על מש"כ הראשונים שהיה להם לאמוראים אפר פרה, דנראה שלא נתגלה לכולם כי אם לקצת מגדולי הדורות אז, עי"ש, ולפי"ז נכון הכל, דיש מי שהיו להם אפר הפרה ויש שלא הי' להם. ובשו"ת 'מנחת אלעזר' (ח"ה סימן י"ב) כתב בתוך דבריו: "דהראשונים בימי תנאים **הי' להם אפר הפרה ליחידי סגולה בצניעות למשמרת**", עי"ש, ומבואר שלא הי' לכולם וכנ"ל.

אולם מש"כ החיד"א דלהאריז"ל הי' לו בודאי אפר הפרה, עי' בספר 'שער המצות' להרה"ק ר' חיים וויטאל זי"ע פרשת שמות, וזל"ק: "ושאלתי למורי ז"ל שהרי ראינו דורות הראשונים שהיו משתמשין בשמות כנודע, ובפרט כפי הנמצא כתוב בספר פרקי היכלות שהיו משתמשין בהם ר' ישמעאל ור' עקיבא לענין פתיחת הלב והזכירה, והשיב לי כי הם היו נטהרים באפר פרה, כנודע בענין ר"ט שהיה מטהר הטמאים באפר פרה, אע"פ שהוא היה אחר חורבן בית שני, אבל עתה אנו כולנו טמאים לנפש אדם ואין לנו רשות להשתמש בהם", עי"ש. וע"ע ב'כתבי האר"י' שער רוה"ק (יג ב) וזל"ק: "אני הכותב חיים שאלתי למורי ז"ל על ענין השימוש בקבלה מעשית הנאסרת בכל ספרי המקובלים האחרונים, ואיך ר' ישמעאל ור' עקיבא ע"ה בפרקי היכלות היו משתמשים בשמות נוראים לענין זכירה ופתיחת הלב, והשיב לי כי בזמנם הי' אפר פרה מצוי והיו נטהרים מכל הטומאות לגמרי, אבל אנחנו כולנו טמאי מת ואין לנו אפר פרה ליטהר מטומאת מת, ומה תועלת כשנטהר משאר טומאות ועדיין טומאת מת במקומה עומדת, ולכן אין לנו רשות בזמנים אלו להשתמש בשמות הקדושים,

והמשתמש בהם עונשו גדול", עי"ש, וע"ע בספר 'שערי קדושה' (ח"ג שער ו') בענין זה.

ובשו"ת 'באר מים' (להרה"ק רבי חיים ויטאל זצ"ל ובנו הרה"ק רבי שמואל זצ"ל) סימן פ"ב כתב השואל, וז"ל: "וכי תימא שמא גם בזמן ר' חייא לא היה נמצא אפר פרה, ואפילו הכי היה מצוה לרב שיאכל בטהרה לא מצית למימר הכי, משום ששמענו שהרא"ש ז"ל כתב בשם התוספות ז"ל, וכן הוא מוסכם בפי כל התלמידים, **שעד זמן אביי ורבא היה להם עדיין אפר פרה מצוי**" וכו', וכתב שם ע"ז בנו הרה"ק שמואל ויטאל, וזל"ק: "אמר שמואל המעתיק והוא בהכרח במ"ש בגמ' בסנהדרין (פרק ז') וז"ל, רבא ברא נברא וכו' רב חנינא ורב אושעיא הוו מברו עגלא תילתא ואכלי ליה וכו', באותם שהיו בוראים עגלא תילתא בכל ע"ש ואוכלים אותו וע"ש. ועוד מעשה באותו אדם שלא היה מדבר וכו' ואמר לו מן חברייא את תוב לעפרי והיו בוראים אותו בס' יצירה כמו שפירש שם רש"י ז"ל והתוספות, **ולא היו יכולים לעשות המעשים האלו בטומאה אם לא בטהרת אפר פרה כאשר הוא פשוט אצלינו וא"כ בהכרח הוא שהי' מצוי אצלם עדיין אפר פרה** כנלע"ד שמואל", עי"ש.

ועי' ב'כתבי תלמידי האריז"ל' (מובא בתולדות האריז"ל, בתעלומות חכמה דף מ"ו, ועמק המלך בהקדמה שלישית, וע"ע בזכר דוד מאמר שלישי ועוד) ותו"ד: דפעם בערב שבת אחד יצא עם החברים לקבל שבת ואמר להם נלכה נא מזה לירושלים, ושם אני יודע היכן אפר הפרה גנוז, ונזה עלינו ונטהר עצמנו מטומאת מת ונבנה בית המקדש ונקריב קרבן שבת, כי אני רואה השעה הזאת היא קץ משיח אמיתי לגאול, מקצת החברים אמרו איך נלך לירושלים והיא רחוקה, ומהם אמרו טוב נלך וקודם נודיע לנשינו ואח"כ נלך, אז צעק הרב ובכה ואמר איך הועיל קטרוג השטן לבטל גאולתן של ישראל, מעיד אני עלי שמים וארץ שמזמן הרשב"י עד היום ההוא לא היתה שעה הגונה כשעה הזאת, ואילו הייתם מודים בדבר היה בית המקדש נבנה ונדחי ישראל מתקבצים לארץ ישראל תוב"ב, ועכשיו עברה השעה" וכו', עי"ש, ועכ"פ מבואר מזה דהאריז"ל ידע היכן האפר הפרה נגנז.

ובספר הנפלא 'זכרון אבות' שנדפס לאחרונה [מכת"י להרה"ק ר' אלעזר פועה ז"ל] על מס' אבות (פ"א מ"ב) כתב, וזל"ק: "הלא ידעתם מה שאמרו לי מגידי אמת, כי החכם האלקי לוריא"ה זצ"ל ידע ביחוד היכן אפר פרה טמון, ובקש לטהר בו כהנים טמאי מת כדי שיקריבו קרבנות לה', כי הא דתנן (שבועות טז, א) מקריבין אף על פי שאין בית, ובשביל חטא אשת איש שנעשה לא אסתייעא מילתא" וכו', עי"ש.

ובספר 'תולדות חכמי ירושלים' ח"ג (עמוד 161) הובא שם, בשם זקני ירושלים, שרבי מנחם מנדל משקלאו ז"ל תלמיד הגר"א אמר, שאם יצטרכו לאפר פרה אדומה של משה, יראה איפה הוא נמצא, עי"ש.

מעשה פלא מצינו בספה"ק 'דברי יחזקאל החדש' [הנדפס ע"י מכון עוד והדר] בפרקי התולדות, שהגה"ק הדברי יחזקאל זצ"ל הי' בדרך לצפת מטבריה, ואנשי צפת העריכו כי שיירתו יגיע לצפת בסביבות שתים בצהריים, ובשעה זו יצאו כל אנשי העיר ובראשם רב העיר אל מחוץ לעיר והמתינו לקבלת הגה"ק הנ"ל, ואז ראו שבושש לבוא, ורק כשנטה היום להעריב נראה השיירא מרחוק, לשאלת אנשי צפת על סיבת האיחור הרב סיפרו בני השיירה, שכאשר עברו ליד אחד ההרים על הדרך, ירד הגה"ק הנ"ל מעל חמורו ועלה בהר והתפלל שם בדביקות ובאריכות וביגיעה עצומה, כששמע ר' שמואל העליר ז"ל את הדברים, פתח וסיפר מעשה נפלא שהי' מקובל בידו על אותו מקום, דפעם א' חרש באותו הר איכר ערבי, וגילה באדמתו כד זהב מלא אפר אותו נטל לביתו, והנה בחלום הלילה נגלה אליו יהודי בעל הדרת פנים שהתרה בו להשיב את הכד עם האפר למקומו, שאל"כ רע ומר תהי' אחריתו, חלום זה חזר ונשנה מספר פעמים, ומשלא שם הערבי את לבו אל החלום, חלו בניו ומתו בזה אחר זה, ותיכף החזיר הערבי האפר למקומו ואולם הכד עם הזהב עיכב לעצמו, ושב אליו יהודי הזקן וציוה להחזיר תיכף הכד של זהב, וכשבושש לעשות כן נפל למשכב, ובשארית כוחותיו השיב האפר לכד הזהב וטמנו במקומו, ומיד שב לאתינו, **ומקובל בידו דאפר זה הוא מפרה אדומה**, עי"ש.

והרה"ג מוה"ר אלחנן היילפרין ז"ל מלונדון בספרו 'יפה שיחתן של עבדי אבות' ח"א (אות רכ"ו) סיפר דבר פלא: כי זקינו הגאון מהר"ש ענגיל זצ"ל מראמישלא בשכבו על ערש דוי איזה ימים לפני פטירתו, קרא לו ושאל אותו אם יש אפר פרה בזמן הזה, והשיב לו כי בודאי כוונתו לדברי רש"י במסד יומא (ד. ד"ה מכל חטאת) אפר פרה של משה לא כלה, ונענה זקינו לקראתו בחיוב, ושאל אותו מדוע נצרך לו אפר פרה, ונענה והשיב המהר"ש זצ"ל שהוא טוב לטהרת הגוף, עי"ש.

הלכות הנהוגים שלושים יום קודם הפסח

לימוד הלכות פסח

שלושים יום קודם הפסח, מצוה על כל אחד שילמוד הלכות החג קודם החג עד שיהא בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה.

בגמ' פסחים (ו.) איתא דל' יום קודם החג שואלין בהלכות הפסח, ובב"י (סי' תכ"ט) האריך הטעם בזה, ובשועה"ר (שם סעי' א) העתיק מסקנת דבריו דחכמים הראשונים תקנו בזמן שבית המקדש היה קיים שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל, דהיינו שמפורים ואילך ידרשו הלכות פסח, שכל אחד ואחד הדר בארץ ישראל חייב להביא ברגל ג' קרבנות עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה, וכל קרבן צריך להיות נקי מכל מום ומשאר דברים הפוסלים את הקרבן, לפיכך תקנו חכמים לדרוש הלכות הרגל ל' יום לפניו כדי להזכיר העם את הרגל שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן ויהיה להם שהות כל שלשים יום, ותקנה זו לא נתבטלה מישראל אף לאחר שחרב בית המקדש שכל חכם היה שונה לתלמידיו הלכות הרגל ל' יום לפניו כדי שיהיו בקיאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשון, ולהמון עם היו דורשים הלכות הרגל בשבת שלפניו, ע"כ.

בזמנינו

גם בזמנינו דהחכם דורש הלכות הפסח בשבת הגדול, גם כן מצוה לכל אחד לעסוק בהלכות פסח שלושים יום קודם.

דהנה עמד הב"ח דמנהגינו שאין אנו דורשין שלושים יום קודם פסח רק בשבת שלפני פסח שקורין שבת הגדול, ובחק יעקב כתב על דבריו דבאמת לא קשה מידי, וכמו שכתב הראב"ן פרק בתרא דמגילה, והרוקח (סי' רמ"א) וכלבו (סי' מ"ו) ובתניא (סי' לח) דלכך קורין פרשת פרה משום שאמרו חז"ל שואלין ודורשין בהלכות פסח שלושים יום מקודם, על כן קורין פרשת פרה הלכות טומאה וטהרה להזכיר שיעשה פסח בטהרה, וכן בפרשת החודש שהוא ענינו של פסח. הרי להדיא דיוצאין בקריאת פרשיות הללו, וכל שכן בפיוטים שיש בהם הרבה דינים והלכות, ומנהג של ישראל תורה היא, ובמשנ"ב (סק"ב) הביא בשם אחרונים דמ"מ מצוה לכל אחד לעסוק בהלכות פסח ל' יום קודם וכן בחג עצמו.

זהירות מחמץ

כל שלשים יום לפני הפסח טוב ליזהר ולעיין בכל דבר שעושה בתוך ביתו שלא ישאר דבוק בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל כשיגיע ערב פסח. (מהרי"ל, ב"ח בשם האגודה, ומ"א ושועה"ר סוס"י תל"ו).

זהירות מחמץ בספרים

מי שמעיין בספר בעת האכילה תוך ל' יום קודם הפסח, נכון שמפורים ואילך יעיין שלא ישאר בו משהו חמץ כדי שלא ימצאנו בפסח וכן כל כיוצא בזה. (ערוך השולחן סוס"י תל"ו).

כיבוד הבית והכלים

משמתחילין ל' יום קודם הפסח, דרך בני אדם לכבד החדרים ולהדיח הכלים, וכן בכל השלושים יום מנקרין ומכבדין את כל הבית וכלי הבית מן החמץ ומגררין כל מקום שידבוק החמץ, והיינו כל שאר כלי הבית.

מהרי"ל (מנהגים) שלושים יום קודם לפסח, אלא דיש לציין דברמ"א סי' תל"ג סעי' י"א הביא בשם המרדכי דכל אדם צריך לכבד חדריו לפני בדיקת חמץ, ובמשנ"ב (סקמ"ו) כתב דהמנהג לכבד ביום י"ג, ומשמע דהכיבוד הוא רק ביום י"ג, אולם בפשטות הכוונה שם הוא כיבוד מלכלוך שמפריע את הבדיקה וכפי שמבואר בשועה"ר (סעי' ל"ח) ואין הכוונה לכבד החדרים מחמץ.

השתדלות בצורכי הפסח

מה שאמרו שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום לא סוף דבר שאלה בהלכות החג, אלא כל השתדלות של צורך החג בכלל זה, שראוי להתחיל ולהשתדל בצרכי החג קודם החג ל' יום. (מאירי ע"ז ה:).

היוצא מביתו עד לאחר הפסח [ואינו מוכר לגוי]

היוצא מביתו לעיר אחרת קודם הפסח, ודעתו שלא לחזור לביתו עד לאחר הפסח, או שדעתו שלא יחזור לעולם, ואינו מניח בביתו אדם שיוכל לבדוק בליל י"ד, אם הוא יוצא בתוך שלשים יום לפני הפסח חייב הוא

לבדוק כל הבית [בלא ברכה] בלילה שלפני יציאתו לאור הנר, ואם שכח ולא בדק בלילה יבדוק ביום לאור הנר, ומיד אחר הבדיקה יבטל כל החמץ שאין ידוע לו שלא מצאו בבדיקתו כתקנת חכמים.

שו"ע (סי' תל"ו סעי' א) והטעם בזה כיון ששואלין ודורשין בהלכות פסח חל עליו להזהר ולקיים כל מצות חכמים, ועל בדיקה זו אינו מברך על ביעור חמץ כדרך שמברכין על בדיקת ליל י"ד כיון שאינה בזמן העיקרי שתקנו לה חכמים דהיינו ליל י"ד.

היוצא מביתו ובדעתו למכור הבית לגוי

היוצא מביתו ובדעתו למכור ביתו במכירת חמץ, אינו צריך לבדוק ביתו, אולם צריך לקיים מצות בדיקת חמץ במקום שהוא דר שם, ואם אין ביכלתו לקיים שם בדיקת חמץ, כגון שאין לו מקום מיוחד לבדוק, צריך להשאיר חדר אחד בביתו ולקיים שם בדיקת חמץ.

דיש חיוב בדיקת חמץ כדמבואר בשו"ע שם סעי' ג', ולגבי מקום שדר שם האם יכול לקיים המצוה, יש לברר בעל ענין בנפרד.

היוצא מביתו ומשכיר ביתו

היוצא מביתו ומשכיר ביתו לאחרים, מי שדר בבית בליל י"ד ניסן מחויב בבדיקת חמץ, ובעל הדירה יבדוק במקום שהוא דר שם, אם יש לו מקום לקיים המצוה, וישתדל שיוכל לקיים שם המצוה כתיקונה.

שו"ע סי' תל"ז סעי' א', וישתדל לקיים המצוה, דלכמה פוסקים זהו מצוה חיובית שצריך כל אחד לקיים.

המכנים ארון גדול וכדו' בביתו

המכנים לביתו ארון גדול או חפץ גדול שקשה להזיז במקום שמשתמשים שם חמץ במשך השנה, אם מכניסו תוך ל' יום קודם הפסח חייב לבדוק את המקום לפני שמניחו שם.

שו"ע (סי' תל"ו סעי' א') לגבי העושה ביתו אוצר תוך ל' יום, דזקוק לבדוק קודם, ואח"כ כונס אוצרו לתוכו, קודם ל' יום אם דעתו לפנותו קודם הפסח צריך לבדוק, ואם אין דעתו לפנותו קודם הפסח אין צריך לבדוק. ולפי זה לכאו' ה"ה המכנים ארון גדול למטבח שלושים יום קודם הפסח, חייב קודם לבדוק את המקום לאור הנר, ואח"כ יכנים את הארון, ואם לא בדקו קודם איתא במשנ"ב (ס"ק יב) שצריך לפנותו ולחזור ולבדוק, ויעו"ש בשער הציון (ס"ק טז).

השכרת חפץ לגוי שישתמש בו חמץ בפסח

לכתחילה אין להשכיר לגוי כלי או שאר חפצים בתוך שלושים יום לפסח, בכדי שישתמש בו חמץ בפסח, ומצוי בהשכרת אויטא [קאר] דאין להשכירו לצורך הובלת חמץ.

אחרונים בסי' ת"נ ומובאים במשנ"ב (שם סקי"ב וסקכ"ה) דנחשב משתכר באיסורי הנאה, כיון דהוא משתכר מזה שהגוי משתמש בו לחמץ, וזהו דוקא כשאומר לו להדיא שישתמש בו לחמץ, אבל סתמא מותר, ולהרבה פוסקים זהו דוקא בתוך הפסח, אולם דעת הב"ח ופר"ח ועוד ומובא במשנ"ב שם דזהו אפילו תוך ל' יום קודם הפסח.

הספד תוך ל' יום

כל ל' יום לפני המועד אסור להספיד על המת שנפטר יותר מל' יום קודם המועד.

שו"ע (סי' תקמ"ז סעי' ג'), והטעם כיון שאין המת משתכח מן הלב עד אחר שלשים יום ואם יספידו פחות מל' יום לפני הרגל יבוא ע"ז לבכות ולהצטער ברגל דעדיין לא שכחו, ועי' במשנ"ב (סק"ג) בשם תשו' עולת שמואל לגבי הספד על ת"ח והספד על אדם גדול.

ימים השייכים כבר לפסח

מפורים עד ט"ו בניסן, הם ימים השייכים לחג הפסח, ליום המקודש, שהרי שלושים יום קודם הפסח, חלה חובת ביעור.

של"ה מסכת יומא פרק דרך חיים תוכחת מוסר, עפ"י דבריו שם דכל ימי השנה שייכים לקדושות ימים אלו.

פדיון בכל יום משומאת עמלק

בס' חסד לאברהם כתב דבכל שנה ל' יום קודם הפסח, הקב"ה ברוב רחמיו ממציא פדיון לבניו, ובכל יום פודה חלק א' עד ליל י"ד שנפדו לגמרי.

בבני יששכר (מאמר ד' י) ביאר עפ"י דבריו דמקובל שלעתיד תהיה מלחמת עמלק ומחייתו בערב פסח, לכן בפורים שהוא יום מחיית עמלק, מתחילין בלימוד הל' פסח.

לימוד הל' פסח במשנתו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע

פעם אחת נתארח הרה"ק רבי אלימלך אצל רב חשוב, וכשנכנס לביתו ביקש הרב מהרבי ר' אלימלך שיטול ידיו לסעודה, והרר"א אמר קודם שיטול הבעה"ב את ידיו, והרב היה מתענה הרבה תעניתים, והודה שיושב בתענית, אז אמר לו הרר"א היתכן שהרב יתענה, רב העיר צריך ללמוד ד' חלקי שולחן ערוך, המחברים שעשו חיבורים על הלכות פסח יש להם טענות כי ערב פסח טרודים ואין לומדים בחיבוריהם, לכן נתהוו שאלות שיעיינו בחיבוריהם, ובזה שהרב לומד הלכות פסח ניצלת העיר משאלות בהלכות פסח, ואם לומד הרב יורה דעה ח"ב ניצלת העיר משאלות אחרות, אבל האיך יכול להיות שהרב יתענה, ופעל על הרב ונטל ידיו לסעודה, עיי"ש.

אוצר ישראל מע' בעל נוע"א אות ג'

כלים של חמץ שלא מכשירם לפסח

קדירות או שאר כלים[1], שבכל השנה משתמשים בהם לחמץ[2], שאינו מכשירם לפסח[3], צריך לשפשף אותם[4] היטב לפני פסח[5] להסיר כל חמץ שבעין[6], ומותר להשהותם לאחר הפסח[7].

ובפסח יש להצניעם במקום צנוע שלא רגיל להכנס לשם, כדי שלא יבוא להשתמש בהם בפסח בחמין, ואז יפלוט החמץ הבלוע בהם אל המאכל. וטוב לנעול החדר ולהצניע המפתח[8].

ויש נוהגים שסוגרים הדלת עם דבק, כי גם על ידי זה יבוא לזכור שאסור לפתחה בפסח.

והמיקל להניח הכלי חמץ למעלה במקום שאין יד אדם מגעת, אין למחות בידם, ומ"מ המחמיר תבוא עליו ברכה[9]. [ולכן יסגור הדלת עם דבק].

מנהג ישראל שמוכרים החמץ שע"ג הכלים[10] להנכרי במכירת חמץ, ואף שמעיקר הדין אם שפשף החמץ היטב אין צריך למכרו. והטעם משום שחוששים שמא לא שפשפו היטב. ואם מוכרם בחמץ מעיקר הדין שוב אין צריך לשפשפם. אמנם המנהג לעשות שניהם, גם לשפשפם וגם למכרם.

הכלים שבארון וויטרינה [טשיינ"ע קלאזע"ט] שאינו משומר כל השנה מחמץ, אין צריך להצניעם כיון שאין משתמשין בהם בדרך כלל בחמץ, ורק לפעמים בצונן, לא גזרו חז"ל להצניעם. ובפרט שהמנהג לשטפן ולהדיחן היטב קודם הפסח[11].

---

1 ז"ל השו"ע (סימן תנא ס"א) "קדרות של חרס שנשתמש בהם חמץ כל השנה וכו', משפשפן היטב בענין שלא יהא חמץ ניכר בהם. ומותר להשהותן לאחר הפסח להשתמש בהם, בין במינו ובין שלא במינו". וכתב במשנה ברורה (סק"א) דלאו דווקא קדירות שמבשלים בהם, אלא הוא הדין קערות שתשמישן על ידי עירוי, וכן כלי שני.

2 אבל כלים חדשים שקונים מהשוק, אפילו כלי חרס, אין צריך לספק בהם שמא נשתמשו בו בחמץ, דאין דרך להשתמש בכלים חדשים, ואין צריך אלא טבילה בכלי מתכות. אבל כאשר נקנים מהנכרי בביתו, ואינו מכיר בהם וודאי שהם חדשים, אם הם כלי מתכות צריך מספק להגעילן או ללבנן כפי תשמישן, ואם הם כלי חרס צריך שבירה מספק (משנה ברורה סק"ג).

3 בין כלי חרס שאי אפשר להכשירם, ובין כלים שאפשר להכשירם, אך אינו מעוניין להכשירם. והטעם שנקט המחבר 'קדרות של חרס', משום שדבר בהוה, דבשאר כלים כיון שיש להם תקנה אינו עושה כן רק מגעילן או מלבנן (משנה ברורה סק"ב).

4 שו"ע (שם).

ואע"ג שהבליעות של החמץ נשארו בתוך דופני הכלי אינו עובר עליה בבל יראה, והטעם כתב המג"א (שם סק"א) מפני שהבלוע שבכלי אינו נראה, ואין עוברים על בל יראה אלא על חמץ בעין.

5 כתב במשנה ברורה (שם ס"ק ו) דאם לא שפשף קודם פסח יש לשפשפן בחול המועד, ואם לא נזכר עד לאחר הפסח משפשפם אז, כדי להסיר מעליהם החמץ הדבוק, שנאסר בהנאה מפני שעבר עליו הפסח .

6 ואם אי אפשר לנקות את כל החמץ יש לשפוך עליו איזה חומר מדבר הפוגם טעם החמץ. נטעי גבריאל (פרק סא ס"א).

7 לשון השו"ע "אפילו אותם שעושים בהם דיסא ומיני קמחים משפשפן היטב", ופירש המשנה ברורה (סק"ה) דכלים אלו בלועים הרבה מחמץ, וכשיבשל אחר הפסח בוודאי לא יהיה שישים כנגדם אפילו הכי מותר. והטעם דאנן קיי"ל דחמץ לאחר הפסח מן התורה מותר, ואינו אסור אלא משום קנסא דקנסו חכמים על ששהה החמץ, ולא קנסו חכמים אלא על חמץ שהוא בעין, אבל על מה שבלוע בכלי לא גזרו רבנן. ולכן מותר אפילו לכתחילה לבשל בהם אחר הפסח.

8 שו"ע (שם) "ומצניען בפסח במקום צנוע שאינו רגיל לילך שם כדי שלא יבוא להשתמש בהם בפסח. וטוב לסגרם בחדר ולהצניע המפתח".

9 כתב במשנה ברורה (שם סק"ז) יש נוהגין לסדר כלי בדיל של חמץ בתוך הבית בגובה הכותל במקום דאין יד אדם מגעת לשם, והם סדורין כל ימי הפסח לנוי, ואין למחות בידם, ואע"פ שכל דבר שגזרו עליו חכמים מחמת חשש שמא ישכח וישתמש בו, לא חלקו בגזירתם ואסור אפילו אם הגביה אותו דבר עשר קומות, כמו שנתבאר בסימן ער"ה, מכל מקום כיון שאינו בני יומן מבליעת החמץ בשעה שמסדרין אותן, ומכל שכן באותן שרוב תשמישן בכלי שני או בצונן כגון קנקנים אין לחוש, ומ"מ המחמיר תבוא עליו ברכה".

10 אבל הכלי עצמו לא מוכרים, כדי שלא יכנסו למחלוקת הפוסקים אם חייבים להטביל הכלי אחרי החג.

11 נטעי גבריאל (שם ס"ק). והטעם משום שאפילו אם יבוא בטעות להשתמש בהם בפסח אינו עושה איסור דהרי אינו משתמש אלא בצונן, וכל דבר שבדיעבד מותר לא חיישינן שיעבור (יעויין ביו"ד סימן צ"א ס"ב). וכתב שם ושמעתי שמורה הוראה אחד פסק להחמיר שיפרסו נייר גדול על הוויטרינה שלא יהא נראה ע"י הזכוכית. וכתב שמי שרוצה להחמיר די שידבק בדבק על הדלת להיכר.

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע - בעל נועם אלימלך

נולד בשנת תע"ז לאביו הצדיק רבי אליעזר ליפא ז"ל ולאמו הצדיקת מרת מירל (עיין בס' תורת הרבי ר' זושא דף יב שהרה"ק הר"ר זושא העיד ששרתה שכינה במקום שאמרה אמו ברכות השחר) שזכתה לבנים צדיקים שהאירו פני תבל בשכר צניעות יתירה שהי' בה, כי אביה הי' לו בית מזיגה, והיא היתה עומדת שם כל היום לספק משקה להבאים לקנות, וכדי להרחיק את הערלים השיכורים מעמה, כסתה מקצת פני' בצעיף, ודברה אליהם כמתנמנמת (פארשלאפן), ועוד פעולות שונות, וגילו לה מן השמים שבשכר זה תזכה למנורה של שבעה נרות, היינו שבעה צאצאים צדיקים [עי' יומא דף מז ע"א שקמחית זכתה לשבעה בנים כהנים גדולים בזכות צניעותה] (י"ג אורות).

ולא נודע לנו רק ששה מהם, הרבי ר' אלימלך, הרבי ר' זושא, רבי נתן אבד"ק סטיטשין, רבי אברהם מ'קעניגסבורג, אחותיהם: זקנתה של הרה"ק הבני יששכר, והרבנית מ' עלקא, זו' של הרב בכרך מטיקטין, הרר"ז הי' גדול בשנים מאחיו הרר"א, אחד מאחיהם הי' נוהג לרשום עם עופרת עלי נייר את כל דיבור ומחשבה שלא הי' כראוי במשך היום, ובלילה עשה תשובה בבכיות עד שנמחק הכתב על ידי דמעותיו.

לפי המסורת נתקרב רבי אלימלך אל דרך החסידות ע"י אחיו הרבי ר' זושא זי"ע, שהוא הי' כבר נמנה בין גדולי התלמידים של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, והאגדה מספרת איך קירב הר"ר זישא את אחיו לחסידות, שפ"א בא אל אחיו רבי אלימלך, והזמין אותו הר"א לסעוד אתו על שולחנו, כאשר בא הרבי ר' זישא אל הר"א, סיפר לו על מנהג הזהירות שהונהג ע"י הבעשטה"ק זי"ע, שלא לאכול בשר אלא אם בדקו בעצמם את סכין השחיטה, ונראו הדברים בעיני הר"א, והזמין את השוחט אל ביתו, והראה להם את הסכין, אולם הסכין לא מצא חן בעיניהם, ובדקה עוד פעם ועוד פעם וכל פעם לא נמצא יפה, השוחט שכבר הי' מנוסה בתפקידו כבר עשרות בשנים ומעולם לא יצא מתחת ידו תקלה, נשתומם למראה עיניו, ולבו נשבר בקרבו, ודמעות החלו מנצנצות בעיניו, אח"כ נטל עוד פעם הר"ר זושא את הסכין ובדקו, ונמצא יפה, ויהי לפלא בעיני הר"א, כאן מצא הר"ר זושא מקום להסביר לאחיו אחד מעיקרי החסידות, כי גבהות לב תועבה לפני ה', וכל עוד שהשוחט הי' בטוח בעצמו, לא הי' יכול לכוון את סכינו יפה, ורק לאחר שחזר בתשובה הוטב גם בעיני ה', והרר"ז החל לשדל את אחיו לבא עמו לראוונא עיר מושבו של המגיד הגדול באותו זמן, והר"א נענה לו, ובקוצר הימים הי' נמנה בין אריות שבחבורת תלמידי המגיד זי"ע.

אמר הרה"צ ר' נחום'טשע מראחמיסטריווקע זצ"ל, שהרר"א הי' יכול להיות אצל הבעל שם טוב הק' זי"ע, כי בעת ההסתלקות של הבעשטה"ק הי' כבר הרר"א יותר מארבעים שנה, רק כידוע הי' הבעשטה"ק תלמיד מהנביא אחיה השילוני, והרר"א הי' לו ניצוץ מאחי' השילוני, לא הי' יכול להיות שהרב יסע לתלמיד (אוצר ישראל).

לאחר הסתלקותו של המגיד זי"ע, הסכימו כל החברייא קדישא כאיש אחד בלב אחד לקבל עליהם לרב ולמורה את הרבי אלימלך, למלאות את מקומו של רבם הגדול, ואכן הר"א מילא את מקומו של מנהיג החסידות כרבם השלישי אחרי הבעשטה"ק זי"ע מייסד החסידות.

וידוע מה שאמר הרבי ר' זושא מאניפאלי זי"ע אחרי הסתלקותו של אחיו הרר"א, שיסוד החסידות היא על יסוד פסוק זה "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים", פי' "עדן" - זה הבעשטה"ק, שע"י נתגלה בעולם נועם ועדן הגנוז בחסידות, "ונהר" הוא הרבי בער המגיד ממעזריטש זי"ע, שדלה והשקה והפיץ תורת רבו הבעש"ט, "הגן" הוא הרבי ר' אלימלך, ו"משם יפרד לארבעה ראשים": החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר' מענדל'ע רימאנאווער, וה"אוהב ישראל" מאפטא, שעל ידם התפשטה אור זיו החסידות ברחבי פולין וגאליצי',

קבע מושבו בליזנעסק הסמוכה לשינאווא, בספר "אוהל אלימלך" מביא שמקודם נתקבל לאב"ד לעיר שינאווא אבל מחמת מחלוקת שהי' לו בעיר עזב את העיר ונתיישב בעיר ליזענסק. והמונים החלו נוהרים אליו ליהנות מזיוו ולשבוע מטיבו, ואז החל לגלות את כוחו הגדול, והתלקטו סביביו גדולי ומאורי החסידות, והי' נקרא בפי כל צדיקי תבל "די רבי פון אלע רבי'ס".

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

קדוש יאמר לו

"שמענו מרבי הצדיק מורנו אלימלך זצ"ל שכל תשוקתו היתה להפרד מהעולם הזה החומרי ולעמוד במקור הקדושה מבלי לבוש החומר העב".

עבודת ישראל (פר' חיי שרה)

"שמעתי מאדוני אבי מו"ר שאמר כמה פעמים: הלואי שיהיה לבני אדם נשמה טהורה מזדככת כמו הגוף שלי".

אורח לצדיק, לבנו הרה"ק רבי אליעזר ליפא מתאמעלניק (תזריע)

מדה טובה אחת בשלימות

"שמעתי מאאמ"ו (הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא ז"ע) הכ"מ זלה"ה, ששמע משם רבינו אלקי רבי אלימלך זלה"ה שהיה אומר לתלמידיו, שכ"ה שנים היה מתנהג במדה טובה אחת, שיבוא לכל השלימות של מדה זו, ועדיין לא גמרתי אותה לעשות עד תכליתה. ושאלו אותו התלמידים הקדושים, מה הוא שרבינו זהיר במדה זו כל כך. השיב להם, כי מי שאוחז עצמו להתנהג במדה טובה אחת בכל השלימות, לא מבעיא שיש לו זיכוך גדול לגוף שלו ממדה זו לבד, אלא שכל המדות טובות נמשכין אחר מדה טובה זו. ועל זה כיוונו רז"ל ואומרים (עי' פיהמ"ש להרמב"ם מס' מכות סופ"ג) עשה אפילו מצוה אחת בשלימות, כאילו עשה וקיים כל תרי"ג מצוות, כנודע".

זקן ביתו להרה"ק רבי אליעזר צבי מקאמארנא זי"ע (אבות פ"ב מ"א אופן יח; ושם מ"י אופן ה). [הובא ב"מעשה השם" קאמארנא]. וראה נועם אלימלך פר' בשלח ד"ה ואתה הרם)

עקב ענוה יראת ה'

"כשהייתי אצל כבוד מורי ורבי מו"ה אלימלך שמעתי שהיה אומר שהוא גרוע יותר מכל אדם, ושאלתי אותו כי בוודאי הוא אומר זה בלב שלם, ואיך יוכל להיות זה. והשיב לי למשל מי שמדקיר בדקר עב אינו יכול להזיק כל כך, ואם דוקר בדקר דק, אזי הדקירה הוא ביותר והולך למרחוק. כך הוא מי שעושה עבירות חמורות חלילה, אינו מזיק לו כל כך, כמו שמזיק להצדיק העבירה הקלה ביותר".

אבות ישראל, להמגיד הק' מקאזניץ (אבות ד, יט)

להורות תשובה לרבים

המשיך עולם התשובה על כל העולם "הנה בדורות שהיו קודם הבעש"ט רבינו ישראל זצוק"ל, אף שהיו עוסקים בתורה ועבודה, מכל מקום לא שמו לבם לתקן אשר פגמו

מפי סופרים וספרים

עובדות ומאמרים מלוקטים מלוקטים מספרים אודות הרה"ק מליזענסק זי"ע

שמעתי שהרה"ק רבי ר' אלימלך זי"ע אמר, מי שמכיר את הצה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, הוא מסוגל ליראת שמים, וכאשר שמע זאת בנו הק' ר' אלעזר זי"ע, נסע לר"פ מקאריץ זי"ע, ונתלהב הק' ר' אלעזר באמצע השולחן, וצעק אוי טאטע, אמר לו הק' ר פנחס, ודילמא לאו אביו הוא, ולא השיבו כלום. וכשנסע הק' רבי אלעזר לביתו וסיפר לאביו הרה"ק ר"ר אלימלך את הנ"ל, שאל הק' ר' אלימלך לבנו הנ"ל, מה השבת לו, ואמר לא השבתי כלום, ואמר לו, היה לך להשיב לו, הלא כתיב (דברים לב, ז) שאל אביך, מען לייעט זיך א טאטע, ועפ"י דברי קדשו י"ל הפירוש, הלא מעתה קראת לי אבי אלוף נעורי אתה (ירמיה ג, ד) הגם שאינו עוד במדריגה זו שיקרא להקב"ה אבי, אם בכל כחו יתחזק ויקרא אבי, יעזור לו הקב"ה שיגיע לבחי' אלוף נעורי אתה.

(דברי יחזקאל מסע)

♦♦♦

פ"א נשאל הרר"א זי"ע מאיש אחד, על הנוהגים בדרכי החסידות שאינם אוכלים בשר שהורה בו חכם, דממה נפשך אם הוא טריפה הרי הוא טריפה לכל העולם, ואם לאו הוא כשירה לכל, וענה רבינו אלימלך, דדוגמתו מציו בתורה דאסרה אלמנה לכהן גדול ולכהן הדיוט מותר, גרושה וחלוצה אסורה לכהן הדיוט, ומתרת לישראל, ובזה ג"כ קשה כקושיתך, אם אסורה תיאסר לכל, ואם מותרת תהא מותר לכל, רק האמת הוא שהכה"ג שקדושתו יותר גדולה, נאסר לו אף האלמנה, כדי שלא יפגום ח"ו קדושתו, משא"כ שאר הכהנים, וכן גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, כמשל רבב על בגד נקי, ולכן מי שנוהג בדרך החסידות, אסור לו סירכא, אבל לא לכל העולם, ודפח"ח.

(אהבת שלום תנינא)

♦♦♦

שמעתי ממורי הק' מוה' אריה ליבוש אבד"ק ווישניצע, שאיש אחד שאל את רבינו הק' אלימלך זצ"ל, שאמר על אחד מהיושבים שהיה לו בבית מדרשו שהוא בעל גילוי אליהו, וישאל אותו איך אפשר שיהיה כן, הלא הבעל אבן עזרא איט מודה שיש כעת גילוי אליהו כמו שכתב בספרו, ומהסתם לא היה לו גילוי אליהו, וזאת מעלתכם גם כן יעיד שבעל אבן עזרא הוא היה איש גדול יותר מאיש זה שמעלתכם אומר עליו שהוא בעל גילוי אליהו, ואיך אפשר שיהיה כן.

והשיב רבינו אלימלך הק' זללה"ה, אמת כן הדבר כאשר אמרתי, ואקדים לך הקדמה, הנה אמרו חז"ל (פרקי דר"א פכ"ט) שאליהו הוא מלאך הברית, והנה אליהו בארבע טיסות שט בעולם (עי' ברכות ד:), ואיך אפשר שיהיה בשעת כל מילה ומילה, והלא כל המילות בזמן אחת אחר התפילה, ואפשר בזמן שמברכין כאן על המילה, מברכין גם כן בסוף העולם בזו הרגע, ואיך יכול להיות בשני מקומות יחד, רק אני אומר לך הענין, שאליהו על ידי שהחזיר את כל ישראל בתשובה, ואמרו, ה' הוא

האלוהים (מלכים א, יח,) על ידי זה זכה לנשמה כוללת של כל ישראל, ועל ידי זה בשעת הכנסת הילדים בבריתו של אברהם אבינו, אז מתנוצץ ונתגלה בהילד חלק אחד מנשמת אליהו, וכל אחד נוטל לפי חלקו וישרשו, ואח"כ כשנתגדל והולך בדרך הטוב, אז נתגלה לו ממש חלק אליהו שיש לו, ואם כן האיש היושב אצלי שאני אומר עליו שיש לו גילוי אליהו, באמת אין לו אלא חלק קטן, באליהו לכן לפי הטבת מעשיו זכה ונתגלה בו חלקו הקטן שהיה בו, אבל בעל אבן עזרא היה לו חלק גדול באליהו, ולא היה בו כח לתקן ולברר שיתגלה בו ממש גודל חלק אליהו, לכן לא היה לו גילוי אליהו.

(שפת אמת –בערזאן מטות)

♦♦♦

שמעתי פ"א בסוכות מאדמו"ר הקדוש מהרי"א מזידטשוב, שסיפר מאת הרב הגאון הק' הרבי ר' מענדלי זי"ע מרימנוב זצ"ל, בעת הסתופף בצל קדשו של מרן הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, היה דרכו בקודש לישב שם זמן רב ערך חצי שנה ויותר ואכל תמיד על שולחן הטהור עם הר"ר אלימלך זצ"ל בכל יום, וכבדו אותו מאוד ונתנו לו כל הצטרכותו, פעם אחת התיישב בדעתו שלא להתפלל על הפרנסה, כי למה לו להתפלל על כך אם נותנין לו כל הצטרכותו,

פעם אחת ישב על השולחן עם הר"ר אלימלך, והמשמש נתן לפני כל אחד ואחד את הקערה עם הכף שלו, ולפני הרבי ר' מענדעלע שכח ליתן לו הכף, וכל אחד אכל והוא לא אכל, ושאל אותו מוהרר"א מדוע לא תאכל, ואמר שאין לו כף, ואמר לו הר"ר אלימלך הלא תראה שאפילו על הכף צריכין לשאול מאת הקב"ה, ומאז קיבל עליו שלא יחסר מלהתפלל על הפרנסה.

(זבד טוב)

♦♦♦

שמעתי מאדמו"ר הק' זלה"ה מהרי"א זללה"ה מזידיטשוב, שאמר בדרך הלצה ששמע בשם רשכבה"ג קדוש מ' אלימלך מליזענסק, פעם אחת נתאכסן באכסניא אחת ושמע שסיפר בעל האכסניא לאשתו בהתעורר משנתו ואמר לה בזה"ל: "ווי לאנג וועלן מיר נאך עסן קאשע, לאמיר שוין עסן אמאל לאקשין", ואמר מורי הק' זלה"ה פירוש על שיחת ת"ח הנ"ל: היינו "מיר זאלן נישט ארום גיין תמיד מיט קושיות נאר עס זאל שוין זיין לא קשין" (שלא נסתובב תמיד עם קושיות רק שכבר לא יהיה קשה) ונ"ל דאיתא (פסחים קיח.) קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף "קשין מזונותיו של אדם" ר"ל תמיד האדם מתרעם ונקשה לו על מידותיו ית' מפני מה לזה כך ולזה כך, והתירוץ על זה, "כקריעת ים סוף", שראתה אז שפחה על הים וכו' כי בכל עת ובכל שעה רואים בני אדם נפלאות תמים דעות בעוסק פרנסתו אשר לפי מיעוט ערכו ופחיתותו והשי"ת זן ומפרנסו ומזמין פרנסתו לפי העת והשעה כמו שהיה בקריאת ים סוף אשר הישועה היתה לפי צורך השעה ובעתיקא תליא מילתא (וזה"ק בשלח מח.) ועל זה אמרו בזוה"ק ויתמשך מן קדם עתיקא קדישא וכו' רעותא ורחמי חנא וחסדא וכו' ויתיהב לנו מזונא טבא וכו'.

(אילה שלוחה בשלח)

עד ימי זקנה, ולא ידעו כחה של תשובה עד היכא מגיע, עד ש"עיר וקדיש מן שמיא נחית" הוא הבעש"ט ז"ל, ואחריו בא הרב הקדוש רבינו אלימלך ז"ל, והם פתחו השער לה' שטוב לעשות תשובה בעוד שהוא איש, דהיינו בימי נערותו, שהאדם צריך לתקן אף מה שפגם בגלגול הראשון, ומכל שכן מה שפגם מקטנותו, ובימיהם התחילו להתעורר פרחים וציצים בתשובה ע"י שהם היו דבוקים תמיד בתשובה הרמתה, היו ממשיכים את עולם התשובה על כל העולם.

מאור ושמש (ריש רמזי רות ד"ה ולנעמי מודע)

ידוע ומפורסם מאדמו"ר איש אלקים מו"ה אלימלך זצוק"ל שהיה עומד לפני ביתו וסבבוהו בני אדם בעגולה, והוא היה עומד באמצע וסיפר איזה מעשה באיזה ענין לפניהם, וכל אחד ואחד מהם היה לבו נשבר על שנים עשר קרעים, וכל אחד מהם סבר שסיפר המעשה הזאת עבורו ומרמז על מעשיו אשר לא טובים אשר עשה, וזה סבר שאליו הדברים מגיעים. כן היה אצל כל אחד ואחד"

מאור ושמש (פר' דברים, ד"ה א"י אלה הדברים הד'. וראה בספה"ק "תולדות אדם" להרה"ק רבי יהושע מאוסטרובא זי"ע [פר' מצורע] "שמעתי מספרים מהרבי ר' אלימלך זי"ע זצללה"ה שהיה עוסק בין מנחה למעריב בסיפורי מעשיות בדברים פשוטים, וכל אחד שהיה אז בעת שדיבר דבריו לקחו לעצמם מוסר והתעוררות על ידי סיפוריו)

"שמעתי ממורי ורבי איש אלקים קדוש מ' אלעזר בן הרב בעל 'נועם אלימלך' נבג"מ, שסיפר ששאלו אותו על אביו הקדוש בעל 'נועם אלימלך' מה צוה לפני מותו, והשיב: אם תרצו לידע צוואת אבא, דרשו מעל ספרו 'נועם אלימלך' שכ"ב שנה לפני מותו אמר הדברים אלו שבספרו, וידעתי שבכל יום ויום היה מצוה מחמת מותו ע"כ דפח"ח".

תפלה למשה להרה"ק רבי משה מסאמבור זי"ע (פר' בראשית עמ' לג, ד"ה והנה אמרו)

עניו מכל האדם

"שמעתי בשם רבינו מרן רבי אלימלך זלה"ה, שפעם אחת אמר לתלמידיו הקדושים: ידעתם למה נוסעים לאלימלך כמה אלפים מישראל להושיע אותם מכל צרתם, לפי שאמרו רז"ל (קדושין מ:) עשה מצוה אחת אז מכריע את כל העולם לכף זכות, ואם עושה עבירה אחת, אז מכריע את כל העולם לכף חוב. זהו הטעם שנוסעים אצלי כמה אלפים ישראל עבור ישועתם, לפי שאלימלך עשה כמה עבירות, והכריע את כל העולם לכף חוב, עבור זה חסר להם לזה מזונות ולזה בנים, ולזה חיים, רפואה. כי אם הייתי עושה רק מצות השי"ת בלי שום עבירות אז הכרעתי לכל ישראל לכף זכות ולא היה חסר להם שום דבר כו'. לזה באים אצלי אלו ישראל שחסר להם, ואומרים: אלימלך התפלל להשי"ת שיהיה אצלנו ישועות אלו, כי אתה מחוייב בדבר לעשות תשובה, כי אם היית צדיק גמור, לא היה חסר לנו שום דבר, לפי

שהכרעת אותנו לכף חוב ע"י עבירות שלך, לזה באנו אצלך וכו'.

בן ביתי, להרה"ק רבי אליעזר צבי מקאמארנא (תהלים בג, ד)

"עיני ראו ואזני שמעו מן מוח"ז הרה"ק מו"ה אלימלך זצלה"ה מליזענסק שהוכיח עצמו בפני רבים, באמרו על עצמו דברים רעים, אשר בוודאי לא עלה חלילה וחס שמץ מנהו על רעיונו, ועי"ז, רבים השומעים הרהרו בתשובה, ועשו רבים תשובה גדולה, כי הבינו שאליהם הדברים נוגעין".

דעת משה, להרה"ק רבי משה א"ב מקאזניץ (פר' קרח)

עשה עמנו צדקה

"סיפר הרב הצדיק הקדוש איש אלקים מאפטא נ"י פעם אחת נתאכסן אצלי הרב ר' אלימלך ז"ל נבג"מ, ויחדתי לו בית בפני עצמו. פעם אחת נכנסתי אצלו ומצאתיו שיושב ומחשב חשבונות לעצמו אם הוא ראוי לעולם הבא, ודיבר עם עצמו: נפשי, נפשי, אינך ראוי לעוה"ב, וחישב כל דופי שיש בו. ושוב ניחם את עצמו ואמר: הלא אפילו אם אינך ראוי, מכל מקום הקב"ה ברוב חסדו ינחילך חלק לעוה"ב, כי הלא אמרו ז"ל (ע' סוטה יד.) קוב"ה קיים כל התורה וכו' ניחם אבלים ועשה שושבינות וגומלי צדקה וכו', והנה בעוה"ב שאין בו לא אכילה ושתיה וכו' מה צדקה שייך שם, אלא יעשה צדקה עם שאינם ראוים לעוה"ב ליתן להם בתורת צדקה. עד כאן".

שפתי צדיקים, להרה"צ רבי פנחס מדינאוויץ (פ' לך לך)

עשה לך רב

"בשם אמו"ר [הרה"ק רבי ישראל המגיד מקוזניץ] שמעתי פירוש על משנה (אבות א, ז): 'עשה לך רב', דהנה כשהצדיק רוצה לפעול עבור ישראל איזה דבר, דהיינו לבטל מעליהם כל גזירות קשות וכדומה, אזי אינו רשאי להיות עניו ושפל ברך בעת ההיא, אך מחויב להתחזק כחומה, ולעמוד בפרץ לפני עדת צאן קדשים, ולבטל מעליהם כל גזירות קשות ורעות, כי 'צדיק מושל ביראת אלקים' (ש"ב כג, ג), וכמו שאמר מ"ו הרב הצדיק מו"ה אלימלך זצלה"ה, כששמע שיצאה איזה גזירה קשה ח"ו על ישראל, התחזק עצמו ואמר בזה הלשון: זה היה טרם היות אלימלך בעולם, אבל עתה אלימלך כאן ואינו מסכים לזה, ולא זז משם עד שביטל כל הגזירות מישראל. וזה מאמר התנא: 'עשה לך רב', שתעשה עצמך רב וגדול וחזק כחומה לעמוד בפרץ נגדם".

פרקי משה, להרה"ק רבי משה א"ב מקאזניץ זי"ע (אבות א, ז)

ככל היוצא מפיו יעשה

בשרתי צדק בקהל רב הנה שפתי לא אכלא ה' אתה ידעת (תהלים מ, י). "כבוד אדמו"ר מרנא ורבנא מוהר"א זצוק"ל

•••

סיפר הרב הק' אי"א מאפטא נ"י, פעם אחת נתאכסן אצלי הרב רבי אלימלך ז"ל נבג"מ, ויחדתי לו בית בפני עצמו, פעם נכנסתי אצלו ומצאתיו שיושב ומחשב חשבונות לעצמו אם הוא ראוי לעוה"ב, ודיבר עם עצמו, נפשי נפשי אינך ראוי לעוה"ב, וחישב כל דופי שיש בו, ושוב ניחם את עצמו ואמר, הלא אפילו אם אינך ראוי, מכל מקום הקב"ה ברוב רחמיו ינחילך חלק לעוה"ב, כי הלא אמרו ז"ל קוב"ה קיים כל התורה וכו' ניחם אבלים ועשה שושבינות וגומלי צדקה וכו', והנה בעוה"ב שאין בו לא אכילה ולא שתיה וכו' מה צדקה שייך שם, אלא יעשה צדקה עם שאינם ראוים לעוה"ב ליתן להם בתורת צדקה, ע"כ.

(שפתי צדיקים לך)

•••

הרה"ק מאפטא זי"ע טרם שנתקרב לחסידות היה תלמיד של ת"ח עצום ושמו ר' מענדיל, פעם נתהווה להרה"ק זי"ע חשק גדול לנסוע אל הרה"ק ר"ר אלימלך זי"ע וביקש רשות מרבו שירשהו לנסוע אליו, ור' מענדיל נתן לו רשות בתנאי שיחזור תיכף, בבואו לר' אלימלך זי"ע וקיבל שלום אמר לו: כתוב (דברים יז) שום תשים עליך מלך וגו' ואמרו ז"ל שתהיה אימתו עליך, ויש להבין בתרתי, ראשית מאי בעי בזה, ועוד היתכן שיצווה הש"ת שהאדם יקבל עליו מורא של ב"ו, אלא הענין הוא כך דהאי מלך היינו הצדיק, מאן מלכי רבנן, והיות ולהצדיק יש מדריגת יראה ופחד מאת ה', ע"כ באו באזהרה דכשתבחר לך מלך, פי' צדיק, תהיה אימתו –שיש לו מאת ה'– עליך, היינו שממנו תלמוד לירא מהש"ת. הרה"ק מאפטא חזר לביתו כפקודת רבו, אך כעבור איזה ימים התחיל לבעור בו שוב חשק גדול לנסוע שוב אל ר"ר אלימלך זי"ע, והיה ירא מרבו ר' מענדיל, שבוודאי לא ירשהו לעשות כזאת, ובא אבי הרה"ק בחלום לרבו ר' מענדיל ואמר לו: שלא יעכב את בנו מלנסוע, ובא לפני ר"ר אלימלך ונעשה תלמידו.

(נר ישראל)

•••

מעשה בחסיד אחד שהיה נוסע להרבי ר' אלימלך מליזענסק, ופ"א כשבא על יום כיפור ביקש שיורשה לו להיות בחדר הרבי בשעת עשייתו הכפרה, רבו זי"ע צוה עליו שיסע בלילה לכפר סמוך, לארענדאר ידוע, ושם יראה איך עושין כפרה, החסיד נסע שמה, ובבואו לשם ראה את הארענדאר ואשתו עומדים בבית מרזח מלא ערלים השותים לשכרה, והם טרודים בעסקם, הוא ניגש אליהם וביקש שיתנו לו מקום ללון, הראו לו מקום, הוא שכב ועשה עצמו ישן, אחר חצות כאשר הנכריים כבר הלכו למו, החליף הארענדאר את בגדיו ופנה אל אשתו ואמר לה שתביא לו את הפנקס, היא הביאה, בפנקס הזה כתב הארענדאר כל החטאים שעשה במשך כל השנה, את כל אחד רשם תיכף אחר היעשותו, עני ביקש לאכול ולא נתן לו תיכף, את אורח זה לא קיבל בסבר פנים יפות ועם השני דיבר קשות, לפעמים באו לו מחשבות זרות באמצע התפילה וכדומה, את כל אלו קרא בקול רם ובכל חטא נאנח ובכה, אח"כ ביקש מאשתו שתביא את הפנקס השני, ובזה היה כתוב כל הצרות שעברו עליו בשנה ההוא, כאשר גמר את הקריאה

אמר, רבש"ע! כפי מה שיוצא מהפנקס הראשון אני חייב לך הרבה מאוד, אבל הלא גם לי יש איזה חשבון לפי הפינקס השני, אני יודע שבוודאי החוב שלו יותר גדול, אבל אחרי שהחשבון מסובך וקשה לעשותו באופן מדוייק אני מבקש ממך נבוא נא לעסק השווה, אתה האל הטוב, תנוח לי את חובי נגד הצרות שעברו עלי, ובכן זה חליפתי זה תרומתי זה כפרתי! כאשר שב החסיד אל רבו זי"ע והוא שאל אותו, מה ראית שם, והחסיד סיפר את הכל, אמר לו רבו זי"ע זה שאמר הכתוב ה' נגדך כל תאוותי ואנחתי ממך לא נסתרה, הן אמת שאתה יודע כל חטאי, כי כל המעשים בספר נכתבים, אבל גם ואנחתי ממך, לא נסתרה, לכן אני מבקש רבש"ע שתהיינה הצרות כפרתי.

(נר ישראל)

◆◆◆

הרבי רבי אלימלך זי"ע היה פעם בהאניפולי על ציון הקדוש של המגיד הגדול זי"ע, וביקש מרבו שיפעול למעלה שם לטובת ישראל, ורבו הודיע לו, אני אי אפשר לי לעשות דבר, כי כאן אני רואה את הדברים לפי אמיתותם וכי כן מוכרח להיות והכל לטובה, אבל אתם יושבי חלד, יכולים להתפלל לפי ההשגה שלכם, ולפעול חסדים טובים במובן שלכם. כאשר סיפר הדבר להרה"ק ר' חיים קראסנער זי"ע אמר, זה שכתוב נקום נקמת ישראל מאת המדינים ואחר תאסף אל עמיך, קודם שינקום נקמת ישראל שזה שייך לצדיקים שהם עודנו חיים כאן בעולם הזה, ואחר תאסף אל עמיך, כי בעולם העליון נראים הדברים באור אחר.

(גנזי ישראל)

◆◆◆

והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, שמעתי ממו"ז (הה"ק ר' אלימלך מגראדזיסק) שספר שפ"א בא דו"ז הקדוש הרבי ר' זוסיא זי"ע לבית אחיו הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע, וראהו כשהוא עסוק כלו בחשבון נפש נפלא מאוד, ושאלהו מהו החשבון גדול כ"כ, והשיב לו שכפי חשבונו עולה, שגן עדן בטח לא יהיה לו, וכמדומה לו שגם עוה"ב לא יהיה לו, ענה הרבי ר' זוסיא, כתיב והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, דמי שמאמין בה' חושב הקב"ה לעשות עמו צדקה, ואיזה צדקה עושה הקב"ה עם האדם, ובודאי שהצדקה הוא, שבזכות האמונה מנחילו הקב"ה גן עדן ועוה"ב, אע"פ שאינו ראוי לזה מצד מעשיו, ואמר הרבי ר' אלימלך שמאד הניח את דעתו בדברים אלו.

(תורת הרבי ר' זושא)

◆◆◆

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, נקלע פעם אחד לעיר אחת, וכאשר נסע לדרכו ליווהו כל אנשי העיר, ויהי בהגיע העגלה חוץ לעיר ירד הרה"ק מן העגלה והלך ברגליו יחד עם כל הקהל, וכשראו האנשים התפלאו מאוד דהלא כל מטרת הילוכם היה ללות אותו ובאופן זה אין הלויה ניכרת, ואף הוא לעמתם הטעים ואמר, כי יען שראה שהם מקיימים המצווה בהתלהבות גדולה, לכן ירד מן העגלה כדי לכלול את עצמו עמהם במצווה זו, ועפי"ז מפרש הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע על מאמר הכתוב וילכו ויעש בני כאשר צוה ה' את משה ואת אהרן כן עשו, ופי' רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא הפילו דבר מכל מצוות משה ואהרן, ומהו כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו, שכאשר ראו משה ואהרן ההתלהבות הגדולה שאחזה את כל ישראל בעשיית הפסח, כללו אף הם עצמם בתוך כלל ישראל.

פירש, דהיינו כשבאים אנשים להצדיק ומבקשים ממנו האנשים איזה ענינים שיושעו, והצדיק מבטיח אותם כן, ואח"כ הצדיק עושה את שלו ומבקש מהשי"ת: יהי רצון שיקויים דיבורי שהבטחתי להאנשים ויתקדש שמך הגדול. וזהו פירוש: 'בשרתי צדק בקהל רב', דהיינו, שאני מבשר בשורות טובות וישועות לישראל, ואעפ"כ: 'הנה שפתי לא אכלא' אינני נמנע מלבקש מאתך השי"ת שתקיים דיבורי אשר הבטחתי לעמך ישראל, [כי] 'ה' אתה ידעת', כוונתי שיתפרסם אלקותך ויתקדש שמך בעולם".

אור לשמים, להרה"ק רבי מאיר הלוי מאפטא (פר' קרח)

[בספר "אהלי יעקב" (פר' החודש תרח"ץ) מביא גופא דעובדא דהוי הכי "שבאו אליו אל הרבי ר' אלימלך זי"ע פעם אנשים שנעשה להם עול גדול על ידי שר אחד (פריץ), והיו נתונים בצרה גדולה, ובקשו מאתו שיתפלל עליהם להשי"ת שיושיעו, ובכו לפניו, והדבר נגע מאד אל לבו הקדוש, וקרא ואמר: השי"ת ישלח לכם ישועתו במהרה. ואח"כ נשא עיניו השמימה ויאמר: רבונו של עולם, הם בקשו מאתי שאתפלל עליהם, אך בשביל הצער הגדול שגרמו לי חסרתי את ישוב הדעת, ורב אומר (עירובין סה.) 'כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל', הושיעה למו, רבוש"ע, כאשר הבטחתים, ואת התפלה אשלם לך כאשר תתרחב דעתי" וכו' עיי"ש].

בנין ירושלים

"בכל יום כשאדם עובד אותו ית', הכל לפי מעשיו, בונה את ירושלים ובית המקדש; יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח למשל לבינה אחת. כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום, עד שיהיה נבנה בשלימות במהרה בימינו. וכן שמעתי מהרב הקדוש מו"ה אלימלך זצ"ל, שכשעלה עליית נשמה, ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמרו לו שהם הכלים שהוציא הוא מהגלות".

זרע קודש (פר' כי תצא)

תשובה סגולה לזכרון

"רבינו הקדוש ר' אלימלך ז"ל מליזענסק, ביקש אחד מאתו לעזור לו שיהיה לו זכרון, והשיב: עשה תשובה. ו'גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד' (יומא פו:), ויהיה מקויים בך ו'אין שכחה לפני כסא כבודך'.

רמתים צופים, להרה"ק רבי שמואל שינאוור (תנדגא"ד פ"ה אות פ"ה)

אהלך באמתך

"שמעתי מכבוד הרב החסיד הקדוש מוה' אלעזר זצוק"ל, ששמע מכבוד אביו גאון ישראל וקדושו דודי זקני מוה' אלימלך זצוק"ל: מה שאמרו רז"ל בגמרא (קדושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי תבלין זו תורה, היינו, שהאנשי כזב יכולין

לתבל היצה"ר על ידי התורה, כשרוצין להעמיד שקריהם באמור שהאמת אתם, תיכף מביא היצה"ר להם ראיות מדברי תורה באיזה מאמר רז"ל וכיוצא, ומסמא את עיניהם מלראות אמתיות דברי התורה, ועל ידי זה הם רחוקים מתשובה, כיון שלדעתם כתורה עשו".

דרך עדותיך, להה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב (ו, ב)

נצחוני בני

"שמעתי בשם החסיד הקדוש האלקי המפורסם מו"ה אלימלך מליזענסק זצוק"ל, שאמר לפרש מה שיסדו בחרוז האדרת והאמונה: 'הנוי והנצח לחי עולמים'. כי מלך בשר ודם אם מנצחין אותו אין זה תפארתו, אבל הקב"ה ית"ש הוא תפארתו ותהלתו שמניח לבניו שינצחוהו כביכול, וקא חדי ואמר: ניצחוני בני. כמבואר בבבא מציעא פרק הזהב עט:) בתנורו של עכנאי. והיינו: הנוי והנצח הוא רק לחי עולמים. ודפח"ח וש"י".

ישמח משה (פר' נח)

מילין לצד עילאה ימלל

"דהנה, דרך הצדיק בדברו עם אנשים אזי הוא מדקדק בדבריו להשכיל שיהיו דבריו נשמעים במשמעותיהם, אחד דברים כפשוטן לאיש המדבר עמו; שנית הוא עיקר תוכן דבר שמכוון באותן הדיבורים שיהיו תפלה ותחנונים לפני המקום ב"ה וב"ש, והכונה בזה שמסתיר דבריו של התפילה בהדיבורים שמדבר עם האדם ואינו מתפלל תפילתו הצורך לו בפירוש הוא, למען המקטרג שלא יבין כוונתו בדבריו שמכניס בהם תפילה ואל יקטרג עליו, כי אינו יודע שזה הוא מתפלל כו'.

נותם אלימלך (פר' וישלח ד"ה א"י וישלח כו'. וכ"ה להלן בפר' ויחי ד"ה יששכר חמור גרם. ועי' בפר' עקב סוד"ה והיה אם שמוע: שהצדיק הזה הרוצה להמשיך השפעות לעולם צריך להסתיר את דבורו באיזה תורה בפני המקטרג כו')

אבל האמת יורה דרכו, שמדרך הצדיק השלם כשירצה לפעול איזה פעולה טובה לאדם הוא עושה דבריו בהצנע ובסתר, והרי הוא כמדבר דבריו לאדם אחר, וכוונתו לאותו אדם שהוא ברצונו לעשות לו הטוב ההוא, והוא מחמת שמתיירא לדבר דבריו בנוכח לאותו האדם המעותד לקבל הטובה ההוא מפני הקטרוג שבמרום, לבל יקטרגו אותו למעלה שאינו מהראוי ח"ו אל הטובה הזאת. ובפירוש שמעתי מאאמו"ר זצ"ל (המגיד הק' מקאזניץ זי"ע) מעשה כזה, שכשהיה אצל אדונינו מורינו ורבינו הרב הקדוש מורי ורבי אלימלך זצ"ל שמע ממנו שמדבר דבוריו הקדושים לאיש אחד, והבין בשכלו הזך שעיקר כוונתו בהדברים עליו.

באר משה להה"ק רבי משה אי"ב מקאזניץ זי"ע (פר' תולדות ד"ה א"י ורבקה אמרה)

ובזה אמרתי לבאר מאמר הירושלמי (ר"ה פ"א ה"ג) שהקב"ה שומר משמרתה של תורה. והוא תמוה דהלא כל תכלית עשיית המצוות היא היא כדי לעשות נחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו, ומה שייך לומר שהקב"ה בעצמו מקיים המצוות, אמנם לפי האמור י"ל כי בשעה שהקב"ה רואה את בני ישראל מתלהבים ברשפי אש והתלהבות עצומההבקיום המצוות, כביכול הרי הוא כולל עצמו עמהם בקיום המצוות.

(ברך משה בא)

◆◆◆

עובדא ידענא מה שסיפר ק"ז מרן הדברי חיים זי"ע, (הובא בדרכי חיים) כי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע היה נוסע אל הרה"ק הרבי ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע, ואז כבר היה נוסעים קהל חסידים אל הרבי ר' אלימלך זצ"ל, פעם אחת שאל אותו הרבי ר' מיכל מדוע הקהל נוסעים אליכם, השיב הרבי ר' אלימלך מפני שאני אוהב צדיקים, (ונתכוין על הרבי ר' מיכל) אמר לו הרבי ר' מיכל, לאותו צדיק שהרבי ר' אלימלך אוהב אני שונא, אמר הרבי ר' אלימלך, אדרבה! מטעם זה עצמו אני אוהב אותו.

ובזה יש לפרש מה דאיתא בקידושין (לג:) והביט אחרי משה עד בואו האוהלה, ר' אמי ור' יצחק נפחא, חד אמר לגנאי וחד אמר לשבח, מאן דאמר לגנאי כדאיתא, (פירש"י משום דדבר מגונה הוא לא רצה לפרסמה, ראו כמה עבים שוקיו כמה צאוורו שמן, הכל משלנו) מאן דאמר לשבח כדאמר חזקיה, נשיא עובר, עומד מלפניו מלוא עיניו, ואינו יושב עד שיגיע למקומו. ויש לתמוה למה דרש האי לגנאי במקום שיש לדרוש לשבח, והרי המדבר היה דור דעה, והאיך אפשר לחשוד אותם, אבל על דרך זה יש לפרש דמאן דדרש לגנאי ומאן דדרש לשבח מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דאין הכוונה שהיו בנ"י אומרין לשונות של גנאי כאלו על משה רבינו, אלא משה רבינו בענוותנותו היה שונא את עצמו בתכלית, כשראה שבנ"י מביטים אחריו וניצבים על עמדם עדבואו האוהלה, תלה בדעתו כי בוודאי יודעים חסרונותיו וחושבים עליו לגנאי, אבל לעומת זה גרמה ענוותנותו היתירה שיאהבו אותו בנ"י ביתר שאת וביתר עוז, ובאמת היו מביטים אחריו לשבח כדת וכהלכה, להיות ניצב על עמדם עד שיכנס הנשיא לאהלו.

(ברך משה תשא)

◆◆◆

אמרו על הרה"ק מורינו ר' אלימלך שעשה תשובה עד עבירה ראשונה שהכה על שדי אמו בהיותו ינק ממנה כדרך הילדים בשעת היניקה, ושרף ידיו על אשר הכה ידו את אמו בהיותו ינק, בזה אפ"ל מה שבקש דהמע"ה חטאת נעורי ופשעי אל תזכור כחסדך זכור לי אתה למען טובך ה', דלכאו' אינו מובן דבריו דמתחילה אמר חטאת נעורי ופשעי אל תזכור, ואח"כ אמר כחסדך זכור לי וגו' ולא פירש מה לזכור, אך דהנה חטאים של ימי הילדות נעשו בלא דעת, לכן אמר חטאת נעורי אל תזכור לי כלל כי עשיתים מחמת חסרון דעת, אך כחסדך, פי' כיון דחפץ חסד אתה, תזכור החטאת נעורים שלי, למען טובך ה', כדי שתעשה לי טובה בזה שתזכור אותם, כי הרי עבירה גוררת עבירה נמצא דכל החטאים שלי נמשכו מחטאת נעורים שעשיתים בלא דעת, ע"כ מן הראוי שתקל עלי העונשין.

(דברי יחזקאל, אחרי)

◆◆◆

וסביבו נשערה מאוד, (תהלים נ, ג) מלמד שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה (יבמות קכא:) אא"ז הרה"ק ר"ד שמואל מקאמינקא זצ"ל זי"ע, סיפר פעם אחת שהרה"ק ר"ד זוסיא זצ"ל פעם אחת בעת סעודה שלישית סיפר לאנשים שהיו מסובים על שולחנו כדברים האלה כשהלכתי אני ואחי הרה"ק ר' אלימלך בגלות, אירע פעם אחת שהלכנו בדרך והיה אז קור גדול וחזק ושלג נפל עלינו הרבה מאוד והיה רוח חזק ועצום, והיה זה ביום השלישי להפסקתינו ואמרנו זה לזה שצריכים אנחנו לראות לבוא לאיזה ישוב כדי שנוכל לטעום מאומה בערב, ועשינו כך והגענו לעת ערב לאיזה ישוב, והתפללנו שנה מנחה ומעריב וטעמנו איזה טעימת אוכל, והכנתי את עצמנו לקרות קריאת שמע ולילך לשכב על הארץ, וקרא לי אחי הרה"ק ר' אלימלך ואמר לי, "זוסיא מה אתה עושה הלא צריכים להיות ממארי דחושבנא" ואמרתי לו "כן דברת" והתחיל אחי הרה"ק ר' אלימלך לרשום לו את העבירות שעשה ביום ההוא, ומצא שעשה ביום ההוא מאה ואחד עשר עבירות והתחיל לחזור עליהם בתשובה שלימה, ובכה בכיה רבה מאוד עד שהקב"ה ריחם עליו ונמחקו כל העבירות, ואז הלך לישון על הארץ, כך סיפר הרה"ק ר' זוסיא זצ"ל בסעודה שלישית.

ואחד מהאנשים שהיו אז אצל שולחנו הקדוש אמר להרה"ק הנ"ל, רבי אנחנו איננו יראים מאלו העבירות שרשם לו אחיכם הקדוש, לא יתנו לנו גיהנום עבורם, כי מה היה יכול ח"ו לעבור איזה עבירה, במאכלי אסורות לא נכשל כי הרי התענה ביום ההוא, ובחילול שבת ג"כ לא עבר כי הרי היה זה בימות החול, והלא היה אחיכם הקדוש צדיק יסוד עולם ובוודאי שתמיד לא עבר שום עבירה ח"ו, ובפרט ביום השלישי להפסקתו ומה הם אלו המאה ואחד עשר עבירות שעבר עליהם, אולי חשב שהפסיק רגע אחת מהדביקות אבל אנחנו איננו יראים מזה, וכשמוע הרה"ק ר' זוסיא זצ"ל את הדברים האלה שיצאו מפי האיש הזה, געה עליו בקול וא"ל מה אתה דובר, למה לא יענישו אותך על אלו העבירות, אולי מפני שאתה אכלת באותו יום סעודה טובה ואנחנו צמנו, אתה היית בביתך באותו יום והיה חם לך ואנחנו הלכנו בדרך והקור והשלג והרוח היה חזק עד למאוד, אתה הלכת לבוש במנעלים, ואנחנו הלכנו יחפים והקור היה חזק כ"כ עד שהיה שותת דם מרגלינו, ומה זה שאתה אומר שאינך ירא מאלו העבירות, ואם כוונתך דעם הצדיקים הקב"ה מדקדק יותר כמאמר חז"ל עה"פ "וסביבו נשערה מאוד" מלמד שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, אינך יודע הפי' מהגמ' הזאת, בתחילה יענישו אותך בגיהנום על העבירות הגדולים דעשית, וככלות העונשים ותהיה צדיק אז יענישו אותך על העבירות הקטנים וידקדקו עמך אף כחוט השערה, ובמכוון אני מספר לכם זה המעשה שאחי הקדוש מצא שעשה ביום ההוא מאה ואחד עשר עבירות כדי שתדע איך שצריכים להיזהר להיות סור מרע ועשה טוב. כך סיפר אא"ז הקדוש מקאמינקא זצ"ל.

(תורת הרבי ר' זושא)

שמעתי מפי אדומו"ר בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצוק"ל, כששאל אותו ביחוד הצדיק המפורסם בוצינא קדישא אחיו מו"ה משולם זושא זצללה"ה, הייתי אז אצלם כששאל

יראו את ה' קדושיו

"פעם אחת היה הרבי ר' מענדלי מרימנוב אצל הגה"ק רבי אפרים בעהמ"ח ה"דגל מחנה אפרים" מסאדילקוב זצוקללה"ה, ושאל אותו מי היה רבו, והשיב הרבי ר' מנדלי שרבו היה הרבי ר' אלימלך. ואמר לו שיספר לפניו איזה עובדא ממנו, וסיפר לו שהנה נודע שיש לכל אדם עורק אחד תחת אזניו שאינו מזדעזע כל ימי חייו רק בעת הגסיסה רח"ל, ואותו העורק היה מזדעזע בכל יום ויום אצל הרבי ר' אלימלך מחמת פחד השי"ת. ונענה ה"דגל מחנה אפרים" ואמר: מחסיד כזה יש לי הנאה שהוא יודע מה לספר".

הקדמת ה"חקל יצחק" לספה"ק "אמרי יוסף"

שמח נפש עבדך

ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך וגו' (דברים ל, ג) "נראה לבאר על פי מה ששמעתי מכאדמו"ר מוהרי"י [מלובלין] זצללה"ה ששמע מרבו הרב האלקי מורינו הרבי אלימלך זצללה"ה שבדורינו כולם נקראים 'בעלי תשובה', והשי"ת ב"ה ברוב רחמיו מקבל אותנו בתשובה, אבל לאדם הוא מר בתחילת התשובה, כי מתחלת עם יראה, אבל הקב"ה נותן אחר כך לאדם אהבה ושמחה שיהיה 'וגילו ברעדה'. וזהו פירוש 'ושב ה' אלקיך את שבותך' התשובה שלך יהפוך השי"ת באהבה ושמחה, וזהו 'ורחמך' [לשון אהבה].

אור לשמים (סו"פ נצבים קח, ג ד"ה ושב)

כתר יתנו לך קבוצי מטה

"יש בני אדם שסוברים שדרך עבודה להשי"ת להגיע לדביקות הוא בהתבודדות, בהתבודד עצמו חדר לפנים מן החדר, ולומד שם ואינו מדבר לשום אדם בעולם, ואינו מתראה לשום אדם, שזה הוא עיקר עבודה לבוא לדביקות. אבל זה אינו אמת גמור כי יוכל להיות שיתבודד עצמו כמה שנים ולא ידבר לשום אדם כלל ולא יבוא לאמת כלל. וכך שמעתי פעם אחת מאדומו"ר הרב המפורסים מו"ה אלימלך מליזענסק זצוק"ל פירוש על פסוק (ירמי' כג, כד) 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה" שאמר הוא ז"ל, ר"ל שאם יתבודד אדם עצמו בחדר מיוחד בסתר 'אם יסתר איש במסתרים' ויהיה סבור שזה עיקר עבודה, אבל הקב"ה אמר 'ואני לא אראנו' רצה לומר, גם אני כביכול לא אראנו בו, רק עיקר העבודה הוא שיתחבר אדם עצמו עם בני ישראל צדיקים וכשרים, ועל ידי זה יכול לבוא לעבודה להשם באמת ללמוד ממעשיהם הטובים.

מאור ושמש (פר' קדושים ד"ה עוד על פסוק. עיי"ש)

"ומעשה היה, שבא צדיק ת"ח אחד ממדינה רחוקה, שהיה דרכו להיות סגור ומסוגר בחדרי חדרים, בסתר, שלא יוודע לשום אדם מה שהוא מתנהג בעבודת הבורא, ולא דיבר עם שום אדם, והיה מעוטף בטלית ותפילין, ובפרישות מכל הנאות, ולומד תורה יומם ולילה, והיה צדיק. וכששמע את

אותו בזה הלשון: אחי למוד לי זה שאתה הוא פועל נסים ונפלאות ומעשים נוראים, שאוכל גם כן לפעול כך, כלל הדברים שהשיב לו אדומו"ר, שהוא ע"י התחברות הצדיקים ואהבה וחיבה וריעות ביניהם, ע"י כך נפעלים ונעשים כל הניסים וכל הפעולות והמעשים נוראים, והודה הצדיק הנ"ל לדבריו, ואמר: בוודאי כי זה עיקר הכל.

ובזה אפשר לפרש מה שאמר משה רבינו (דברים א, יב) איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם, פי' כשאני לבדי בלא התחברות שאר צדיקים הוא למשא עלי להמשיך לכם צרכיכם, וזהו וידבר משה אל ראשי המטות (במדבר ל, ב) פי' שחיבר עצמו עם הצדיקים, – לבני ישראל, כמו בשביל ישראל, להמשיך להם שפע. עי"ש עוד מה שפירש בזה.

(מאור ושמש ר"פ בלק)

◆◆◆

הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע בעת היותו בערש"ק אצל הרה"ק מליזענסק זצ"ל שמע ממנו שהוכיח להשומעים ומסתופפים בצילו בדרכי השי"ת אשר לא טוב יתנהגו, התפלא הרמ"ל על זה, ואמר לו כעין תמיה, מדוע לא ימליץ זכות יותר על כלל ישראל, והשיבו הרה"ק מליזענסק, בדרך משל למלך אשר החייט התופר בעדו הבגד וצריך בע"כ לידע המדה של הבגד בארכו וברוחבו, ואיך יעשהו בדיוק לפי כבוד המלך הלובשו שיהיה כמדתו, אז ההכרח לו לומר למלך שיגביה ידיו כדי שיניח עליו את המדה וכן שיעמוד אצלו ישר כדי לשער למדוד ולידע מידת הבגד שיעשה, ואם היה עושה אחר כזה, היה נתחייב ראשו למלך בפגעו בכבוד המלכות כשיצווה לו איך לעמוד ואיך להניח ידיו, משא"כ הוא שיעשה עי"ז בגד למלך זה כבודו כמובן, כן הנמשל, גם אם אמת כי ישראל בני מלכים הם, אמנם כדי לעשות להם בגד, היינו חלוקא דרבנן לרמ"ח אבריהם להתנהג כראוי באמת שמע רבינו הקדוש אור עינינו רוח אפינו מוהר"ר אלימלך מעניני מופתים נפלאים ורוח הקודש ומדריגות נפלאות שלו, היה מתמה, ובא לבית מדרשו של רבינו, ורבינו צפה ברוח הקדש, ויצא לנגדו מביתו לבית המדרש שלו, ונתן לו שלום בסבר פנים יפות, ואמר לו: אם יסתר איש במסתרים אז ודאי 'אני לא אראנו נאום השם צבקות'! כי על 'צרעת' מתרגמינן 'סגירו' ע"כ. והצדיק הזה תמה, כי לא היה מכיר אדם שם, ושום אדם לא הכיר מהותו וענינו בכל מדינה זאת, ודיבק נפשו לרבינו והיה מגדולי תלמידיו".

היכל הברכה להרה"ק ר' י"א מקאמארנא זי"ע (פר' וירא קטז, א וראה תפארת שלמה פר' בחקתי ד"ה ואיש כי יקדיש. וע"ע בס' זקן ביתו קאמארנא, פ"ב מ"ד אופן ח ואופן יג)

אין הדור ריק מצדיקים

והייתי רוצה לגלה לך כמה חידושים שסיפר אאמ"ו נ"י (הרבי ר' אלימלך ז"ע) מהצדיקים כו', וכך אמר אאמ"ו נ"י על פסוק (תהלים קמה, ד) 'דור לדור ישבח מעשיך' כי איתא בגמרא (קידושין עב:) 'עד שלא שקעה שמשה של עלי זרחה שמשו של שמואל, עד שלא שקעה שמשו של רבי' כו', כי אין הדור ריק מן הצדיקים בכל דור ודור, רק שאין מאמינים [בהם] רק מי שיש לו נשמה קדושה ולא טנפה בעבירות הגם שמביאין להם ראיה מן הצדיקים ומדורות הקדמונים, אומרים בזה הלשון: אנו מאמינים בחכמים קדמונים שהיה להם מדריגת רוח הקודש, אבל עתה בדור הזה בלתי אפשר להיות זאת. וכן בכל דור ודור אומרים כך, כמו שמצינו בשאול המלך ע"ה כידוע.

אהובי אחי, יהי לבך בטוח כי גם בימי הקדוש האר"י ז"ל היו גם כן מתקוטטין עמו. וזהו פירוש הפסוק: 'דור לדור ישבח מעשיך' רצה לומר, דור שהוא עתה, מודים בעצמם שהדורות שהיו לפנים היו להם מדריגת רוח הקודש, וזהו 'ישבח מעשיך' שמשבחים ומודים שגדולים מעשה ד' שנותן לצדיקים, אבל לא בדור הזה. וזהו פירוש הגמרא (חולין ז:) 'גדולים הצדיקים במיתתם יותר מבחייהם', כי בחייהם היו מתקוטטים עמהם, ואחר מיתתם כולם מודים ומשבחים אותו שהיו לו מדריגות הנ"ל.

אגרת הקודש להרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע (נדפס בסוף ספה"ק נועם אלימלך)

בדרך התורה, צריכין בע"כ להוכיחם ולאמור להם איך יעדו או ילכו ואיך יגביהו ידיהם וכיוצא, כי זהו לטובתם ולכבודם, עכדה"ק.

(דברי תורה מונקאטש ח"ב אות קו.)

◆◆◆

הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע אמר פ"א דרשה לפני הקהל, ועלה אחריו הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ופתח במשל: לנשיא שהיה נוסע עם הרופא שלו דרך כפר, ונזדמן שכפרי אחד חלה והזמין את הרופא, וכתב לו הרופא תרופה ולא הועיל כלום, וכתב עוד תרופה אבל היה ללא תועלת, ואמר אחד מהכפר היודע בעניני רפואות להרופא של הנסיך: אתה רגיל עם אנשים מעונגים ועדינים שמאכלם לחם לבן עם בשר עוף וכדו', ואם הוא חולה ומאכלו אינו מתעכל צריך לתת לו אותן תרופות המתאימות עבורו, אבל הכפרי הזה שאוכל פת שחור ודג מלוח ומים, לא ישפיעו תרופות הללו, עבורו צריך ליטרה אחת מלח מריר לנקות את גופו. והוסיף: הוא דיבר דברי מוסר ותוכחה לפי גודל ערכו הרם, אבל לאנשים פשוטים כמונו צריך פשוט לדעת שאסור להיות מחייבי כריתות ומחייבי מיתות רח"ל, ופתח חומש וקרא לפניהם לא תרצח לא תנאף וגו' ופרשה של עריות וכדומה.

(בית אברהם סלונים)

◆◆◆

הרה"ק מהר"י מבעליא זי"ע התאחר פעם בליל שביעי של פסח להיכנס לעריכת שולחנו הטהור, בעת אמירת התורה על השולחן סיפר מרן, קודם שנכנסתי לעריכת השולחן נתנמנמתי, וראיתי את הרבי ר' אלימלך מליזענסק ושאלתי אותו, רבינו אמר שהמשיח יבוא בחיי תלמידיו, והלא כל התלמידים כבר הלכו לעולמם, ענה לי הרבי ר' אלימלך, שאל ממני איזה דבר ואשיב לך ובזה תהיה נחשב כתלמידי.

המשיך הרה"ק: שאלתי אותו על ביאור הפ' "מה תצעק

אלי דבר אל בני ישראל ויסעו" דלכאורה יפלא, מה א"ל הקב"ה "מה תצעק אלי" הלא בנ"י היו אז בסכנה גדולה, הים מלפניהם והמצרים מאחוריהם, ומה יש לו למנהיג ישראל לעשות, אם לא לצעוק אל ה' שיעזרם, ותו מה אמר להם הקב"ה "ויסעו" הלא הים עדיין לא נקרע לפניהם, השיב לי הרבי ר' אלימלך ע"פ מעשה:

היה מלך גדול ולו בת יחידה ומושלמת, ובנות המדינה קינאו בה וארבו לנפשה, ותגדל ותנשא לאיש, והנה בא עתה ללדת, ותקש בלדתה עד שהגיעה לידי סכנה, והרופאים נתייאשו מלמצוא מזור לנפשה, והנה בא חכם אחד ואמר לאביה המלך שהוא יכול ליתן לה תרופה שתלד בשלום בלי מכשול, אך בטרם כל ביקש שיוציאו כל איש מעליה, זולת הוא ואביה המלך, אחרי שיצאו כולם והיו שניים לבדם אמר החכם להמלך שיוציא כרוז המבשר ואומר, שלבתו נולד ילד למז"ט ושיעבירו את הקול בכל מדינות המלך, והחכם הבטיח לו שלאחר שיעשה כדבריו תלד בתו בניקל.

מה לא יעשה אב לטובת בתו היחידה, ועל אף תמיהתו כי רבה, על רפואה זו שמע בקולו, וכך הוה מיד אחר שהוציאו עליה שם טוב, ילדה בת המלך בניקל, כאן ביקש המלך מאת החכם שיפשר לו פשר עצה זו, להקדים ולפרסם הבשורה טרם הגיעה מהי.

ענה החכם: דע לך אדוני המלך כי לבתך ישנם הרבה אויבים ונשים מכשפות עשו בלהטיהם כל מיני כשפים לגרום לבה יסורים, ורצו שתמות בעת לדתה, ע"כ אמרתי להכריז שכבר יצא הוולד בריא וחזק והכל יצא בשלום. כך שתתיאשנה המכשפות ותחדלינה מלעשות כשפיהם נגדה, ואז אכן תלד בניקל באין מפריע.

סיים הרבי ר' אלימלך דברו: כן היה בעת שעמדו ישראל על הים, שעמדו המשטינים והמקטרגים וקטרגו על בני ישראל שאינפך ראויים לאותו נס שיקרע לפניהם הים, וטענו הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז לכן אמר השי"ת למשה "מה תצעק אלי" הלא ע"י צעקתך יבינו המקטרגים שעדיין לא נגמר דינם לטוב, וימשיכו לקטג ביתר שאת, ע"כ מוטב שלא תצעק יותר, אלא "דבר אל בני ישראל ויסעו" כאילו כבר נבקע הים וכשיראו המקטריגים שמשה צוה ליסע ולילך לתוך הים ידונו שכבר נגמר למעלה שיבוא הנס של קריאת ים סוף ואז יניחו מלקטרג ויתבטלו כל העיכובים, כי אחרי שכבר נגמר ונגזר לטוב שוב אין בכוחם לעכב הישועה, עכ"ד.

והחסידים מספרים שמאז החזיק עצמו הרה"ק מהר"י מבעליא זי"ע כתלמידו של הרבי ר' אלימלך זי"ע, ומספרים שבבואו לעיר ליזענסק פשט את בגדו העליון ה"רעזשוואלקע" כדרך תלמיד אצל רבו. (ועיין בי"ג אורות ח"ב שמובא תמצית עובדא זו)

פרשת פרה במשנת הרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע

פרשת פרה מורה חובת תשובה קודם עסק התוה"ק

זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר. לכאורה מלת למאמר מיותר לו כימוד כיון שכתוב דבר אל בני ישראל. אך הענין הוא לרמוז שלריך המדם להיות הולך בעבודתו יתברך שמו מדי יום ויום יותר מיום העבר והיינו גם מם עסק בתורה לשמה ובקיאות בירושה ומהכה היום. אז למחרתו יוסיף לפשפש במעשיו[1] ולרחות על הלימוד שלמד מתמול שלשם ימם ידי מוכתו ושלשם היה כרחוי ולריך ללמוד היום בכחינה יותר בקדושה וטהרה ופריקות רתת ומיל וטעלה וכן בכל יום ויום וזהו משך לוה ה' לשמר רוצה לומר לשמר בכל יום בכחינה שחרת התורה בעופקו [בעופקו] כה[2].

---

1 תשובה קודם הלימוד : צעטיל קטן סימן י' : יזהר מאד בהתמדת הלימוד שיעורין כסדרן תיכף ומיד אחר קומו משינתו כו' **"ואחר שיאמר תפילת השב של רבינו יונה ז"ל"**, ותפילת הת"ת בשערי ציון המתחלת הנני רוצה ללמוד, יראה בכל כחו שלא לעשות הפסק אפי' במחשבה אחרת זולת מחשבת הלימוד כו'.

וכן הורה בקדשו בהנהגות האדם : אות א'. הראשון צריך האדם ללמוד גמרא ופירש"י ותוס' ומפרשים כל אחד לפי השגתו והפוסקים אחריהם ומתחלה ילמוד ש"ע או"ח וצריך להתפלל להש"ת שיבא על האמת כי חטאת נעורים של האדם הראשון מסמין עיניו שלא יראה אף שיכול לפלפל ולהגיד לאחרים דינו אבל הוא בעצמו שוכח ולא מקיימם באמת, לכן צריך האדם להתחרט מאוד על עונותיו ולהתבודד עצמו קודם אור היום שאז עת רצון לבכות על גלות השכינה פעמים הרבה עד אין חקר ויבכה בדמעות וגם ביום לפעמים יתבודד ואז יראה בעצמו שעמדו עונותיו נגד עיניו, ויזכור את חטאותיו ועונותיו ופשעיו כהרים וגבעות אשר מעולם לא זכר אותם אם עשה ככה, **ככה יעשה לא פעם ולא שתיים ולא מאה פעמים עד אשר ירחמו עליו מן השמים ויתפלל להש"י שידריכוהו בדרך, ויורה דרכו שלא יבלה חיי חייו ואז הש"י ברחמיו וברו"ח יאיר עיניו באור תורתו הקדושה ויבין וישכיל תוכן הדבר לעשותו ולקיימו.**

[וזל"ק בפרשת וישלח : ואימת יזכה אדם כו' העיקר הוא על ידי הכנעה שיחזיק עצמו בזה העולם כגר. וזהו עם לבן פירוש שזכיתי שיהיה היצר הרע נהפך מנבל ללבן היתה הסיבה לזה. גרתי לשון גירות דהיינו שהחזקתי עצמי כגר בהכנעה גדולה. **ובכל זאת לא עלתה בידי בימים מועטים כי אם ואחר עד עתה פי שאחרתי בעבודה הזאת יום אחר יום ושנה אחר שנה וזהו שאמרתי וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו פירוש שזמן ארוך צריך האדם לצעוק אנא השם עזרני שאזכה לעבדך באמת. ואז ונשמע קולו אבל לא בימים מועטים.** ואם תאמר ומהיכן יהיה פרנסתו של אדם לזה אמר ויהי לי שור וחמור. דהיינו שהפרנסה בא ממילא אם עושים רצונו של מקום].

וכ"ה בנועם אלימלך פ' וישלח מאי טעמא עיזין מסגין ברישא. דהנה **קודם כל מעשינו שאנו עושים להש"ת צריכין אנו מתחילה להתוודות על עוונותינו. וזהו עיזין ר"ל חטאים העיזין. הן מסגין ברישא אנו מתוודים בתחילה.** כבריתא של עולם חשוכא והדר נהורא.

וזהו מי יתן טהור מטמא לא אחד, דכבר פירשנו מה שממנו חז"ל הפרה מטהרת טמאים ומטמאת טהורים, המגשים מאד הם שלמים וירחים בעיניהם ונגד פניהם נבונים, ומלמים בנפשם שהם יועלים ידי חובתם בעבודתם להשם יתברך, בזולתי הם טמאים לנפש ועדיין הם מלוכלכים בעונות ומטמאים ולא יבינו בחשבה יתהלכו. אבל הצדיק העובד ד' באמת הוא להיפך שכל מעשיו ועבודתו להשם יתברך מלמה הכל בנפשו שמינו עושה כלום ומולא בעצמו תמיד חסרונות שמחסר בעבודתו ולא עשה כתיקונו, ועל ידי זה הולך ומתגבר בכל יום בעבודה ותמיד מינו נוח לו ממעשיו ומין לו מנוחה והולך עד מין קץ ותכלית. וזהו מטמא טהורים רוצה לומר הצדיקים הטהורים היא מטמאת פי' שלמים בעצמם שהם טמאים ח"ו בחטאם * ומטהר טמאים ההיפוך בדקעים החוטאים שחושבים תמיד שהם הצדיקים הטהורים *

וזהו מי יתן טהור מטמא לא אחד * רוצה לומר מי יתן טהור מטמא פירוש שיהיה לו טהרה מזה שהוא מטמא עצמו להיינו שעל ידי זה יהיה לו טהרה כמאת כי לפעמים נמלא אדם שלומר שמחסר בעבודתו יתבדך שמו ומטמא עצמו ובאמת הוא כך * אבל הצדיק החמיתי על ידי זה יבא לו טהרה ופרישות יותר שהוא מתמזג ומתגבר בכל יום * וזהו מי יתן כו' לא אחד רוצה לומר מי שהוא במדריגה אחד תמיד ומינו מתחזיק יותר להיות הולך בעבודה זה מינו טהור מטמא[3] * כו'.

---

2 ובי' שורש גודל ענין התשובה קודם כל תורה ומצוה בי' הרה"ק בעל בני יששכר זללה"ה (דרך פקודיך – הקדמה): לדעתי זה הוא הפירוש קרוב לפשוטו מ"ש הנביא [הושע יד ב] שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך, דמשמע שיש תשובה שאינה מגעת לה' אלקינו, וכן בתוה"ק ושבת עד ה' אלקיך כו' לפשוטו נראה ע"פ מ"ש בחובת הלבבות [שער ג' עבודת האלקים פ"ג] כי החסידים הגדולים שבו כל ימיהם בתשובה על חטא אחד אע"פ שכבר שבו אתמול חזרו גם היום לחזור ולשוב, כי כל מה שתגדל מעלת הנבעם ורבות טובותיו על המכעיס ביותר תגדל האשמה מהמכעיס וצריך לתשובה יתירה, והנה לגדולתו ית"ש אין סוף וכל מה שישיג האדם איזה גדולה נעתק ממושכל למושכל ואי אפשר לבא לתכלית רוממות גדולתו, והנה החטא מעוור עיני האדם ולא יתפעל מרוממותו ית"ש, **והנה כאשר ישים אל לבו לשוב אליו ית' אזי יאירו עיניו בגדולתו ית"ש וישוב אליו כפי ערך השגתו ברוממותו ית"ש, והנה כאשר שב אליו ית"ש אזי יאירו עיניו יותר ברוממותו וגדולתו אזי אין די לו בתשובה דאתמול כי כל מה שתגדל מעלת הנבעם אזי תגדל האשמה מהמכעיס וצריך לתשובה יתירה, והנה כזה הוא בכל יום, כל מה ששב יותר יאירו עיניו ביותר בגדולתו ית"ש ויתחייב בתשובה ביותר,** וז"ש הכתוב [ירמיה לא יח] כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי שפקתי על ירך בושתי וגם נכלמתי כי נשאתי חרפת נעורי, והבן. וזה יש לפרש שובה ישראל עד ד' אלקיך, רצה לומר, **הגם שכבר שבת בתשובה, עכ"ז גם היום תצטרך לשוב תשובה המגעת לערך המכעיס להוי"ה ב"ה המהווה כל הוויות והוא אלקיך היינו סיבתך אשר הרבה להטיב עמך, והגם שידעת זה גם ביום אתמול עכ"ז ידיעתך מזה ביום אתמול כלא נחשב נגד ידיעתך בזה היום,** וז"ש **בטעם כי כשלת בעונך, והעון מעוור עיני האדם שלא להכיר גדולתו ית"ש ח"ו, וכל שתשוב ביותר יתוודע לך כי ד' הוא אלקי"ך והבן:**

3 וזל"ק בנועם אלימלך פר' מצורע : או יאמר כו' זאת תהיה נראה לפרש ע"ד הרמז דהנה בכל עסק האדם הן תורה או תפלה צריך האדם לומר לשם יחוד הקדוש ברוך הוא ושכינתיה ונראה לקרב אל השכל מה הוא היחוד הזה קודשא ברוך הוא ושכינתיה הוא כך **דהנה האדם כשלומד תורה הוא מדבר דברים קדושים ואותיות הקדושים ומכח מה הוא מדבר מכח חלק אלקות אשר בקרבו דהיינו הנשמה הקדושה היא חלק אלוה ממעל. וזהו ידוע דאורייתא וקודשא ברוך הוא כולא חד נמצא על ידי נשמה הקדושה שמדבק עצמו בחלק אלקות שבו באותיות הקדושים אזי מעלה הדיבורים למעלה ומתדבקים באחדותו יתברך שמו וזהו יחוד קודשא ברוך הוא ושכינתיה שמיחד התורה הקדושה ונשמתו הקדושה עם קודשא ברוך הוא על ידי לימוד התורה והתפלה.** וזהו בכל אדם כו', ועוד איתא בגמרא במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד ונראה לתת טוב טעם לדבר דהנה האדם ההולך בעבודתו יתברך צריך לדקדק על עצמו במאד מאד שלא יבא לו שום פניה וגדלות בעבודתו יתברך שמו דהיינו בעסק התורה או תפלה כי אם ח"ו יבא לו איזה פניה אזי העבודות הזה אינו עולה למעלה * אך כשאדם רשע עושה תשובה על עוונותיו הגדולים דהיינו ח"ו גזל ועריות ושאר עבירות כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה וכשעושה תשובה גמורה באמת ובתמים אז מעלה גם כן התפלות של הצדיק שנפלו לו פניות בהם ולזה במקום שבעלי תשובה עומדים כו' כי הבעלי תשובה במדריגה גדולה יותר מהצדיק שמעלה גם כן תפלתו והתורות של הצדיק כנ"ל וזהו זאת תהיה תורת המצורע * **פירוש תורת המצורע שהוא הבעל תשובה המוציא רע בשיתקן ויעשה תשובה שלימה אז יפעול שתהיה תורתו תועלת להשכינה שנקראת זאת כידוע שמעלה את השכינה ליחדה עם קודשא ברוך הוא** ומפרש הכתוב מהיכן זוכה למדה זאת ומפרש מחמת והובא אל הכהן כנ"ל שמביא ומעלה תפלת הצדיקים שהיו מונחים למטה מחמת הפניות שהיו להם ומעלה אותם למעלה: עכל"ק.

אמנם ראה עוד דבריו הק' הנוראים בענין יחוד קודשא ב"ה ושכינתיה בעבודת השם, שלפי"ז צריך קודם כל תורה ומצוה לתשובה, שדיקא עי"ז מתגלה החלק האלקי שבאדם ועי"ז שייך יחוד קוב"ה כו' ע"י התו"מ וזל"ק בפר' ויחי : דהנה כל אדם יש בו חלק אלקי ממעל וגם בשעה שעושה עבירה חלילה אילולי החלק אלקי שבו לא היה בו כח להתנענע בשום תנועה בשום אבר לעשות וההכרח לחלק אלהי להתלבש בלבושים על גבי לבושים לסבול הצער הגדול של העבירה **וזהו סוד גלות השכינה. ואחר כך כשאדם חוזר בתשובה ובוכה על עוונותיו זה הוא שבוכה על גלות השכינה. ועל ידי זה הוא משבר את הלבושים שהוכרח החלק אלקי להתלבש בהם ונתגלה** [פי' כלו' נתגלה החלק האלקי] **בתיקונו כשמתקן עונו** וזהו עד שלא פרעו רוצה לומר שעדיין לא הסיר וגילה את הלבושים מחלק אלקי שעדיין לא עשה תשובה כהוגן חייב ואם משפרעו פטור כנ"ל ר"י אומר כנ"ל. עכל"ק שם.

שבת פרשת פרה

רוממות מעלת השבת, וגודל סגולת קריאת הפרשה ודרכי הטהרה והתשובה הנרמזין בתוכה

גודל סגולת והשפעת שבת פרה

על ידי שהאדם שומר שבת כהלכתו ונזהר מכל הל"ט מלאכות, על ידי זה (שבת קיח:) כל השומר שבת כהלכתו מוחלים לו, שזוכה לליבון עונות כמו שכתוב (ישעי' א, יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, **ובפרט בשבת זה פרשת פרה שקודם חג הפסח שהוא לטהר טמאים, על ידי שמירת שבת מכל הל"ט מלאכות ישפיע השי"ת רוח טהרה על כל ישראל לטהר אותם מכל הטמאות והחטאים, ויתלבנו כל העוונות בבחינת כשלג ילבינו, שיהיה בכחם לקבל קדושת חג הפסח בכשרות ושינצלו ממשהו חמץ בפסח** (וכו'), כי שמירת שבת מטהרת את האדם מכל התאוות והטומאות, ובפרט בשבתות האלו שקודם פסח (וכו').

ובשבת זה פרשת פרה שהוא לטהר טמאים, נשפע טהרה מכל הטומאות ושמירה מכל החמוצים בפסח, ונתבטלו כל הפ"ר דינים וה' גבורות מנצפ"ך, ונתהפך מפר"ה שהיא פ"ר ה' לאותיות הר"ף, שיהיה בחינת (תהלים לז, ח) **הרף מאף ועזוב חמה,** (אך טוב וחסד ירדפוני כו').

מגן אברהם, פקודי (פ' פרה ד"ה אלה)

סמך דקריאתה מדאורייתא

וידבר ה' כו' זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, נראה לפרש, מלת לאמר **מורה כדעת האומרים שפרשת פרה מדאורייתא,** ולזה בא הרמז בתורה 'אשר צוה ה' לאמר', שאפי' בזמן הזה שאין לנו בית לעשות פרה כתיקונה **צריך לקרות הפרשה ונשלמה פרים שפתינו, ותהיה אמירת הפרשיות במקום עשית הפרה, וזהו לאמר.**

עבודת ישראל (פרה ד"ה וידבר)

שלך קיימת, אתה עומד ומטהרן

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, ירצה זאת באמת חק התורה אשר **צוה ה' לאמרו ר"ל שדי באמירה,** על דרך דמצינו במדרש תשא בשעה שקורין פר' שקלים כאלו אתה עומד וזוקף את ראשן שנאמר כי תשא את ראש 'שא' לא נאמר, אלא תשא, והכי נמי אמר **'דבר אל בני ישראל ויקחו'** ילמדו פרשת פרה מלשון (משלי ד, ב) לקח טוב, **'אליך' דייקא כאלו אתה עומד ועשה הפרה, לכן נחשב הקריאה כמעשה והבן.**

ייטב פנים (פ' פרה אות י"ב)

נגאלין בזכות האמונה

צריך להאמין שכשם שנטהרים באפר הפרה ממש להקרבת הפסח ממש, **כמו כן נטהרים בזמן הזה בקריאת פרשת פרה, כל אחד ואחד לפי מדריגתו להארת הפסח,** ולקדושת כל אחד ואחד לפי בחינתו בקדושה.

בית אהרן (ליקוטים, בד"ה בשבת, דף קמ"ד ע"ב)

שבירתן מטהרתן

אנו קורין פרשת פרה לקיים ונשלמה פרים שפתינו, כמו שאמרו ז"ל (מנחות קי.) כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, וכמו שהפרה מטהר הטמאים כן קריאת הפרשה מטהר אותנו, וכמו שהפרה מטמא טהורים **כן בקריאת הפרשה נזדככה נפשותינו, עד שאנו מרגישים ונתוודע לנו איך נתרחקנו מהשי"ת ונטמאו נפשותינו מרוב עוונינו,** ובפרט חטאת נעורים אשר מי יאמר זכיתי לבבי טהרתי מעוונותי, וממילא משיגים אנו רוח טהרה ע"י לב נשבר ונדכה. ומשום הכי אמרינן בגמרא שמהראוי היה להקדים פרשת החדש לפרשת פרה,

ומפני מה הקדמוה פרשת פרה מפני שהיא טהרתן של ישראל, וע"י קריאת הפרשה נטהרו נפשותינו, ונזכה לעשות כל המצות התלוים בחדש ניסן בקדושה וטהרה.

בית יעקב (ד' פרשיות, דף ל"ג ע"ג)

שלך קיימת – התורה המטהרת

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור וכו' ויקחו אליך פרה וכו', איתא במדרש רבה אמר ר' יוסי ברבי חנינא רמז שכל הפרות בטילות ושלך קיימת וכו', לבאר הענין ובו יבואר גם כן תיבת לאמור, דאיתא בגמרא (ברכות טז.) על פסוק כנחלים נטוי וכו' כאהלים נטע, מה ענין אהלים אצל נחלים אלא לומר לך מה נחלים מביאין את האדם מידי טומאה לידי טהרה אף אהלים מביאין את האדם לידי טהרה ע"כ, והנה הפרה שצוה הקב"ה ליקח הוא רק לטהר את האדם מטומאתו, וזה היה בזמן המקדש, **אבל עתה בעונותינו הרבים שחרב בית המקדש אין לנו טהרה אלא כשאנו לומדים ועוסקים בתורת פרה ובמצותיה על ידי זה אנו נטהרין, וזה פירוש הפסוק זאת חקת דהיינו מצות פרה שהיא חקה והיא כדי לטהר, התורה אשר צוה ה' לאמר ר"ל שתאמרו ותעסקו בתורת ה' הוא גם כן מטהר.** וזה שקאמר המדרש הנ"ל ויקחו אליך רמז שכל הפרות בטלות ושלך קיימת, **ר"ל אפילו בזמן הזה שאין לנו פרה, שלך קיימת פי' שלך היינו התורה שנקרא על שמך**, כמשה"כ (מלאכי ג, כב) 'תורת משה עבדי', **ועל ידי תורתך שיתעסקו יוטהרו כנ"ל.**

מאור ושמש (פ' חקת ד"ה א"י)

דרך תשובה

ושרף את הפרה לעיניו (במדבר יט, ה) ר"ל כי כתיב 'כפרה סוררה היתה בית ישראל' (הושע ד, טז), 'וישרוף' זה בתשובה, 'לעיניו' **ר"ל שיתחרט ויאמר איך עברתי עבירה בחדרי חדרים ואמרתי מי רואני ומי יודיעני, הלא הקב"ה מלא כל הארץ כבודו ועיני ה' משוטטות בכל הארץ**, כמו שהתנצל דוד המלך ע"ה (תהלים נא, ו) 'והרע בעיניך עשיתי', וכמו שאמר החכם 'אל תמרה את אדניך והוא רואה אותך', 'את עורה כו' על פרשה ישרוף', פירשה אותיות פר"ש י"ה, ר"ל מה שפירש מהקב"ה, 'ישרוף' בתשובה וחרטה כל אחד כפי מדרגתו או בתעניות או במקואות או בבכיה, ונוכל לומר שזהו הפירוש 'ושרף הפרה לעיניו' שיבכה בעיניו על עונותיו, 'ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת', עץ ארז רמז להקב"ה, כמו שהארז גבוה מכל האילנות כך הקב"ה גבוה על הכל, ואזוב רומז על הצדיק הנאצל מהקב"ה כאילן הקטן שנתפשט מאילן גדול, ושני תולעת רמז שיקשור את עצמו להצדיקים, ועל ידם יוכל לקשור את עצמו להבורא ב"ה וב"ש, 'וכבס בגדיו הכהן' ר"ל כשהצדיק מוכיח את העם ומקרב את עצמו להם ממש לא ימלט שבאפס מה נדבק בו מהלכלוך וסרחון עונות שלהם, כמו שהמשיל אדמו"ר זצ"ל למי שמוציא זבל לשוק אפי' יעשה כל תחבולות שבעולם לא יועיל שלא ידבק בו מעט מן הזבל, ולכך צריך הצדיק כיבוס, וזה פירוש **'לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קדוש'**, ר"ל כשהצדיק אומר דברים קדושים אזי מטהר טמאים שהעם עושים תשובה ומטהרין את עצמם מעונות ופשעים, ומטמא טהורים דהיינו הצדיק את עצמו.

עבודת ישראל (פ' פרה ד"ה א"י)

לטמא טהורים באומר קדוש

לטהר טמאים לטמא טהורים, רמז שעל ידי שהצדיק הקדוש האמיתי שהוא בעיניו כטמא ח"ו, והוא מטהר עצמו בכל פעם יותר ויותר כנ"ל, עד שעולה למדרינה העליונה בגודל הקדושה, וזהו 'לטהר טמאים', על ידי זה 'לטמא טהורים' מפיל טומאה ועצבות על אותן שהם בעיניהם בטהורים כבר ואין חסר להם מאומה, ובאמת עדיין הם בחוץ עומדים עם ראשם ורובם ועודם בטומאתם, **הצדיק מפיל עליהם חשכות ועצבות שיהיה נראה להם האמת, שעדיין לא פעלו כלום ולא פסעו עדיין אף פסיעה אחת בעבודת השי"ת ב"ה, ועל ידי זה יתחזקו באמונה לבא אל האמת אמן.**

באר משה (פ' פרה ד"ה לטהר)

טהרה, קדושת הדיבור, בטחון וענוה

לטהר טמאים וכו' באומר קדוש, היינו כל מי שירצה לטהר את עצמו, **מוכרח לקבל עליו להיות דבוריו קדושים, כי כל זה אחוז במאמרים ודבורים קדושים.** וגם כן צריך לאחוז במדת **בטחון והכנעה ושפלות**, כי קשורים זה בזה [וכו'].

בארת המים (בד"ה ופ"א, דף כ"ב ע"ב)

לא אחד, 'איין מאל ניין'

מי יתן טהור מטמא לא אחד (איוב יד, ד). על ידי החלטה חזקה וקיימת אחת ולתמיד, **'לא אחד', "איין מאל ניין", לא אשמע בקול היצר הרע עבור כל מחיר שבעולם, אפילו אם יוכיח ויראה לי כל מיני היתרים על זה, לא אשנה אף פעם החלטתי, בכח זה מסוגל אדם להתהפך**

'מטמא לטהור', ובלבד שלא יהיה כאותו שיכור שהחליט לא לשתות יין שרף מהיום והלאה, ואמנם הרבה פעמים גברה בו התאוה והתחשק לו מאד לשתות יי"ש, ואף התחיל כבר ללכת לבית משתה היין, אבל התגבר על יצרו וחזר בו, אולם אחרי שעמד בנסיון הרבה פעמים חשב לעצמו, אחרי גבורה כזאת כבר ראוי אני וזכאי לקבל כוס יי"ש, ומיד אחרי ששתה פעם אחת חזר לסורו ולשכרותו עוד ביתר שאת, ההחלטה צריכה להיות תקיפה ועצומה כברזל, לא אחד, בשום אופן לא, ואז היא מתקיימת.

דברי שמואל (פרה, ד"ה מי)

נשפע טהרה מעין הקדושה העתידה

"קבעו חכמינו ז"ל לקרות פרשת פרה קודם ניסן, כי כמו שיורד בניסן התחדשות לבני ישראל, כמו כן יורד מקודם טהרה לנפשות בני ישראל, כי הכל מאתו ית', ובימים אלו שכל בני ישראל טיהרו עצמם קודם הבאת קרבן פסח מסוגלים הימים בעצמם למצוא רוח טהרה. ופרשה זו של דין טהרת מת, המייגעים בה יכולין לבוא לטהרה, וכתיב (יחזקאל לו כב) 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם' כו', ומאחר שבניסן עתידין ליגאל (ר"ה יא.), **ממילא בודאי מקודם הגאולה יתן השי"ת רוח טהרה בלבות בני ישראל, לכן מסוגלים אלה הימים שהיה בהם הטהרה ושיהיה בהם הטהרה למצוא בהם גם עתה לב טהור, כי כל עניני הקדושה נשאר מהם ברכה לאחריה, ולפניה ג"כ יכולין להרגיש מעין הקודשה העתידה להיות אז".**

שפת אמת (תרמ"ז)

הכנה לפסח, סור מרע ועשה טוב

פרשת פרה קודם לפרשת החודש כסדר סור מרע ועשה טוב, "הפוסקים הביאו דברי הירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה): מפני מה אין מפסיקין בין פרשת פרה לפרשת החדש, משום דבדין הוא שיקדים פרשת החדש לפרשת פרה, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה, אלא שהקדימוה מפני שהיא טהרתן של ישראל, [וכיון שכן, אין ראוי להפסיק בין פרה להחדש, כדי שלא תקדים כ"כ, מאחר שהיתה ראוי' להיות מאוחרת]. וי"ל הענין בדברי הירושלמי בפשטות, על דרך שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים לד, טו) **'סור מרע ועשה טוב', דבתחילה צריך האדם לטהר אבריו וגופו ואחר כך להתקדש במעשה המצות.** והנה **חודש מרמז על מעשה המצות,** ע"ד ששמעתי ממו"ח הרה"ק [מהרי"ד מבעלזא] זללה"ה בביאור דברי המדרש (ויק"ר כט, ו) על הפסוק (שם פא, ד) 'תקעו בחדש שופר', **'בחדש' בחדש זה תחדשו מעשיכם, 'שופר' בחודש הזה שפרו מעשיכם וכו'**, דבימים הללו, בימי תשרי, ישראל מוסיפים אומץ בקדושה ומחדשים מעשים טובים, וכשבא חג הסוכות זמן שמחתינו שאז היא בחינת תשובה מאהבה הזדונות נעשין כזכיות, וכמו שמפורסם דברי הה"ק מבארדיטשוב זי"ע (קדושת לוי, האזינו) על דברי המדרש (תנחומא, אמור); ראשון לחשבון עונות. וזהו שאמר המדרש: 'בחדש זה תחדשו מעשיכם', זהו בימי היראה שישראל מוסיפין אומץ ומתחדשים בעבודת השי"ת, 'בחדש הזה שפרו מעשיכם', זהו בחג הסוכות שעושים תשובה מאהבה, ומשפרים למפרע המעשים שמהזדונות נעשו זכיות, והאריך עד בביאור סיום המדרש, ואכ"מ. הרי דחודש מרמז על חידוש המעשים כנדרש במדרש הנ"ל. **ולכן פרה שבאה לטהרתן של ישראל הקדימוה לפרשת החודש שבא על חידוש מעשים, כסדר הפסוק סור מרע ועשה טוב".**

שארית לפינחס להרה"ק ר"פ מאוסטילא זי"ע
(הו' מכון משכנות יעקב ש. סקווירא נ"י. תשנ"ה)

הגבהות מטהרת טמאים וכו'

כבר נודע מה שאמר הבעש"ט ז"ל ששאלוהו על ענין פרה אדומה היכן היא רמוזה לבא מזה לעבודת השי"ת תמיד שכל המצות הן נצחיות בשכל, אף שבפועל הם בזמן ובמעשה, בשכל הם תמיד נצחיים, כי התורה הוא אלקותו, ואלקותו היא נצחיות, כמו שכתבו כל תלמידי הבעש"ט בשמו שכל התורה צריכה להמצא תמיד בכל זמן בדרך חכמה ושכל, שיש ללמוד מכל מצוה רמיזתה. ושאלוהו על פרה אדומה שמטהרת הטמאים ומטמאת הטהורים. **והשיב שזה ענין הגבהות, שמתחלה אם האדם מתנהג בדרך לא טוב ורחוק מהשי"ת, התחלת תיקונו הוא מצד הגבהות ושלא לשמה,** כמו להתפארות, או עולם הבא שזהו ג"כ גבהות נסתר, שחושב שראוי שישלם לו הקב"ה שכר על מעשיו, וחושב א"ע שעושה איזה דבר למענו, ובאמת שמצדינו בלתי כח הבורא מה אנו, והיאך יתכן לקבל שכר. רק מתחלה א"א לבוא לזה, וח"ו ישאר בחיצוניות (אם לא יקח עכ"פ מן הבא בידו), והותר לו לאחוז בגבהות והתפארות, ויעשה שלא לשמה. ומתוך שלא לשמה יבא לשמה, ובלשמה צריך להיות זך מכל סיג גבהות, כי אם יתערב בלשמה פניה מצד הגבהות, תפסול העבודה. **נמצא הגבהות מטהרת הטמאים הרחוקים מהשי"ת, ומטמא את הטהורים שנתקרבו כבר להשי"ת, שח"ו אם יתערב בם גבהות מתועב לפני ה'.**

יושר דברי אמת

פנימי תש"פ בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מסיבת הוואך נאכט של נכד כ"ק מרן רבינו שליט"א

בן הנולד להרב ר' **חנני' יו"ט ליפא רובין** שליט"א

בן הגה"צ ר' **חיים מאיר יחיאל רובין** שליט"א **האדמו"ר מראפשיץ**

בבית חותנו הגה"צ רבי **ברוך טייטלבוים** שליט"א, חדב"נ

רב דביהמ"ד ברך משה בקרית יואל יע"א

מוצש"ק פרשת ויקהל פקודי, שנת תשע"ח לפ"ק

כשהגיע רבינו שליט"א בירך את כל הנאספים בברכת א גוטע וואך, וקידם את פני מחותנו האדמו"ר מראפשיץ שליט"א בברכת שלום עליכם וברכת מזל טוב.

האדמו"ר מראפשיץ: דער רבי וואשט זיך נישט צו מלוה מלכה?

כ'האב דא פריער דערציילט כ'האב געהערט א מעשה ביים ביים פעטער ז"ל (רבינו הדברי יואל),[1] איינער איז אים געגאנגען פרעגן פארוואס ער וואשט זיך נישט צו מלוה מלכה, האט ער געזאגט [בצחות] כ'פארשטיי נישט די שאלה וואס דו פרעגסט מיך, איך וואש מיך נישט צו מלוה מלכה? איך וואש מיך יעדע וואך צו מלוה מלכה. האט ער זיך געוואונדערט וואס הייסט? וועז דו פרעגסט מיך צי איך וואש מיך צו שלש סעודות אפשר האסטו מיך עפעס געפרעגט..., אבער מלוה מלכה.....?

רבינו: ער האט אמאל געזאגט פאר ר' יצחק לעווי,[2] וואס האט געהאט אמאל יארצייט אויף א זונטאג, און ער האט געוואלט שבת בייטאג אן עלי', און ס'איז נישט געווען, ער איז דאך געווען א לוי, און ר' יקותיאל הערש [הלוי וועראצבערגער ז"ל] האט אויך געהאט יארצייט, איז נישט געווען פאר אים קיין עלי', האט מען אים געגעבן ביי מנחה, האט אים דער פעטער ז"ל געזאגט [בדרך צחות] דו האסט דאך יארצייט זונטאג, האסטו עולה געווען בו ביום...

אבער דאם האב איך נאכגישט געהערט אז ער האט געזאגט אז ער וואשט זיך אויף מלוה מלכה, דאם האב איך נאכגישט געהערט, דאם איז א חידוש.

האדמו"ר מראפשיץ: כ'האב געמיינט אז נאר ער האט זיך נישט געוואשן.

רבינו: דער פעטער ז"ל האט זיך טאקע נישט געוואשן צו מלוה מלכה.[3]

האדמו"ר מראפשיץ: ביים רבי ר' אלימלך'ס אייניקלעך איז געווען א גרויסער עסק די סעודת מלוה מלכה.[4]

---

1 הגה"צ האדמו"ר מראפשיץ שליט"א הוא בנו של הגה"צ רבי מנחם מענדל רובין ז"ל אבד"ק מוושאי, חתן כ"ק הגה"צ רבי חיים מאיר יחיאל הורוויץ ז"ל אבד"ק ריינזשיוו, חדב"נ מרן הקדוי"ט ז"ל.

2 מנכבדי וראשי קהלתינו הק' בקרית יואל יצ"ו.

3 עי' בזמירות דברי יואל (סעיף קס"ז): סעודת מלוה מלכה קיים רבינו בפת הבא בכיסנין שיעור כזית, ושתה כוס של חמין, וכו'.

4 עיי' בס' דברים ערבים (עמ' מ"ו) שמעתי מהחסיד ר' משה זאב חתן הה"צ מהר"י מזידיטשוב כי זקינו הה"ק בעל נועם אלימלך זצ"ל לעת פטירתו הי' לו גילוי אליהו זל"ה, וביקש מאתו כי יזמין אצלו האבות הקדושים ובאו, ודוד המלך ע"ה לא רצה לבא, והשיב לו, יען כי הוא לא כיבד אותו, ולא נהג כבוד בסעודתו סעודת דוד המע"ה מלוה דמלכה, אשר על כן לא ירצה לבוא אצלו, הבטיחו בעל נועם אלימלך זצ"ל כי יצוה את בניו אחריו ושמרו דרך ד' לעשות משפט וצדקה, ולהתנהג בכבוד בסעודת מלוה מלכה, אח"כ בא גם דוד המע"ה אצלו, וכן האמת כי נכדיו היקרים המה משתעשעים בסעודת מלוה מלכה עוד היום כולנו חיים אתנו, עכ"ל.

ועיי' בס' אוהל אלימלך (אות רפ"ה) הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק בנו של הרה"ק בעל נועם אלימלך היה פעם משובתי שבת אצל הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, ויהי כאשר ישבו בסעודת מלוה מלכה באו אנשים אצל

רבינו: יא, ביי אסאך צדיקים איז עם געווען א גרוים עסק.

רב דביהמ"ד ברך משה: אין סיגוט מיין איך האט מען זיך נישט געוואשן. מיין טאטע (אבד"ק וואלאוזין) האט אזוי נאכגעזאגט פון זיין טאטן אז ער וואשט זיך אויך נישט צו מלוה מלכה, הגם די וועלט וואשט זיך יא.

האדמו"ר מראפשיץ: דער עצי חיים האט זיך אויך נישט געוואשן?

רבינו: ניין, דער זיידע ז"ל האט זיך נישט געוואשן.

אין צאנז האט מען זיך אויך נישט געוואשן צו מלוה מלכה, און אין ראפשיץ אויך נישט.[5]

א' הנוכחים: דער רבי דער ברך משה האט פארציילט אז דער רבי ז"ל דער פעטער האט אים געזאגט, אז אלץ בחור פלעגט ער אריבער גיין צום ברודער צום עצי חיים מוצאי שבת, צו מלוה מלכה, דארט האט ער זיך נאך יא געוואשן לכאורה.

רבינו: יא, דאס איז ווייל דער קדושת יו"ט האט זיך אויך נישט געוואשן צו מלוה מלכה, במילא איז ער געגאנגן צום זיידן.

איך האב געהערט דערציילן, כ'האב עס נישט געהערט פון טאטן ז"ל, אז דער זיידע (מרן העצי חיים) ז"ל בחיין פונעם פאטער פלעגט ער אסאך מאל אהיים צו רופן, די געסט וואס זענען געקומען אויף שבת, אנשים מכובדים רבנים וכדו', האט ער זיי געלאדענט צו מלוה מלכה צו זיך.[6]

הרה"ק ר' אלעזר, וסיפרו לו כי מוכרחים בעת לשאת את המגיד הקדוש בעריסה אל המקוה הקרה עפ"י פקודת קדשו, הגם שעבורו היא כמעט סכנת נפשות כי היה אז חלוש מאוד, אך עבור לפעול למקשה לילד ר"ל שנתנו לו פיתקא בבקשה כזו, שלח הרה"ק ר' אלעזר אל המגיד הקדוש שאינו צריך כבר לילך למקוה, כי היולדת המליטה הולד למז"ט.

כאשר היה הרה"ק ר' אלעזר ביום המחרת אצל המגיד שאלו האיך פעל זאת בניקל, כי הוא ידע שהיה ענין קשה, והשיב לו כי אביו הרה"ק רבי אלימלך זצ"ל אמר לו פעם אחת שיהא נזהר בסעודת מלוה מלכה, ואמרתי לו שקשה לי לאכול במוצאי שבת, אך אם יבטיח לי אבי שמה שארצה לפעול בסעודה מלוה מלכה אפעול, אתרצה לאכול, והבטיח לי, וכאשר ידעתי אמש כי המקוה קרה, ולהמגיד הקדוש היה כמעט פיקוח נפש, השתמשתי בהבטחת אבי הקדוש זי"ע.

ועיי' בס' בית היין (שריג ג פרק ה) שכ"ק אדמו"ר בעל קדושת נפתלי ממעלין זצ"ל סיפר שזקינו הרה"ק רבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע צוה לבניו ולזרעו אחריו שיזהרו מאוד בסעודות מלוה מלכה, ואמר כי זרע יפעלו פעולות וישועות טובות בסעודה הזאת.

ועיי' בס' מצמיח ישועות (מאמר י) שמעתי מאדמו"ר הההצה"ק הרבי מגראדיסק זי"ע ששמע מאביו הרה"ק ממאגלעניץ זי"ע ששמע מפי חותנו הההצה"ק ר' אלעזר זי"ע בן הההצה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ועכי"א שפעם אחת ראה הרבי ר' אלימלך את דוד המלך ע"ה בסעודת מלוה מלכה, והבטיח לו להיות נוהר בסעודתו, ודוד המלך ע"ה הבטיח לו שיהי' לאל ידו לפעול בסעודת מלוה מלכה ישועות לישראל.

ועיי' בס' דברים ערבים (עמ' נ"ב) שהרה"ק ר' אלימלך מרודניק הי' חשוב למאוד בעיני הה"ק מצאנז, והה"ק מצאנז כיבד אותו למאוד והלך אצלו לסעודת מלוה דמלכה, בעת שהרב הצדיק רבי אלימלך הנ"ל הי' בצאנז, ובמוצש"ק התנהג לעשות סעודת מלוה דמלכה על אכסניא שלו, כאשר נכדי הה"ק בעל נועם אלימלך עושים סעודת מלוה דמלכה ברב עם הדרת מלך.

ופעם אחת התאחר הרה"ק מהר"א הנ"ל בנסיעתו לצאנז, והיו הדרכים מקולקלים ולא הי' יכול לבא בעש"ק עד עיר צאנז, ומוכרח הי' להישאר ולשבות בשבת קודש בכפר אחד סמוך לעיר צאנז, והה"ק מצאנז הרגיש זאת ברוח קדשו, ואמר לאנשי חסידיו ר' אלימלך שבת בש"ק במקום פלוני ופלוני, פנו וסעו אצלו על מלוה דמלכה.

ועיי' בס' י"ג אורות (ה"ב) סיפר הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל כי ראה דברי תורה בכתי"ק מהרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב שהיה מונה אצל הגה"צ רבי דוד הורוויץ אבד"ק פשעצלאו, והיה כתוב שם בשם הרבי ר' אלעזר מליזענסק שיש בשלשה זמנים בשנה עת רצון להתפלל, הא' בעת סעודת מלוה מלכה, הב' ביום שמיני עצרת, והזמן הג' הוא חנוכה או אחרון של פסח ע"כ.

---

5 עיי' בספר דרכי חיים (הנהגות אות ע"ה): במוצש"ק נתן רבינו הקדוש מצאנז מעות להישובים על סעודת מלוה מלכה, ורבינו לא אכל כי אם גבינה עם קאווע, וסעודת מלוה מלכה אכל רבינו הק' ביום א' בבוקר, ולא כתב שום דבר קודם אכילתו בבוקר, ואירע לפעמים שהיו מגענים איש חסיד אצל הסעודה של יום א', ע"כ.

ועיי' בקובץ כרם החסידות (ה"ג דף קל"ו) שפעם ראה מרן הדברי חיים ז"ל את נכדו הגה"ק מהר"ש מבאבוב ז"ל יושב במסיבת מלוה מלכה עם ידידו הרה"ק רי אלעזר מרישא ז"ל, לחש לו הדברי חיים, בשלמא ר' אלעזר הלא נכד הרה"ק הרבי ר' אלימלך הוא, לכן טוב ונכון שיטול ידיו לסעודת מלוה מלכה, אבל אתה אל תטוש מנהג אבותיך, הוא זקנך הרה"ק מראפשיץ אשר לא נהג לאכול סעודת מלוה מלכה, באומרו שעל ידי זה עדיין מרגיש טעם של שבת למחרת בתפלת שחרית בבוקר יום הראשון. מאז לא נטל מהר"ש מבאבוב ידיו למלוה מלכה, אלא בארוחת בוקר יום א' היה מזמר השיר איש חסיד היה שבזמירות למוצאי שבת, מאוחר יותר אמר פעם רבינו בענוותנותו ושפלות רוחו, איני יודע מה שזקיני הק' רצה ממני, טעם שבת איני מרגיש בבוקר בעוה"ר, ומלוה מלכה איני אוכל, בכן נשארתי קרח מכאן וקרח מכאן.

6 עיי' שם בזמירות דברי יואל (פרשת קדושים אות א') בא"ד: ורבינו סיפר שבימי בחרותו נטל ידיו לסעודת מלוה מלכה, ובהיות שאביו לא נטל ידיו לסעודת מ"מ, ע"כ הלך לסעוד סעודת מ"מ בבית אחיו בעל עצי חיים זי"ע, שנהג להזמין את האורחים שבאו להסתופף בצל אביו הקדוש"ט זי"ע, לסעודת מלוה מלכה.

אבער דאס האב איך יא געהערט פון טאטן, אז דער זיידע ווען ער איז שוין געווען רב, האט ער זיך נישט געוואשן צו מלוה מלכה.

דער ישמח משה האט זיך יא געוואשן, דער ליקוטי מהרי"ח (ח"ג מנהגי חודש אב) ברענגט אזוי בשם דעם ייטב לב, אז ער האט בוצע געווען אויף א חלה ביי מלוה מלכה.[7]

א' הנוכחים: ס'איז געווען וואס האבן געגעסן אינמיטן די וואך?

רבינו: יא, דער דברי חיים האט אויך אסאך מאל הערשט זונטאג געגעסן מלוה מלכה.[8]

באמת איז דא א ראי"ה לדבר, ס'איז דא א רש"י אין ערכין (יא.), די גמרא זאגט דארט אז דער חורבן ביהמ"ק בתשעה באב הי', ובמוצאי שבת הי', זאגט דארט רש"י אויף מוצאי שבת 'אחד בשבת'.

האדמו"ר מראפשיץ: איז דאס א שטיקל סמך אז זונטאג הייסט מוצאי שבת.

רבינו: יא, דער פעטער ז"ל האט אויך אמאל געקענט עסן זונטאג מלוה מלכה, ובפרט זומער אז ס'האט זיך געמאכט שפעט מוצאי שבת.[9]

דער בוטשאטשער רב ברענגט נאך מער, אין אשל אברהם (סי' קע"ד) זאגט ער אז אפילו ביז שפעטער אין די וואך קען מען עסן מלוה מלכה, און ער זאגט ס'איז דא גדולי ישראל וואס פירן זיך אזוי.[10]

האדמו"ר מראפשיץ: מיין שוועער ז"ל (דודו כ"ק האדמו"ר מסולויצא ז"ל) האט געהייסן אפילו די וויבער זאלן זיך וואשן.[11]

א' הנוכחים: מ'זאגט אז ס'איז א סגולה פאר א גרינגע לידה.

רבינו: יא, פונעם רבי ר' אלימלך ברענגט מען נאך אזא סגולה.

סעודת מלוה מלכה האט אסאך סגולות. דער אמרי נועם זאגט אין פרשת משפטים, אויפן פסוק (שמות כב, כד) אם כסף תלוה את עמי, זאגט ער איז א רמז אויף מלוה מלכה, אז ס'איז א סגולה אויף פרנסה.[12]

---

7 וז"ל הליקוטי מהרי"ח שם, בא"ד: אך שמעתי מכבוד אדומו"ר הגה"ק מו"ה יקותיאל יהודא ט"ב מסיגוט זצללה"ה, שאמר בשם זקנו הגה"ק בעל ישמח משה זצללה"ה, שהי' נוהר מאד בסעודת מוצ"ש, והי' דרכו לבצוע על לחם שלם, ואכל דגים ושתה כוס יין, וכו'.

8 ועי' בס' דרכי חיים החדש (אות ריח) שמביא בשם כ"ק אדמו"ר מציעשנוב ז"ל בזה"ל: במכתב אל הגאון ר' נתן מלימאנוב וצ"ל (ובו נרשם התאריך ליום א' משבת) התנצל רבינו על שאינו כותב המכתב בעצמו משום שלא אכל עדיין מלוה מלכה.

9 עי' שם בזמירות דברי יואל (סעיף קס"ו) בא"ד: ולפעמים כשנתאחר כ"כ עד שכבר האיר השחר, אכל סעודת מלוה מלכה ביום ראשון אחה"צ.

10 עיי' בספר אשל אברהם להגה"ק מבוטשאטש זצוק"ל (סי' קנ"ד ס"ד) שכתב בזה"ל: הנזהרים בסעודת הלווית ש"ק אין חיוב שיהיה מיד אחר שבת, ויוכל להיות אחר הרבה שעות מהבדלה, ואולי מועיל גם ביום שלאחר כך, כל שכוונתו בשביל כבוד הלווית שבת. ושמעתי שיש גדולי הדור מנהיגים כן בעת, או אפשר בכל ג' ימים לאחר שבת עיי"ש.

11 עיי' מחצהש"ק (סי' ש') לקבוע סעודה בפריסת מפה ועריכת שלחן והדלקת נרות כמו בליל ש"ק, ועיי"ש שכ' ואפשר שהנשים חייבים ג"כ בסעודת מלוה דמלכה, וע"ש בפרמ"ג א"א שמצוה לאכול בשר וראוי למי שחננו ה' לעשות סעודה ע"ש, ועיי' בגליוני יוש"ר שם שהראה עוד להבית שמואל (אבהע"ז סי' ע' ס"ק ג') בענין סעודת מלוה דמלכה לנשים, ועיי"ש מה שהעיר על זה מגמרא (כתובות דף ס"ד ב').

12 ועי' בכה"ח (שם אות ד') שמביא מש"כ בדברי יצחק (אר ס"א) בשם זקינו הק' הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע שאכילת מוצש"ק לנשים לשם סעודת מלוה דמלכה הוא סגולה שילדו בנקל עיי"ש.

ובליקוטי מהרי"ח (ח"ב דף פ"ח) עשה סמוכין לדבריו מדברי הפתחי תשובה (יו"ד סי' רס"ח) בשם החמודי דניאל דסעודת מילה שלא עשה ביומיה ניתן להשלימה ביום אחר ע"כ.

ועיי' עוד בספר הילולא דרבי (מהגה"ר יחיאל מיכל היבנר אב"ד ניזוב ד' כ אות מ"ח) מביא שהרה"ק השרף מסטרעליסק זצ"ל אמר פעם לאדם אחד, ראה, שכל זמן שלא אכלתי סעודת מלוה מלכה מפתח של גיהנום היה בידי עכ"ל.

וכתב בהלולא דרבי שם דלכן לא קיימו איזה מן הצדיקים סעודת מלוה מלכה בזמן המבואר בגמ' ובשו"ע ובהאר"י ז"ל כדי להמתיק הדינים מעל ישראל האנחים והאנקים בגיהנם.

והרה"צ מראפשיץ ז"ל אמר שיחה נאה, הנה כי כן דכל אחד לפי גודל חסידותו מאריך יותר הזמן של מלוה מלכה, א"כ אני אתאחר עד מוצש"ק השני, עכ"ד.

ובספר לבושי מכלול (סי' ד') כותב כן גם מהרה"ק ר' שמעון מיערוסלאב ז"ל תלמידו של בעל הנועם אלימלך שהיה אוכל מלוה מלכה עם אנשים ביום א', וכ"כ בספר תורת שמעון השלם להרה"ק מיערוסלאב ז"ל (בסוף הספר) דמנהגו היה שאכל סעודת מלוה מלכה ביום א' בבוקר במלבושי שבת.

פון רבי דוד'ל דינובער שטייט אויך אזא רמז, עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות (שבת קיח.), מלוה מלכה איז דאך א סעודת שבת ווען ס'איז שוין חול, איז די סגולה 'ואל תצטרך לבריות', א סגולה אויף פרנסה.[13]

וכיבדו את רבינו בברכת לחיים

ושאל רבינו את חדב"נ רב דביהמ"ד ברך משה: דיין טאטע (הגה"צ אבד"ק וואלאווץ שליט"א) עסט מצות גאנץ פסח?

רב דביהמ"ד ברך משה: יא. דער זיידע האט נישט געגעסן, נאר צו די כזיתים ביים סדר.

האדמו"ר מראפשיץ: וועלכע זיידע?

רבינו: מיין מאמע'ס טאטע (ה"ה כ"ק הגה"ק רבי אהרן טייטלבוים ז"ל אבד"ק וואלאווץ), זיין עלטערע זיידע (שהוא זקינו של אבד"ק וואלאווץ שליט"א), ווייל דער ישמח משה האט נישט געגעסן קיין מצות גאנץ פסח, נאר די כזיתים האט ער געגעסן.[14]

האדמו"ר מראפשיץ: אזוי איז געבליבן ווייטערער?

רבינו: ביי א טייל אייניקלעך יא און ביי א טייל נישט.

א' הנוכחים: ס'איז געווען פון די אייניקלך וועמען ער האט אליינס אנגעזאגט ער זאל האלטן די הוכרא.

רב דביהמ"ד ברך משה: אבער פאר דעם זיידן דער וואלאווץ רב האט ער דאך נישט אנגעזאגט, ער איז דאך געווען אסאך שפעטער.[15]

האדמו"ר מראפשיץ: דער ייטב לב האט יא געגעסן?

רבינו: כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל, אז אמאל יא און אמאל נישט. כ'האב אים געפרעגט וואס היסט דאס אמאל

אז הוא המשכת כסף ופרנסה. וזהו 'את העני עמך', כי דוד קרא לעצמו עני ואביון, עי"ש.

13 עי' בספר 'צמח דוד' (ענייני שבת עמוד הה): מה שאחז"ל (שבת קיח.) עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, יש לרמז דקאי על סעודת מלוה מלכה שעושים במוצאי שבת קודש שייך לימי החול, והוא סגולה לבל יצטרך לבריות.

14 מנהגו של מרן הישמח משה ז"ל היה שלא אכל כלל מצות בחג הפסח כי אם הכזיתים בשני לילות הראשונות.

ובס' בישישים חכמה מובא מעשה שהיה הרה"ק ר' משה יוסף מאוהעל (בן מרן הייטב לב) שהתנהג כמנהג זקינו הישמח משה ז"ל שלא אכל מצה כל ימי הפסח, ובהיותו בבית חותנו הרה"ק ר' דוד מקשאנוב ז"ל ג"כ נהג חומרא זו, ונסע לזקינו הק' מצאנז ז"ל, ובעת שישב אצל שולחן זקינו בצאנז הביט הרה"ק בסוף הסעודה ואמר שהרב מאוהעל יברך ברכת המזון, וכששמע זאת הרה"ק ר' משה יוסף רץ ליטול ידיו ואכל מצה וברך. וביו"ט האחרון אמר הה"ק מצאנז עוד הפעם שהרב מאוהעל יברך, וכבר לא היו לו פנאי ליטול ידיו, וכך נתוודע הרה"ק מצאנז שהוא מחמיר על עצמו ואינו אוכל מצה בכל ימי החג, פתח הרה"ק ואמר: תשמע, כל ז' ימים אכילת מצה בפסח רשות, אמור לי "רשות של תורה אצלך דבר קטן וקל?" ואמר לו שיבטל מנהגו הקדום, וקיבל עליו לנהוג כן.

וזה נוסח המכתב שכתב לנכד הישמח משה הרה"צ ר' ירוחם ט"ב ז"ל מטארני שיפטיק מלנהוג כן, וז"ל (נדפס בתשובות החדשות בש"ת דברי חיים):

ב"ה יום ג', ח' ניסן תרכ"א לפ"ק, צאנז.

שוי"ר לידידי הרבני החסיד יראי"ב שלשלת היוחסין הנגיד המפורסם ש"ב מו"ה ירוחם נ"י.

מכתבו הגיענו, ובנידון מנהגו שלא לאכול מצות ושום תבשיל בחג המצות, הנה לא נכון הדבר כך בזמנינו שהדור חלש, ויש מכך ביטול שמחת יו"ט, ולכך אל יעשה כן, רק להתיר לו תיכף, ויעיין בשערי תשובה שזקני הח"ן ז"ל גזרו עליו חכמי זמנו שלא לשאוף טאבא"ק ביו"ט, והתירו לו שלא לבטל עונג יו"ט, מכש"כ שלא לאכול ביו"ט דבר שהוא צער גדול שצריך התרת נדר, בודאי מחוייב להתיר לו, והשם הטוב ישמרהו ממשהו חמץ.

והיה שלום וברכה כנפש ידידו ש"ב מחו', ע"כ.

ויש לציין מה שכתב בזה בספר שלחן מלכים (על הלכות תפילין, להדיין המפורסם הגאון רבי משה צבי לאנדא ז"ל מקלינוואדיין, עמוד שנה) שכתב וז"ל, באמת היו הרבה קדושי עליונים, הישמח משה, ורבי מאיר מפרעמישלאן, והאך פרי תבואה ותלמידיו רבי הירצקא מראצפערט, ודודי האפטי ארץ, ונאמן ביתו מוה"ר ישעי' מקרעסטיר, והרב מאדע שמרן הד"ח קראו רב אדא בר אהבה, ועוד הרבה גדולים וצדיקים, שאם שאפו מצות באזהרה ושמירה יתירה, אף על פי כן לא אכלו מצה כל ימי הפסח, חוץ מהכזיתים שאכלו אצל הסדר, וטעמם ונימוקם יען דהנזהר ממשהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה ומן הנמנע לאדם שיזהר כראוי, לבד מהכזיתים מצה אשר הקב"ה שולח מלאכים הממונים על השמירה, כמ"ש האור לשמים (פר' צו)

ובספרי האחרונים דנו אם יש מצוה באכילת מצוה כל שבעה, דבגמ' (פסחים קב.) דרשו דשבת ימים רשות, ורק בליל ראשון הוא חובה מדכתיב בערב תאכלו מצות, וכן נפסק בשו"ע (סי' תע"ה ס"ז) שאין חיוב אכילת מצה אלא בליל הראשון בלבד. אבל בשאר הימים אם אינו רוצה לאכול מצה הרשות בידו, ועי' במג"א שם מה שדן מצות אכילה בשבת ויו"ט, ועי' בדרך פיקודיך (פ"י, חלק הדיבור) בזה.

אמנם החזקוני (פ' בא י"ב ח') כתב שאכילת מצה בשאר הימים הוא מצוה דרשות, והובא דבריו בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' קצ"א) ועיי"ש שכתב שבחידושיו עשה סמוכין לדבריו, וכ"כ באבן עזרא (משפטים), וכן הוא דעת הגר"א (במעשה רב סי' קפ"ה) שכל שבעה הימים הוא מצוה, וחז"ל לא קראו רשות רק נגד ליל ראשון שהוא חובה.

אמנם ממנהג כל הצדיקים הנ"ל שלא אכלו מצה כל ימי הפסח אין ראיה דס"ל שאין מצוה דרשות כל שבעה, שהרי מה שלא אכלו היה מחמת גודל זהירותם מחשש משהו חמץ שבוודאי דוחה מצוה דרשות.

15 שהי' בנו של הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל מוואלאווע ז"ל בן לנכד הישמ"מ הגה"ק ר' שמואל מגארליץ ז"ל, וחתן נכד הישמ"מ מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל.

יא און אמאל נישט? האט ער געזאגט ס׳איז אלץ געווען לויט ׳ווי אזוי ס׳איז אים געפעלן די מצות׳.

א׳ הנוכחים: די מצות צי די ווייַן?

רבינו: ס׳איז געווען די ווייַן, וויזוי ס׳איז אים געפאלן די ווייַן.[16]

האדמו״ר מראפשיץ: איך געדענק אמאל ביים סדר ביים פעטער ז״ל, האט ער געהאלטן אין איין קוקן אויף די מצה, ער האט געקוקט אהער און געקוקט אהין, און בשעת ווער ער האט געגעסן די מצה האט ער געהאלטן אין איין קוקן, אפשר טאקע ווען דעם.

רב דביהמ״ד ברך משה: וואם קען מען שוין זעהן אויך א געבאקענע מצה?

האדמו״ר מראפשיץ: אפשר ווען ס׳איז געקומען פסח האט ער געקוקט ווי אזוי ס׳איז אים געפעלן די מצה, אז ס׳איז אים געפעלן האט ער גענעסן, און אז נישט נישט.

רבינו: ס׳איז בפשטות געווען די ווייַן, אויב איז אים געפאלן די ווייַן נאכן שניידן האט ער גענעסן, אויב נישט האט ער נישט געגעסן.

ס׳איז געווען זייער שווער, דער פראבלעם פון רענן אויף די ווייַן איז דאך נישט פון היינט, מ׳האט׳זיך געמוטשעט אויף שמירה משעת קצירה, אויב ס׳איז געווען א פארריגנטע זומער, ווי אזוי מ׳האט דאם געשניטן, און נאכדעם ווי אזוי מ׳האט דאם אוועק געלייגט.

בקיצור לויט די ווייַן האט ער באשלאסן צו ער זאל יא עסן אדער נישט.

האדמו״ר מראפשיץ: אבער שפעטער, דער קדושת יו״ט און דער עצי חיים, די אלע האבן יא גענעסן?

רבינו: זיי האבן יא גענעסן.

האדמו״ר מראפשיץ: אפשר שפעטער האט זיך עס בעסער אויסגעבאקן, ס׳איז געווען בעסערע אויוועניעם?

רבינו: כ׳וויים נישט צי דעמאלטם איז געווען בעסער, היינט איז זיכער בעסער.

דער ליסקער רב (הגה״ק בעל אך פרי תבואה ז״ל תלמידו של מרן הישמח משה ז״ל) האט אויך נישט גענעסן מצות נאר די כזיתים.[17]

א׳ הנוכחים: מ׳זאגט נאך אז סוף ימיו האט דער ישמח משה יא גענעסן מצה גאנץ פסח?

רבינו: אזוי זאגט מען, אבער דער ליסקא רב האט אעפ״כ נישט געוואלט עסן.[18]

מ׳זאגט אז דער איהעלער רב ר׳ משה יוסף האט אויך קודם נישט גענעסן און שפעטער האט ער מבטל געווען דעם מנהג, אזוי זאגט מען נאך.[19]

*

רב דביהמ״ד ברך משה: מיין זיידע (אבי אביו הגה״צ רבי חנני׳ יו״ט ליפא טייטלבוים ז״ל אבד״ק נירבאטור, מח״ס שו״ת לבושי יו״ט) פלעגט עולה צו זיין שישי אין די ד׳ פרשיות אויך.

---

16 בשנים שלא ירדו גשמים עליהם כ״כ ולא הי׳ ביניהם מצומחות ומבוקעות וכדו׳. ועיין בספר מלחמת מצוה (קף נ:) שמרן הייטב לב לא היה שבע רצון מן החטים שגדלו במדינת אונגארן, והשתדל להביא חטים דוקא מגאליציא, ששם לא נמצא שומים ובצלים בהחטים, עיי״ש.

17 ומן הראוי להעתיק מכתב מהרה״ק מליסקא שנדפס בס׳ דרכי הישר והטוב וז״ל:

שוכט״ס לכבוד ידיד ה׳ וידי״נ ה״ה הרב המאוה״ג המפורסם כקש״ת מו״ה עמרם ישי נ״י ויהל אב״ד סעראנטש יע״א.

הנה אני שולח למעלתו נ״י את החטים של שמורה אשר היה לו אצלי, והנה מה ששאל מעכ״ת בענין הנהגת אכילת מצה, הנה הרב הגאון מאוהעל [הישמח משה] זצ״ל ידעתי בבירור גמור שלא אכל מצה רק בב׳ לילות של החג כמיתים כפי המבואר בשו״ע או״ח, והרב הגאון מאונגוואר [מהר״ם א״ש] זצ״ל הוא אכל גם בשבת ויו״ט, לפי שרצה לקיים סעודת שבת ויו״ט בפת, הגם שמסתמא גם זה לא אכל רק לצאת ידי חובתו ולא יותר, ע״כ בזה כל הרוצה לבחור יבחר, אם לנהוג כפי שנהג הרב הצדיק מאוהעל או כפי הרב הצדיק מאונגוואר, אבל שלא לאכול בחול המועד בוודאי הוא ראוי ונכון לנהוג כן, כן נראה לדעתי הקלושה, עכ״ל.

ועיי״ש בס׳ שולחן מלכים (שם) מה שמביא בשם מו״ח כ״ק הגה״צ רבי נפתלי שרייבער זצ״ל שסיפר שרבו האך פרי תבואה היה משתדל לזכות הרבים בגדר ומדה טובה הלזו, ופעם אחת בהיותו בבית רבו האך פרי תבואה, היה שם אחד שרבו הזהירו על חילול שבת וסיבב רבו אל מו״ח, ואמר בזה הלשון כשבא אלי אחד מגליל העועש, הנני מזהירו על חילול שבת, וכשבא אלי אחד מגלילות אלו הנני מזהירו על שעטנז, וכשבא אלי איש כמעלת כבודו, הנני מבקש ממנו שלא יאכל מצה כל ימי הפסח, ומאז פסק כ״ק מו״ח זצ״ל לאכול, ואחר כך כשהיה כ״ק מו״ח תוך י״ב חודש על אביו, שאל עצת רבו אם יברך טל לפני התיבה ביום א׳ דפסח כחזקתו, והשיב לו אם אינו אוכל מצה בפסח, יברך טל כחזקתו, ע״כ.

18 בס׳ תהלה למשה (שם) מובא שבשנותיו האחרונים שינה הישמח משה מנהגו, והתחילו לאכול מצה בכל ימי החג. ועי׳ בזמירות דברי יואל מה שסיפר מרן רבינו הק׳ בעל דברי יואל זי״ע שכאשר שאלו את הרה״ק מליסקא ז״ל למה הוא נוהג לא לאכול מאחר שרבו הישמח משה שינה מנהגו בסוף ימיו, והשיב שמה שראה בעצמו הוא נוהג אחריו, ולא מה שהוא שומע מאחרים ולא ראה בעמו עיניו.

19 עי׳ לעיל הערה מספר 14.

רבינו: אמאל פלעגט מיין טאטע אויך עולה זיין שישי, איך רעד נאך אין סיגוטער ביהמ"ד.

רב דביהמ"ד ברך משה: יא, מיין טאטע האט מיר געזאגט אז אין סיגוט האט מען עולה געווען שישי.

רבינו: דער זיידע ז"ל דער עצי חיים האט אויך עולה געווען שישי, און דער קדושת יו"ט אויך.[20]

האדמו"ר מראפשיץ: פון וואו האט דער רבי ז"ל (הדברי יואל) דאס גענומען, עולה צו זיין מפטיר.

רבינו: ווייל דער ייטב לב האט זיך אויך געפירט צו עולה זיין מפטיר, אין ליקוטי מהרי"ח ברענגט ער אויך אזוי.[21]

ס'איז דא עטליכע זאכן וואס ער האט משנה געווען פון זיין טאטן.

דער קדושת יו"ט האט עולה געווען שישי אפילו אין די ד' פרשיות, ער האט דאס גענומען פון צאנז, אין צאנז האט מען עולה געווען שישי.

איך האב שוין געזאגט אמאל אז ס'איז דא א זכר לדבר, דעם לעצטן יאר פונעם זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט, זיין לעצטע וואך איז געווען פרשת משפטים, האט ער עולה געווען שישי, און מ'האט אים געליינט דעם פסוק (שמות כג, כ) 'הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכינותי', ס'איז א דבר ידוע, און דאס איז געווען די לעצטע קריאה פונעם קדושת יו"ט פאר זיין הסתלקות, דאס איז די קריאה פון שישי, און יענעם שבת איז דאך געווען שבת שקלים, און ער האט עולה געווען שישי, נישט מפטיר.[22]

דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט א ווערטל, 'ער טוהט אזוי ווי זיין טאטע האט געטוהן, זיין טאטע האט אנדערש געטוהן ווי זיין טאטן, און ער טוהט אויך אנדערש ווי זיין טאטע האט געטוהן...'

רב דביהמ"ד ברך משה: מיין זיידע האט געוויסע זאכן געטוהן אנדערש פון זיין טאטן, ווייל מונקאטש איז געווען דארט אין די געגענט. כ'פלעג אסאך מאל חקר'ענען, מיין זיידע פלעגט זיך אראפ זעצן יעדע וואך פרייטאג צונאכט'ס ביי די זמירות פאר מודה אני, שלום עליכם האט ער געזאגט שטייענדיג און ביי מודה אני האט ער זיך אראפ געזעצט, קודם האב איך געמיינט אז דאס איז שוין נאר געווען וועז ער איז געווען אויף די עלטערע יארן, אבער מיין טאטע האט מיר געזאגט אז ער געדענקט נאך אין די פריער'דיגע יארן אויך אזוי.

האדמו"ר מראפשיץ: ביי אונז זאגט מען אויך שלום עליכם זיצנדיג.

---

20 הנה בשבת שקורין ז' קרואין, בגמ' (תענית ס.) משמע שהראשון ראשון חשוב קודם, ולפי"ז יוצא שאחרון הוא אחרון בחשיבות מכולם, ועל כן נהגו בהרבה קהילות שהרב עולה לשלישי שהוא הראשון מבין הקרואים הישראלים, וכן בטור יו"ד (סי' ת) מובא שכן נהג ר"ת, ועיי' בשו"ת חת"ס (או"ח סי' ס"ו).

אמנם עפ"י האריז"ל הז' עליות הם כנגד הז' מידות וע"כ עליית שישי חשובה מכל, כי היא נגד היסוד, וכן מובא בזוה"ק (פר' שלח) שעליית שישי חשובה ביותר ומסוגלת לאריכות ימים ולהנצל מכל נזק.

אמנם מאידך גיסא מביא החיד"א ז"ל (בס' מחזיק ברכה סי' רפ"ב סק"ג) שעליית שביעי הוא החשובה מכל העליות כיון שהוא משלים את הפרשה, וכן מובא בתויו"ט (פ"ד מגילה מ"א), וכן האחרונים הביאו עוד טעם בחשיבותה כיון שאין המצוה נקראת אלא ע"ש גומרה. וע"ע בס' ליקוטי מהרי"ח (סדר שבת) בשם האריז"ל שהשביעי חשוב ביותר אחר שישי אפי' כשאינו האחרון.

וידוע בזה שיטתו של מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל מובא בס' לקט הקמח החדש על שו"ע או"ח, וכן ידוע שהגה"צ גאב"ד ריסקאווע ז"ל בעל אורחות המשפטים ורב דקהילתינו הק' שיכון קרית יואל ב"ב, קיבל בענין זה תשובה ממרן ז"ל עוד לפני המלחמה על שאלתו האיך להתנהג בקביעות בענין זה בהיותו כהן.

21 עיי' בס' אליהו רבה (סי' תרפ"ה ס"ק כ"א, בשל"ה דף ר"ם) כתב שאף ד' פרשיות הן דרבנן יש ליזהר בהן יותר מפרשיות של כל השנה, ובס' מעשה רב השלם (פ"ק קל"ג) דבארבע פרשיות עולה למפטיר ופ' זכור קורא בעצמו הפרשה בתורה.

ובס' ליקוטי מהרי"ח כ' בשם ס' שערי רחמים שכן נהג הגר"א ז"ל בכל ד' פרשיות, ומסיים ע"ז הליקוטי מהרי"ח ז"ל וכן נהג עצמו אדומו"ר הגה"ק בעל ייטב לב זצללה"ה.

22 ונעתיק ממה שכתוב בזמירות ברך משה (בצל תומר פרק ט"ו ס"י) בשבתות של ד' פרשיות, בק"ק סיגעט עלה לשישי כבכל שבת, ואמר שכן נהג אביו מרן העצי חיים, ובק"ק סאטמאר עלה למפטיר, כמנהג דודו מרן הדברי יואל.

ושם במדור אעלה בתמר (אות י) בשיחה מאת רבינו הדברי יואל זי"ע (שנקלט על טעיפ מיום כ"ט שבט תשכ"ה) בו תיאר סדר הסתלקות אביו מרן הקדושת יו"ט זי"ע, מספר שם בתוך הדברים, כי ביום שבת קודש משפטים שקלים שנת תרס"ד, יום אחד לפני הסתלקותו, הורע מצבו מאד והיה קשה לו הנשימה והתפלל בביתו, וכשהגיעו לקריאת התורה בעליית שישי, נסתפק אם יקראוהו או לא, ואחר כך אמר אעלה עוד לתורה אך הפעם, והתחילו קריאת שישי בפרשה זו בפסוק הנה אנכי שולח לפניך מלאך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכינותי, וראו בזה רמז על הסתלקותו לחיי העולם הבא, עכ"ד. ומכאן נראה שגם רבינו הקדושת יו"ט היה עולה לשישי בשבת שקלים.

רבינו: ביי ענק איז דאס ווייל אין זידיטשויב האט מען געזאגט זיצנדיג.[23]

דער טאטע ז"ל האט געהאט א שוואגער דער סלאטפינער רב (כ"ק הגה"צ רבי חיים יצחק אייזיק הלבערשטאם ז"ל), ער איז געווען א זידיטשויבער אייניקל און ער פלעגט אויך זאגן זיצענדיג, אלץ זידיטשויב.[24]

רב דביהמ"ד ברך משה: יא, שפעטער האב איך געהערט אז דארט אין געגענט פון וואלאווע איז געווען אסאך זידיטשויבער חסידים, איז אונז אויסגעקומען אז לכאורה האט נאך דער זיידע אונזערע געמאכט אזא שטיקל פשרה, אז ביי מודה אני האט ער זיך אראפ געזעצט.[25]

רבינו: דיין טאטע האט אים קיינמאל נישט געפרעגט?

רב דביהמ"ד ברך משה: ניין.

האדמו"ר מראפשיץ: מיין טאטע פלעגט דאך אויך צו דאוונען דעם זידיטשויבער נוסח, און מיין זיידע (כ"ק הגה"צ רבי יעקב ישראל וישורין רובין ז"ל אבד"ק ואדמו"ר סוליצא ומאסרענן) האט געדאוונט זידיטשויבער נוסח, ווייל זיין טאטע רבי ברוך (כ"ק אבד"ק בריזדאוויץ ז"ל) איז געווען אן איידעם אין זידיטשויב (אצל הרה"ק ר' מענדעלע בן הרה"ק ר' אייזיק'ל מזידיטשויב ז"ל). איז ער געווען צוויישן זידיטשויבער חסידים, במילא איז עס אזוי געווארן.

רב דביהמ"ד ברך משה: רבי ברוך האט דארטן געוואוינט, ער איז דארטן געזיצן אויף קעסט.

רבינו: בקיצור דאס קומט פון זידיטשויב, אין זידיטשויב זאגט מען זיצנדיג שלום עליכם.

---

23 אביו הגה"צ אבד"ק מושאי ז"ל הי' נכד כ"ק האדמו"ר רבי ברוך רובין ז"ל אבד"ק בריזדאוויץ חתן הרה"ק ר' מענדעלע בן הרה"ק ר' אייזיק'ל מזידיטשויב ז"ל, וגם נשא את שמו 'מנחם מענדל'.

24 **ובזמירות ברך משה** (עמ' שע"ו - מדור בצל תומר - פרק ט) **מובא דבשנת תשמ"ז עבר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל ניתוח על הרגל, ובמשך כמה שבועות עד שהחלים היה יושב בליל שבת אצל הזמירות קודם קידוש, ואמר אז בנועם שיחו: עכשיו אני נוהג כמו גיסי הרהגה"צ [רבי חיים יצחק אייזיק האלברשטאם] מסלאטפינא זצ"ל** (התן מרן העצי חיים), **שהיה נוהג לומר שלום עליכם בישיבה כמנהג אבותיו לבית זידיטשויב. בדרך אגב, היה רבינו מספר ממדותיו התרומיות של גיסו, כי הגם שהיה נוהג במנהגי זידיטשויב ומתפלל בלהט קודש בנוסח זידיטשויב, אבל כאשר היה בא לסיעוד היה נוהג הכל כמנהג המקום, עד שלא היה ניכר בכלל שיש לו שייכות לזידיטשויב.**

25 כן המנהג בקאסאן וכן בסטראפקוב שזימרו שלום עליכם בעמידה ולפני אשת חיל התיישבו, וכן מבואר בס' ברכה שלימה מהרה"ק מטיטשין זצ"ל עפי"ד הזוה"ק דכל מילי דאיתא בישיבה, ע"ש.

איז קאמארנא זאגט מען אויך זיצענדיג שלום עליכם.[26]

*

האדמו"ר מראפשיץ: כ'האב דערציילט ביים שלום זכר, מיין זיידע (הגה"צ ר' חיים מאיר יחיאל הורוויץ ז"ל, חדב"נ מרן הקדושת יו"ט ז"ל) האט דאך געוואוינט אין ריינזשיוו, זיי האבן דאך נישט געהאט קיין קינדער, איז דא א מעשה אז דער אהבת ישראל איז דארט געווען – קודם איז דער פעטער ז"ל דארט געווען (רביה"ק הדברי יואל ז"ל שהי' גיסו) און ער האט אהנגעוואונטשן א קינד – און אפאר וואכן שפעטער איז דער אהבת ישראל געווען אין ריינזשיוו, איז ער ארויף געקומען צו קידוש, ווייל ער איז דאך געווען א פעטער,[27] האט זי אים געבעטן אז זי וויל געהאלפן ווערן מיט א בן זכר, האט ער איר געענטפערט, 'און א מיידל וועט זיין שלעכט?', גייענדיג ארויס האט זיך מיין באבע אהנגערופן 'דער פעטער האט אהנגעוואונטשן אבער כ'האף עס וועט זיין א בן זכר', האט דער אהבת ישראל זיך אויסגעדרייט און געזאגט 'אונז שפיל מיר זיך נישט ארום', און צו די ניין חדשים איז מיין מאמע געבוירן געווארן.

רבינו: איך האב געהערט פון ר' ישעי' לעפקאוויטש,[28] ער האט פארציילט אז ביים קדושת יו"ט איז שטוב האט מען געשפילט חנוכה דריידל, און זי, די ריינזשיוועך רביצין, איז געווען א קינד, און ער האט איר געגעבן חנוכה געלט זי זאל זיך שפילן דריידל, און זי האט פארלוירן, און זי איז אריין געגאנגען וויינען צום פאטער אז זי קען נישט געווינען, זי געווינט נישט, האט ער זיך אויפגעשטעלט און איז אריין געקומען אין שטוב אריין, ער האט זיך געשטעלט דארט און האט איר געזאגט לאמיר זעהן ווי אזוי דו שפילסט, זי האט געדרייט און געשפילט, און איינם האט זי געוואונען, האט

---

26 ועי' בס' שלחן הטהור (סי' רס"ב סק"ג) **שכתב בזה"ל: וכשיבא לביתו מביהכ"נ ישב על מקומו אצל השלחן ויאמר בשמחה רבה שלום עליכם מלאכי השרת והם העומדים ברום עולם משרתי כסא הכבוד וכו' עי"ש..**

27 כ"ק האהבת ישראל מווינינץ ז"ל הי' חתן הגה"ק האמרי נועם מדזיקוב ז"ל, והגה"צ מריינשיוו ז"ל הי' בנו של רבי ישראל הורוויץ ממעלין ז"ל שהי' ג"כ חתן הגה"ק האמרי נועם ז"ל.

28 הרה"ח ר' ישעי' ז"ל היה 'הויז בחור' באחרית ימיו של מרן הקדוש"ט ז"ל ובארה"ב הי' מחשובי מתפללי ביהמ"ד עצי חיים בוומסב"ג יצ"ו, ושימש כמקור ראשון של כמה סיפורים ועובדות ממרן הקדוש"ט ז"ל, ונפטר בשנת תשל"ו לפ"ק.

ער איר געזאגט, איינס האב איך פאר דיר געווינען..., מער קען איך נישט, און זי האט טאקע געהאט נאר איין קינד...

א' הנוכחים: אזוי האט מען געזאגט?, געבוירן א קינד האט מען גערופן געווינען?

רבינו: יא, אזוי האט מען געזאגט אינדערהיים, ווען מ'האט געוואלט זאגן זי האט 'געהאט א קינד', האט מען געזאגט זי האט 'געווינען א קינד'.

האדמו"ר מראפשיץ: כ'בין געווען אמאל אין מאנסי, ביים וויזשניצער רביץ פון מאנסי (האדמו"ר התורת מרדכי מווישניץ ז"ל), און כ'האב אים פארציילט די מעשה, געט ער מיר א זאג, 'דער אהבת ישראל האט געזאגט א מיידל ווען זיין שלעכט? און די באבע רופט זיך אהן, עה, זי וויל ס'זאל זיין א יונגל, אזוי האט זי געזאגט בפניו פונעם אהבת ישראל?' זאגט ער מיר אזוי, 'דאס האט נאר געקענט א סיגוטער קינד...'

רבינו: דער טאטע ז"ל האט מיר פארציילט אמאל אז זי, די מאמע (של האדמו"ר מראפשיץ שליט"א), איז געבוירן אין סיגוט. פארוואס איז זי געבוירן אין סיגוט? איר מאמע, די מומע העסא האט זי געהייסן, האט עפעס מורא געהאט אז זי גייט שטארבן, און זי איז געווען ביי מיין זיידן (מרן העצי חיים ז"ל) איר ברודער און זי האט אים געזאגט אז זי גייט שטארבן... האט ער איר געזאגט קום אהער דא קיין סיגוט דא וועסטו האבן דאס קינד, אלעס וועט זיין כשורה.

האדמו"ר מראפשיץ: זי האט זייער געוואלט ליגן אין סיגוט.

רבינו: דעמאלטס האט איר דער טאטע ז"ל געזעהן, זי איז דעמאלטס געקומען קיין סיגוט.

האדמו"ר מראפשיץ: מ'האט איר א נאמען געגעבן חנה, פאר מיין מאמען, נאכ'ץ קדושת יו"ט'ס רביצין.

רבינו: יא, יעדער האט דעמאלטס געגעבן דעם נאמען חנה, דער טאטע ז"ל האט אויך געהאט א שוועסטער חנה. און מיין טאטן'ס ער'שטע רביצין האט אויך געהייסן חנה.

האדמו"ר מראפשיץ: דעם קערעצקי'ער רב'ס טאכטער, איז זי געווען.

רבינו: יא, איז זי דאך אויך געווען אן אייניקל.[29] יעדער האט געגעבן דעם נאמען.

האדמו"ר מראפשיץ: דער רבי ז"ל האט דאך געהאט די דריי טעכטער, און ער האט נישט געהאט קיין חנה.

רבינו: זייער פשוט, ווען זיינע קינדער זענען גענגבוירן געווארן האט נאך די מאמע געלעבט.

זי איז אוועק תרע"ד, און אלע דריי טעכטער זענען שוין געווען געבוירן דעמאלטס.

רב דביהמ"ד ברך משה: יא, די סיגוטער רביצין די טאכטער רחל האט דאך שוין חתונה געהאט תרצ"ב, און די סעמיהאלער רביצין חי' רויזא האט חתונה געהאט תרפ"ד, און אסתר איז שוין נפטר געווארן תרפ"א ווען דער רבי איז נאך געווען רב אין אוירשיווא. זיי האבן שוין אלע געלעבט ווען זי איז נפטר געווארן.

רבינו: יא, זיי זענען נאך אלע געבוירן געווארן בחיי"ה.

רב דביהמ"ד ברך משה: דער עצי חיים האט נאך געהאט שפעטער קינדער, ער האט געהאט יונגערע קינדער.

האדמו"ר מראפשיץ: ווי אלט איז זי געווען דעם קדושת יו"ט'ס רביצין די באבע חנה?

רבינו: מ'זאגט אז זי איז אלט געווען ניין און פופציג – זעכציג יאר.

האדמו"ר מראפשיץ: האט מען א נאמען געגעבן חנה אפילו זי איז נאך געווען פאר די זעכציג?

רבינו: יא, אזוי איז געווען, מ'האט א נאמען געגעבן נאך איר, אבער דער אמת איז אז דעם ישמח משה'ס מאמע האט דאך אויך געהייסן חנה.[30]

רב דביהמ"ד ברך משה: יא, משה בן חנה, במחנ"ה ער זאגט דאך אזוי דעם רמז אין תהלים.

רבינו: ער שרייבט אזוי 'לא אוכל לגלות בעת'.

ס'איז אינטערעסאנט דער ישמח משה אין תהלים (תפלה למשה קל"ב אות י"ז) ער זאגט אויפן פסוק אלדד ומידד מתנבאים במחנה, שרייבט ער מתנבאי"ם איז די ר"ת מ'אוד ת'איר נ'ר ב'היר א'ימתי י'בוא מ'שיח, במחנ"ה, לא אוכל לגלות בעת, במחנה קען ער נישט אויסזאגן. איז דא וואס זאגן אז במחנ"ה איז די ר"ת מ'שה ב'ן חנ"ה, ער האט נישט געוואלט זאגן וועמען עס מיינט, ער פלעגט זיך אונטער שרייבן אזוי אויף קמיעות.

המשך יבוא בגליון הבא בעז"ה

---

29 כ"ק הגה"ק רבי חנוך העניך מאיער [שייטלמיס] ז"ל אדמו"ר מסאסוב ואבד"ק קערעצקי, מח"ס עיר חנוך עין חנוך, שהי' (בווי"ה) חדב"נ מרן הקדוי"ט ז"ל.

30 ונכון לציין דבר ידוע, שמרן רביה"ק ז"ל אמר כמה פעמים, למי שקרא לבת הנולד את השם 'חנה' אחר אמו הרבנית ע"ה, שיכוון גם לאמו של מרן הישמח משה ז"ל.

בשעת ווען איר זאגט:

כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל
כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח

האט אינזין די הייסישע חלוקה פון "ידי חסד"

לאדנט איין
א הייסישן אורח צום סדר

ארַאנק די שטיצע פון אנ"ש
פאר קמחא דפסחא "ידי חסד"
דקהל יטב לב ד'סאטמאר ב"ב

וועלן "אייערע געסט" אנ"ש בארה"ק
באקומען די צרכי החג
בהרחבה גדולה

עיתון של עניים נשואות

עניי ארץ ישראל

אנשי שלומינו אחים לדעה בארה"ק

קוקן ארויס אויף אייער הילף לכבוד יו"ט פסח הבעל"ט

